Sarattha Dipika

or

RASAYĀHINĪ TĪKĀ

BY

VENERABLE SRI SIDDHATTHA THERA

:oo:

Edited by

Lelwala Siriniwasa Thera

Vidyodaya Oriental College, Colombo.

සාරත්ථ දීපිකා

නාම

රසවාහිනී ටීකා

පොරාණිකාචරියෙන ධීමතා සිරිසිද්ධත්ථථෙරවරෙන

විරචිතා.

කලම්බුනගරෙ

විජ්ජොදය පරිවෙණවාසිනා "ලේල්වල" නාමගාමජෙන

සිරිනිවාසථෙරෙන ලෙඛකාචපාඨ නිරාකරණෙන

විසොධිතා.

PUBLISHED BY

C. BOTÉJU

Jinalankara Press, Colombo.

1907.

සාරත්ථදීපිකා

නාම

රසවාහිනීටීකා

පොරාණිකාචරියෙන ධීමතා **සිරිසිඛත්ථත්ථෙරවරෙන**

විරචිතා.

විජ්ජොදයපරිවෙණාධිපතිනො

තිපිටකවාවිස්සරාචරියස්ස **සිරිසුමඞ්ගලාභිධානස්ස**

පධානසංඝනායකත්ථෙරවරස්ස

සිස්සභූතෙන

විජ්ජොදයපරිවෙණවාසිනා "**ලේල්වල**"නාමගාමජෙන

සිරිනිවාසත්ථෙරෙන ලෙඛකාවපාඨනිරාකරණෙන

විසොධිතා.

විජ්ජොදයපරිවෙණෙ

උපප්පධානෙනාචරියෙන **ඤාණිස්සර**ත්ථෙරවරෙන

පිග්ගහිතා.

සි. බොතේජු නාමිකෙන සොගතෙන

ජිනාලඞ්කාර මුද්දාලයෙ මුද්දාපිතා.

බු. ව. **2450.**

Sarattha Dipika

OR

RASAYĀHINĪ TĪKĀ

BY

VENERABLE SRI SIDDHATTHA THERA.

EDITED BY

LELWALA SIRINIWASA THERA

Vidyodaya Oriental College, Colombo.

PUPIL OF

VENERABLE H. SRI SUMANGALA

High Priest, Principal of Vidyodaya Oriental College, Colombo.

Approved by

MAHAGODA NANISSARA THERA.

—:o:—

PUBLISHED BY

C. Bateju

Jinalankara Press, Colombo.

1907.

U P EKANAYAKA & Co.
Printers, Book-binders & Bookseller.
SRI BHARATI PRESS
5TH CROSS ST.
PETTAH, COLOMBO

J. D. FERNANDO.
PRINTER,
BOOK SELLER & AGENT
FOR
Govt School Books
COLOMBO.

විඤ්ඤාපනං.

බුද්ධං සබුද්ධවිදිතාඛිලසච්චධම්මං
ධම්මඤ්ච සබ්භුපගතං විහතාරිසඞ්ඝං,
සඞ්ඝං මහග්ඝගුණතානුගතං යතත්තං
තත්තානන්තරායනිචයං සදයං නමාමි.

සාරත්ථදීපිකා නාමෙසා පුබ්බෙ පොරාණිකෙහි මහාභිඤ්ඤස
වත්ථෙරෙහි සීහළාය නිරුත්තියා ඨපිතාය මහාවිහාරෙ ගුත්ත
වඞ්කපරිවෙණමණ්ඩාවුත්ථෙන සසමයසමයන්තරකොවිදෙන
සීලාද්‍යනෙකගුණගණාභරණභූසිතෙන රක්ඛපාලත්ථෙරවරාචරි
යෙන පච්ඡා අසෙසදෙසවාසීනමත්ථාය මාගධාභිධානාය මූල
භාසාය සුපරිවත්තිතාය සත්ථුසාසනානුකාරිණියා රසවාහිනියා
නාම පසත්ථප්පකරණියා තත්ථ තත්ථ ජාතානං දුබ්බොධියානං
පාඨානමත්ථසාරුද්දීපනමත්ථයතා නානාසත්ථවිසාරදෙන ධීමතා
සිරිසිද්ධත්ථත්ථෙරවරෙන සමාසවිසෙසනානත්ථනිරුත්තිලක්ඛ
ණානි නිද්දිසන්තෙන සම්පාදිතා.

සා පන කිත්තිස්සිරිරාජසීහනාමිකස්ස සිරිලඞ්කාධිපතිනො
කාලෙ ස්‍යාමරට්ඨතො ලද්ධාපි මගධක්ඛරලෙඛණත්තා සකලත්ථ
සිද්ධිමනාවහන්තී පවත්තා, තදා තස්සා තත්‍ර තත්‍ර පාකටීකරණ
මිච්ඡන්තෙන **"දරම්විපොල"** නාමගාමජෙන සීලවතා ධම්ම
රක්ඛිතත්ථෙරෙන සීහළක්ඛරෙහි පරිවත්තිතා සමානා සාරත්ථ
දීපිනියා රසවාහිනියා දුබ්බොධනීයානං පාඨානං සුබොධනො
පකාරත්තමුපයාතා.

තථාපි සා කාලන්තරෙන අච්චන්තපරිපොත්ථකලෙඛකප්පමා
දුබ්භාවෙහි දොසෙහි ආකුලබ්‍යාකුලීභූතා විවිධවිරුද්ධත්ථමුපගතා
තප්පයොජනමපෙක්ඛන්තානංචිත්තාරාධනමකරොන්තී පවත්තා,
තස්මා තම්මලාපහරණෙන සුබොධත්ථමුපනීය ආධුනිකානං
චිත්තාරාධනඤ්චෙව සාසනොපකාරතඤ්චිච්ඡන්තෙන මයා පර
ලොකං ගතස්ස **"උඩලමත්ත"** නාමගාමජස්ස **ආනන්ද** මහාථෙර
වරස්ස චෙව විජ්ජොදයපරිවෙණාධිපතිනො පුජ්ජාචරියස්ස

තිපිටකවාචිස්සරස්ස **සිරිසුමඞ්ගලා**භිධානස්ස පධානසඞ්ඝනායකත්ථෙරවරස්ස ච ආනන්දපරිවෙණාධිපතිස්ස **ධම්මරතන**ත්ථෙරවරාචරියස්ස ච සිස්සභූතෙන විජ්ජොදයපරිවෙණවාසිනා **“ලේල්වල”** නාමගාමජෙන **සිරිනිවාස**නාමිකෙන විජ්ජොදය පරිවෙණෙ උපාචරියස්ස **රතනසාර**යතිනො චුපත්ථම්භමුපගම්ම කතිපයපොත්ථකානි සමොලොකෙන්තෙන විසොධිතා.

විජ්ජොදයපරිවෙණෙ උපපධානාචරියෙන **ඤාණිස්සර**ත්ථෙරවරෙන ඔසානසුද්ධිපත්තාවලොකනෙන සුන්දරමිති පටිග්ගහිතා

අම්හෙහි පටිලද්ධෙසු පොත්ථකෙසු රසවාහිනියා ඔසානෙ විජ්ජමානානං තිණ්ණං කථාවත්ථූනං ටීකා න දිස්සන්ති, සො ඌනභාවො කථමග්ගතොති ච න ඤායතෙ.

මම චෙපි පමාදෙන භවන්ති විදූසම්මතා,
යෙ දොසා තෙ විසොධෙන්තු සමාධිසමතං ගතා.

L. Siriniwasa.

SARATTHA DIPIKA

OR

RASAVAHINI TIKA.

සාරත්ථදීපිකා

නාම

රසවාහිනීටීකා.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො
සම්මා සම්බුද්ධස්ස.

සඤ්ඤුපසත්ථචරණං සරණං ජනානං
බ්‍රහ්මාදිමොලිමණිරංසිසමාවහන්තං,
පඞ්කෙරුහාභ මුදුකොමල චාරුවණ්ණං
වන්දාමි චක්කවරලක්ඛණමාදධානන්ති.

තත්ථ 'සඤ්ඤූ'ති සදෙවකෙ ලොකෙ සාසකස්ස අනුසාසකස්ස භගවතො. 'පසත්ථ'න්ති දෙවමනුස්සෙහි පසංසිතං. 'චරණ'න්ති පාදයුගලං. 'සරණ'න්ති සරණභූතං. 'ජනාන'න්ති කිලෙසජනනතො ජනානං, සකල සම්පත්තියා බ්‍රූහිතොති බ්‍රහ්මා, බ්‍රහ්මා ආදි යෙසන්තෙ බ්‍රහ්මාදයො, තෙසං මොලි (මකුටො) බ්‍රහ්මාදිමොලි, බ්‍රහ්මාදිමොලිසු ඨිතො මණි බ්‍රහ්මාදිමොලිමණි, බ්‍රහ්මාදිමොලිමණීනං රංසි බ්‍රහ්මාදිමොලිමණිරංසි, බ්‍රහ්මාදිමොලිමණිරංසියො සමාවහතීති බ්‍රහ්මාදිමොලිමණිරංසිසමාවහං. 'පඞ්කෙරුහ'න්ති පදුමං තස්ස පදුමස්ස. 'චාරුවණ්ණ'න්ති අතීව මුදුභූතං කොමල පත්තචාරුවණ්ණං. 'චක්කවරලක්ඛණමාදධාන'න්ති එකෙකස්මිං පාදතල මජ්ඣෙ සහස්සාර සනෙමික සනාභිකසබ්බාකාරපරිපුණ්ණ වරචක්කලක්ඛණසන්නිහිතං. තං එවං භූතං සඤ්ඤුචරණං වන්දාමී'ති සම්බන්ධො. තදනන්තරං ධම්මරතනපණාමං දස්සෙන්තො ආහ.

සිද්ධං ජිනෙන චිරකාල මනප්පිතෙන
යං භාවකො සමධිගච්ඡති ඛෙමමග්ගං,
යං කප්පරුක්ඛ රුචිදන්ත මණීව භාති
තං ධම්මමග්ගමසමං පණමාමි නිච්චන්ති. *

තත්ථ '**සිද්ධ**'න්ති එත්ථ සිද්ධසද්දො තිවිධත්ථො නිච්චනිප්ඵන්නපසිද්ධවසෙන, සිද්ධා'කාසං සිද්ධමත්තං සිද්ධො කොචි සප්පුරිසො'ච්චාදිසු විය; ඉධපන නිප්ඵන්නත්ථො, සිජ්ඣතීති සිද්ධො නිප්ඵජ්ජතීති අත්ථො. '**ජිනෙනා**'ති සබ්බඤ්ඤුනා. '**අනප්පිතෙනා**'ති අනප්පිභූතෙන. '**යං**'ති යංධම්මං. '**භාවකො**'ති සම්භාවකො පුග්ගලො ඛෙමමග්ගං සමධිගච්ඡතීති යොජනා. '**යංකප්පරුක්ඛරුචිදන්ත මණීව භාතී**'ති යො ධම්මො කප්පරුක්ඛො ඉව තත්ථා'රුචිදන්තසමත්ථමණී ඉවච **භාති** විරොචති. '**තං ධම්මමග්ග**'න්ති තං අග්ගං ධම්මං. '**අසම**'න්ති කෙනචි අසදිසං නිච්චං පණමාමී'ති යොජනා. ඉදානි සංඝරතන පණාමං දස්සෙන්තො ආහ.

සන්තින්ද්‍රියං සුගත සූනුවරං විසුද්ධං
යං දක්ඛිණෙය්‍යමතුලං සුචි පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං,
තාණෙසිනං සරණමුජ්ඣිත සබ්බදුක්ඛං
වන්දාමි සඞ්ඝමනඝං සිරසා මහග්ඝන්ති.

තත්ථ '**සන්තින්ද්‍රිය**'න්ති සන්තං සමිතං චක්ඛාදිපඤ්චින්ද්‍රියමෙතස්සාති සන්තින්ද්‍රියො තං. '**සුගතසූනුවර**'න්ති සුගතස්ස වරපුත්තභූතං, එත්ථ හි සූනුසද්දො පුත්තපරියායො "ගතං මුනින්දො රසසූනුතං'නුතං" විය ච සුගතස්ස සූනුනො'ති ආදිසු විය ච. '**දක්ඛිණෙය්‍යමතුල**'න්ති දක්ඛිණෙය්‍යං අතුලන්ති ඡෙදො, දක්ඛිණෙය්‍යන්ති වරදක්ඛිණෙය්‍යං තෙනාහ ආහුණෙය්‍යො පාහුණෙය්‍යො දක්ඛිණෙය්‍යො අඤ්ජලි කරණීයො'ති, සුචින්ති වත්තබ්බෙ ඡන්දානුරක්ඛණත්ථං අනුනාසිකලොපො. '**තාණෙසින**'න්ති තාණං ලෙනං පරායණං එසිනං ගවෙසිනං සත්තානං. '**සරණ**'න්ති සරණභූතං. '**උජ්ඣිතසබ්බදුක්ඛ**'න්ති සබ්බං අපායදුක්ඛං වට්ටදුක්ඛඤ්ච උජ්ඣිතං උක්ඛිත්තං, උජ්ඣිතං සබ්බදුක්ඛමස්සා'ති උජ්ඣිතසබ්බදුක්ඛො තං සංඝං. '**අනඝ**'න්ති අඝස්ස දුක්ඛස්ස අභාවා අනඝං. '**මහග්ඝ**'න්ති මහග්ඝමණිසදිසං. තදනන්තරං සාණත්තිකං පුබ්බපඤ්චකං දස්සෙන්තො ආහ.

---

* අස්සං ගාථායං 'යංභාවකො' යංකප්පරුක්ඛ ඉච්චාදිසු 'යො භාවිතො' යොකප්පරුක්ඛ, ඉච්චාදිවසෙන කත්ථචි දිස්සති.

යං පත්තමෙත්ථ රතනත්තයවන්දනෙන
පුඤ්ඤෙන තෙන දුරිතං සකලං පනුජ්ජ,
වක්ඛාමහං සුමධුරං රසවාහිනිං තං
භො භො සුණන්තු සුජනාභිමුදාවහා සා.

තත්ථ තත්ථුප්පන්නානි වත්ථූනි අරහා පුරෙ
අහාසුං දීපභාසාය ඨපෙසුං තං පුරාතනා.

මහාවිහාරෙ තඞ්ගුත්තවඞ්කපරිවෙණවාසිකො,
රට්ඨපාලොති නාමෙන සීලාචාරගුණාකරො.

හිතාය පරිවත්තෙසි පජානං පාලිභාසතො,
පුනරුත්තාදිදොසෙහි තමාසි සබ්බමාකුලං,
අනාකුලං කරිස්සාමි තං සුණාථ සමාහිතා.

වීතරාගා පුරෙ වො'චුං යස්මා තස්මා හි භාසිතං,
එතමා දරණී යං හි සාධු සාධූහි සබ්බදා'ති.

තත්‍රා'යං යොජනා, එත්ථ එතිස්සං මයා රතනත්තයවන්දනෙන යං පුඤ්ඤං පත්තං 'තෙන පුඤ්ඤෙන' තෙන පුඤ්ඤාභිසන්දෙන සකලං නිඛිලං 'දුරිතං පනුජ්ජ' මනසි උජ්ඣාන සමත්ථතෙන දුරිතන්ති ලද්ධවොහාරං අන්තරායං දූරීභූතං කත්වා තං සුමධුරං ධම්මමධුරං අත්ථමධුරවන්තං රසවාහිනිප්පකරණං වක්ඛාමි භො භො තුම්හෙ රසවාහිනිං සුණන්තු, රසවාහිනී 'සුජනාභිමුදාවහා, සප්පුරිසානං අභිමුදං පීති පාමොජ්ජං ආවහා, ධම්මරසං අත්ථරසං ආවහති එතා'ති රසවාහිනී, ධම්මරසො'ති පාලි ධම්මරසො, අත්ථරසො නාම තස්සට්ඨකථා රසො, කුසලා වා ධම්මා ධම්මරසො තෙසං විපාකො අත්ථරසො උභොපෙතෙ සබ්බරසානං පවරා උත්තමා, තෙනාහ භගවා, "සබ්බං රසං ධම්ම රසො ජිනාතී"ති ආදි, තදුභයං රසං වහති එත්ථ එතිස්සා'ති රසවාහිනී නාම-තදනන්තර ගාථාසු. තත්ථෙච්චාදිසු තත්ථ තත්ථ ඨානෙ උප්පන්නානි වත්ථූනි පුරෙ අරහා දීපභාසාය අහාසුන්ති සම්බන්ධො. ඨපෙසුන්ති පට්ඨපෙසුං නිට්ඨපෙසුං, තන්තිවත්ථුං, මහාවිහාරෙ වුත්තං තං ගුත්තනාති පාඨො, තං වඞ්කං ගුත්තං ගොපිතං රක්ඛිතන්ති අත්ථො. '**වඞ්කපරිවෙණවාසිකො**'ති එවන්නාමකෙ පරිවෙණෙ වාසිකො. '**සීලාචාරගුණාකරො**'ති සීලාචාරාදීනං ගුණානං ආකරො පභවට්ඨානභූතො. '**පරිවත්තෙසී**'ති පාලිභාසතො පරිවත්තෙසි පජානං, භික්ඛුජනානං හිතත්ථායාති අජ්ඣාහාරො. '**පාලිභාසතො**'ති මගධභාසාය. '**පුනරුත්තාදිදොසෙහී**'ති අබ්‍යාපිතා තිබ්‍යාපිත පුනරුත්තාදි දොසෙහි තං සබ්බං පුබ්බෙ කතං ආකුලං හුත්වා ඨිතං අහං එතෙහි දොසෙහි අනාකුලං කරිස්සාමී'ති යොජනා. '**සමාහිතා**'ති

සමාහිතචිත්තා එකග්ගචිත්තා. 'වීතරාගා'ති අරහන්තො. 'එතමාදරණීයං හි සාධු සාධූහි සබ්බදා'ති නිච්චං එතං රසවාහිනිප්පකරණං සාධුකං සාධූහි සප්පුරිසෙහි සබ්බදා ආදරණීයං හොති.

ඉදානි තත්ථ තත්ථුප්පන්නානං වත්ථූනං ආදිතො පට්ඨාය උප්පත්තිං දස්සෙන්තො තත්ථ තෙසන්ති ආදිමාහ. 'තත්ථා'ති තස්සං වුච්චමානරසවාහිනියං. 'තෙසං වත්ථූන'න්ති තෙසං තෙසං වත්ථූනි ද්විධා භවන්තී'ති ජම්බුදීපෙ සීහලදීපෙචාති ද්විධාභවන්ති. 'තත්ථා'ති තාසු ද්වීසු උප්පත්තීසු. 'ජම්බුදීපෙ තාළීසා'ති ජම්බුදීපෙ තෙසං තෙසං කතකම්මානං වසෙන තා තා වත්ථුප්පත්තී චතුවග්ගසඞ්ගහිතා චත්තාළීසවත්ථුප්පත්තියො හොන්ති. 'සීහලදීපෙ තෙසට්ඨී'ති සීහලදීපෙ තෙසං තෙසං කතකම්මානං වසෙන තා තා වත්ථුප්පත්තියො සබ්බත්ථ සඞ්ගහිතා තෙසට්ඨි වත්ථුප්පත්තියො හොන්ති, උභයං සම්පිණ්ඩිත්වා දසවග්ගෙහි සංගහා සතවත්ථූහි මණ්ඩිතා රසවාහිනී නාමෙසා සතවත්ථූතිපි වුච්චතී'ති; තත්ථ ජම්බුදීපුප්පත්තිවත්ථූනි තාව කථියන්තෙ. 'ජම්බුදීපො'ති වෙත්ථ පන සිනෙරුපබ්බතරාජස්ස දක්ඛිණදිසාභාගෙ දසසහස්සයොජනවිත්ථාරො සබ්බබුද්ධානං චෙව චක්කවත්තීනං ච නිබ්බත්තිගබ්භභූතො නිච්චං එකසතරාජනිවාසභූතො බොධිරුක්ඛරතනපල්ලඞ්කෙනුපසොභිතො එසො ජම්බුදීපො නාම, තස්මිං ජම්බුදීපෙ තත්ථ තත්ථ ගණ්ඨිං කත්වා ඉදං නාම ඵලං පච්චනුභොතී'ති අයමුප්පත්ති ජම්බුදීපුප්පත්ති'ති වෙදිතබ්බා, තස්සා ච වත්ථුභූතානි පුරෙ විතරාගෙහි ඨපිතානි ගෙය්‍යභූතානි අක්ඛරාවලිපතිමණ්ඩිතානි වචනානි ජම්බුදීපුප්පත්තිවත්ථූනි නාම, තත්‍රාපි චත්තාළීසවත්ථූනි, වග්ගෙසු ධම්මසොණ්ඩකවග්ගාදි, වත්ථූසු ධම්මසොණ්ඩකවත්ථාදි, තස්මිං ආදිභූතෙ ධම්මසොණ්ඩකවත්ථුම්හි අයං යොජනා වෙදිතබ්බා. 'දානාදයො'ති ආදිසද්දෙන සීලභාවනාපත්තිදානානුමොදනාවෙය්‍යාවච්චාපචායනදෙසනාසවණදිට්ඨුජ්ජුකම්මානිචෙව සංගණ්හාති. 'මසක්කසාරෙ විය'ති මසක්කසාරං නාම ඉන්දනගරං තස්මිං විය. 'රජ්ජනාමිද්ධෙ'ති එත්ථ ඉද්ධෙති රාජිද්ධියා ඉද්ධෙ සමිද්ධෙ මකාරො පදසන්ධිකරො රාජිද්ධිසිද්ධෙතිපි පාඨො. 'පුරමුත්තමම්හී'ති පුරෙ උත්තමම්හීති ඡෙදෙ එකාරස්ස අකාරං කත්වා නිග්ගහීතාගමං ච පුරමුත්තමම්හීති වුත්තං. 'හාරී'ති මනොහාරී. 'නයනුස්සවෙනා'ති නයනස්ස උස්සවභූතෙන ජනභූතෙන, සෙසෙසුපි එසෙව නයො. 'සිවමාදධාන'න්ති නිබ්බාණාවහං. 'ධාමපති'න්ති මෙඝපතිනා, විනාසද්දයොගෙ නිස්සක්කෙ උපයොගවචනං, විනාමාතුජං මාතුජෙන වා චවාදිසු විය. 'නිසානාථ'න්ති චන්දෙන. 'දධා'ති දධාති. 'කල්ලොලමාලිය'න්ති කල්ලොලමාලී අයං. 'විනාවෙල'න්ති මරියාදය තීරෙන

වා විනා. 'සුමණ්ඩිතො'ති සුට්ඨුමණ්ඩිතපසාධිතො. 'කපටො'ති කුචෙලො දුන්නිවත්ථවසනො, කුපටොති වා පාඨො, ජිණ්ණපටවසනො'ති අත්ථො. 'තිසම්පද'න්ති මනුස්සසග්ගනිබ්බාණසඞ්ඛාතං තිසම්පදං. 'රජ්ජ'න්ති රාජභාවං. 'ලොලතා'ති සොණ්ඩකභාවො. 'සුභීම'න්ති සුට්ඨුභයානකං. 'අඤ්ජනකූටවණ්ණ'න්ති අඤ්ජනපබ්බතසිඛරවණ්ණං. 'දිත්තග්ගිසඞ්කාසවිසාලනෙත්ත'න්ති පජ්ජලිතග්ගිසදිස විසාලනෙත්තමයවන්තං. 'චිපිටඝනනාස'න්ති චිපිටාවිය ඛීණනාසග්ගං. 'ගජ්ජිතභීමඝොස'න්ති මෙඝගජ්ජිතසදිසහෙසමඝොසං. 'කරෙරුහ'න්ති නඛං. 'විසාලඝොණායතඛග්ගහත්ථ'න්ති විසාලෙන ඝොණෙන ආයතෙන ඛග්ගෙන යුත්තහත්ථෙන සමන්නාගතං. 'ගදායුධෙනඞ්කිතමඤ්ඤබාහු'න්ති ගදායුධෙන ලඞ්ඛිතවිකාරබාහුං. 'දට්ඨොට්ඨගිම'න්ති හෙසම දට්ඨාධරං. 'සවලිලලාට'න්ති වලිසහිතනලාටං. 'වනන්තරස්මි'න්ති පබ්බතන්තරෙ. 'කරොමි කිං දෙහමිමං ඨපෙත්වා'ති අහං ඉමං මම දෙහං ඨපෙත්වා කිං කරොමි අඤ්ඤං ධනධඤ්ඤං නත්ථි ඉදං දෙහං ඨපෙත්වා කිං දස්සාමි මම දෙහමෙව දස්සාමී'ති අධිප්පායො. 'කරොමහ'න්ති කරොමි අහං. 'අච්චනීය'න්ති පරිච්චජනීයං. 'පහවාමී'ති පහොමි. 'දුබ්බන්ධිකා'ති ගීවං දුබ්බන්ධිත්වා මතාය. 'දුග්ගවිසාදනෙනතා'ති අනරියෙන විසඛාදනෙන—අවසානගාථායං, අමෙහා සනෙත්තා අම්හසරිරං වාපි ජීවිතං වාපි න සුඛං අනපෙක්ඛා තමරියපසත්ථං ධම්මං එව ආචරන්ති, ඉහ ලොකෙ තුම්හාදිසානං තනුතරවිභවානං අප්පමාථූනං කො කුසලපමාදෙ අත්ථීනූ'ති අත්ථො. අයං ගාථා මාලිනීනාම.

නනමයයයුතායං මාලිනී භොගිසීහි.

ධම්මසොණ්ඩක වත්ථුං පඨමං.

දුතියෙ 'පීතිවාච'න්ති අත්තමනජං වාචං. 'උදහරී'ති පච්චූදහාසි. 'පතාපවා'ති කිලෙසාරයො තපනසීලො. 'වසී'ති පඤ්චවසීහි වසීභූතො. 'පාදප'න්ති පුප්ඵිතලතාසාලිංගිතාහි සාඛාහි සහ ආමොදකරං. 'ෂට්පදලිනිසෙවිත'න්ති ෂට්පදෙහි රුදිතගීතෙහි සචාරිනං සමපත්තනාලිනිසෙවිතන්තිපි පාඨො සොයෙවත්ථො. 'ජලාසය'න්ති සරං. 'ආසාරසාරධාරාහි නිජ්ඣරසතසඞ්කුල'න්ති ඝනඝනධාරාහි සම්පුණ්ණනිජ්ඣරසතෙහි ආකුලං. 'සිකතාතල'න්ති සෙලමයතලං. 'නිච්ඡර'න්ති නිච්ඡාරෙනෙතා. 'මධුරං ගිර'න්ති මධුරං බ්‍රහ්මසරං වාචං. 'මිගව'න්ති මිගවධානං. 'සබාණො'ති කණ්ඩසහිතො. 'සසරාසනො'ති කණ්ඩසරසහිතො. 'සාලෙ'ති විසාලෙ. 'උදිතෙ කුලෙ'ති

උච්චෙව ජාතෙ කුලෙ. '**කරමුක්ඛිපා**'ති කරප්පධානං කත්වා. '**මම ගිර**'න්ති මම වචනං–අවසාන ගාථායං. '**තනුත්තරකාල**'න්ති ඉතොත්තරකාලං. '**කුසීත**'න්ති ආලසියං. '**දුල්ලභස්සා**'ති දුල්ලභස්ස භගවතො; අයං ගාථා මාලිණී නාම.

නනමයයයුතායං මාලිනී භොගිසීහි.

මිගලුද්දකස්ස වත්ථුං දුතියං.

තතියෙ '**මහානිද්දසො**'ති මහාඋණ්හපරිළාහො. **වාපි** නාම සයංජාතසසරො, **පොක්ඛරණී** නාම ඛතසරො, **ගිරිකන්දරෙ** නාම ගිරිගබ්භරො, **නිජ්ඣරෙ** නාම පබ්බතපපාතො. '**පූතිපාදපෙ**'ති පූතිභාවෙන සුසිරීභූතෙ එකස්මිං මහාරුක්ඛෙ. '**නරකාවාටෙ**'ති ජිණ්ණපපාතාවාටෙ. '**විවෙකං ලද්ධාවා**'ති විවෙකං එකෙකාරහභාවං ලභිත්වාව. '**අත්තානං විජහන්ති**'ති සම්පත්තත්තභාවං ජහන්ති තරුණමානවකාදිභාවං පාපුණන්ති. ගාථාසු යථා නිම්බො මධුරොදකසිචනා සංවඩ්ඪිතො මධුරං න යාතෙව භීයො සොමත්තාය කසායමෙව පරිවඩ්ඪෙති. 'බලූ'ති එකනෙත්තො, අත්තනා කතො අග්ගි සීතලං න දදෙ අථ බො උණ්හමෙව. '**නාමිතෙනා ලභතෙ සුඛ**'න්ති අමිතෙනා කිංචි සුඛං න ලභතෙ. '**උදකප්පසන්නෙනා**'ති පසන්නෙන උදකෙන. '**පහරිත්වා**'ති පරිධොවිත්වා. '**නවකම්මෙනා**'ති අත්තනො නවකම්මකරණෙන. '**එවම්පීදිසො**'ති එවම්පි ඊදිසොති ඡෙදො. '**නරාධමො**'ති නිහීනමනුස්සො, අකස්මා ඉච්චාදිසු පන දෙව යෙසං තුම්හෙ මම උපකාරං අකත්ථාති න කුප්පන්ති නිමිත්තාතො පසීදන්ති අසාධූනං අවිජානන්තානං බාලානං එතං සීලං එසා පකති හොති–අවසානගාථායං. '**භො**'ඉති වුත්තාකාරෙන, සුඛම්හා වා අඩ්ඪගතො වා ධනම්හා වා පතිතා චුතාපි මිත්තා සඛානං පරමත්තරපතිට්ඨා යස්මා හොන්ති චිරහිතසඛීනං යස්මා වුඩ්ඪි නත්ථි තස්මා තුම්හෙ මිත්තවන්තො හුත්වා මහන්තං කුසලධම්මං චිනාථාති; අයං ගාථා මාලිණී නාම.

නනමයයයුතායං මාලිනීභොගිසීහි.

තිණ්ණං ජනානං වත්ථුං තතියං.

චතුත්ථෙ '**කෙවලං විත්තවිනාසාය භවති**'ති කෙවලමෙව පතිකුලවත්තියා විනාසාය භවති. '**නිදහිතු**'න්ති නිධෙතුං. '**චතුද්දිසාගතජිනපුත්තාන**'න්ති චතුහි දිසාහි ආගතානං භික්ඛූනං. '**ආපානභූත**'න්ති මහාමග්ගපස්සෙ ඨපිත උදපානසදිසංගතං. '**දෙවදුම්මොවා**'ති

කප්පරුක්ඛො විය. 'පුප්ඵූපහාරාදිවිතානලඞ්කතා'ති පුප්ඵගන්ධකාදිනා චෙව සෙතචෙලවිතානෙන ච අලඞ්කතා. 'පදීපපජ්ජලිතසුභාසනාවලී'ති පදීප ඉති අවිභත්තිකනිද්දෙසො පදීපෙනෙත්‍යත්ථො, පජ්ජලිතසුභාසනාවලී දානසාලාති යොජනා. 'සුඛාසනාසීනවසීහ්‍යලංකතා'ති සුඛසම්ඵස්සෙ මුදුපච්චත්ථරණෙ ආසනෙ ආසීනවසීහි ආසනපන්තීහි අලංකතා, දානසාලාතිස්ස විසෙසනං. 'තස්සාසී'ති තස්සා ආසි. 'තස්මි'න්ති තස්මිං නගරෙ. 'සුවිප්පසන්නචිත්තා'ති සුවිප්පසන්නචිත්තා. 'බුද්ධෙනිනාමා'ති එවන්නාමිකා උපාසිකා. 'ගුණග්ගා'ති සීලාදිගුණෙන අග්ගා. 'පුබ්බන්තා'ති පුබ්බදිසතො. 'අපරන්ත'න්ති පච්ඡිමදිසං. 'සොණ්ණමාලාහී'ති සුවණ්ණමාලාහි. 'පාටලිපුත්තනගරොපවනෙ'ති පාටලිපුත්තනගරස්ස උපවනෙ දක්ඛිණපච්ඡිමදිසාභාගෙති අත්ථො. 'නජහන්තී'ති න පජහන්ති අයමෙව වා පාඨො–අවසානගාථායං. 'කණ්ඨා'ති වත්තබ්බෙ ඡන්දානුරක්ඛණත්ථං කණ්ඨසඞ්ගං වජ්ජන්තී'ති වුත්තං. 'කථමුපෙක්ඛා'ති කථං උපෙක්ඛා. 'දානමානාදි කම්මෙ'ති දානසීලභාවනාපූජාදිකම්මෙ; අයං ගාථා මාලිනී නාම.

නනමයයයුතායං මාලිනී භොගිසීහි.

බුද්ධෙනියා වත්ථුං චතුත්ථං.

පඤ්චමෙ 'රතනත්තයමනන්තානුභාවපාසෙන බද්ධො'ති නමො බුද්ධස්සාති වචනසඞ්ඛාතරතනත්තයමනන්තානුභාවපාසෙන බද්ධොස්මි, ගාථාසු තස්ස ඉච්චාදි ගාථාසම්පන්න දුල්ලභං සබ්බසම්පත්තිදායකං බුද්ධවචනං යස්ස මුඛෙ සදා වත්තති තං තස්ස මුඛං මුඛං නාම. 'මණීකාමදො'ති කාමදදො මණී. 'එවං විධොරගො'ති එවං විධො විසඋරගො. 'මහග්ඝං බහල'න්ති අනග්ඝං ඉති අවහාතබ්බං–අවසානගාථායං. අවිදිතසත්තො 'ධනවිසෙසං' සුවණ්ණපුප්ඵත්තය සඞ්ඛාතං ධනවිසෙසං, 'යස්සා'ති යස්ස සම්මාසම්බුද්ධස්ස. 'නාමප්පකාසා'ති නමො බුද්ධස්සාති වචනමත්තෙන නාමප්පකාසනෙන. 'විදිතජනනිකායො'ති විදිතො ජනනිකායොති පරිවත්තෙතබ්බො. 'නලභතී'ති වත්තුං නලභති. 'ජිනනාමං'ති බුද්ධො භගවාත්‍යාදිකං ජිනස්ස නාමං අයං ගාථා මාලිනී නාම.

නනමයයයුතායං මාලිනී භොගිසීහි.

අඞ්ගුණ්ණිකස්ස වත්ථු පඤ්චමං.

ජෙට්ඨෙ 'ජෙට්ඨක'න්ති ජෙට්ඨපුත්තං. 'නිවජ්ජෙන්නා'ති න ඉච්ඡන්තා. 'පුණ්ඩරීකාදිසම්භව'න්ති එත්ථ පුණ්ඩරීකසද්දො ව්‍යග්ඝසද්දපරියායො වුත්තංහිඅභිධානප්පදීපිකායං, "බ්‍යග්ඝො තු පුණ්ඩරීකො"ති * 'ආතපග්ගි වාතාදි උදකාසනි සම්භව'න්ති † එත්ථ ආතපො ච අග්ගි ච වාතො ච ඉච්චාදීහි ච උදක අසනිපාතෙහි ච සම්භවං උපද්දවජාතන්ති අත්ථො. ආතපොති සුරියාතපො අග්ගීති දවදාහාදී, වාතොති සරීරජාදිභෙදො, උදකන්ති මහොඝො, අසනීති ගගහරාදි නාවට්ඨාසනියො. 'පජ්ජරාදීහී'ති පහාරෙන ජරා පජ්ජරා පහාරජරොගා, තෙ ආදයො යෙසන්තෙ පජ්ජරාදයො තෙහි. 'විසමොතුභි සම්භව'න්ති විසමෙහි උතූහි සම්භවං. 'අනන්තකෙනා'ති මාරසත්තුනා. 'තං වූපසමෙතු'න්ති තං ලොභං උපසමං කාතුං. 'පාරලොකිකා'ති පරලොකත්ථා. 'කාමබන්ධනා'ති කාමෙන අබද්ධා. 'සරන්තාන'න්ති සරන්තානං සප්පුරිසානං. 'සොදරි'න්ති භගිනිං. 'විභාවෙන්ති'ති භාවනාවසෙන චින්තෙන්ති, ඉච්ඡිතදායිනො දෙවාතිමිනා සම්බන්ධීයති§—අවසාන ගාථායං,'ඛණමපි මනසෙවං දෙවදෙවං සරන්තා'ති ඊදිසං අපි ගුණවන්තං දෙවදෙවං මනුස්සා ඛණං අපි මනසා සරන්තා පරමතරපතිට්ඨං පාපුණන්තී'ති තුම්හෙ මහන්තා භගවති ගුණරාසිං ජානමානා ජනා සබ්බදා සරණසීලං භජථාති; අයං ගාථා මාලිණී නාම.

නනමයයයුතායං මාලිනී භොගිසීහි.

සරණත්ථෙරස්ස වත්ථුං ඡට්ඨං.

සත්තමෙ '**රණෙ පත්**'ති සඟාමෙ පති පරාජිති වා. '**සොකග්ගි**'ති සොකපාවකො, සොකග්ගිනා පදිත්තාහං සොකෙ සොකං කථං ඛිපෙ කොනාම බුද්ධො ජලන්තග්ගිම්හි පලාලං පක්ඛිපෙය්‍ය තෙනායත්ථො. '**තං නපත්ථයෙ**'ති තං අභිසෙකං නපත්ථයාමි, රාජ ඛන්ධ එකංසෙන නිප්පාපීනං පුග්ගලානං පාවකො පාතනං පාපොසෙව හොති තස්ස ච කම්මස්ස ඵලං පාපං **පච්චන්තෙන** දිට්ඨධම්මෙම **පරත්ථ** සම්පරායෙ ච හොති. '**රොගෙනාතුරඤාතිසු**'ති රොගෙන ආතුරෙසු මාතුගාමෙසු. '**න වධාරහා**'ති වධස්ස අරහා නහොති. '**සොදරා**'ති සහ එකමාතුයා උදරෙ ජාතා භාතරො. '**හිත්වාන සරණත්තය**'න්ති සර

---

* ඉධ පන දීපිසීහබ්‍යග්ඝානං අඤ්ඤතාය මහිසො පි ගහෙතබ්බො තෙන වුත්තං නිඝණ්ඩුකෙසු 'පුණ්ඩරීකො තු කම්මණ්ඩො මහිසො දුබ්බිසොපථො'ති—අයම්පි පාඨො කත්ථචි දිස්සති.

† 'සුවානාතපග්ගිවාත උදකාසනි සම්භව'න්ති පි පාඨො දිස්සති.

§ එත්ථ "සම්බන්ධීයතී"ති පඨො එව දිස්සති.

ණ්ඨානයමඤ්ඤත්‍ර. 'පච්චක්ඛා' න්ති පච්චක්ඛං යෙව–අවසානගාථායං, 'සා' ති සා වෙස්සාමිත්තා. 'ජලිතදහනමජ්ඣෙ' ති පජ්ජලිතග්ගිනො මජ්ඣෙ. 'අථෙන'ති පච්ඡිමභවෙ. 'නිබ්බුතිංවාපි' ති නිබ්බාණඤ්ච. 'කස්මා න ලභෙථ' ති කස්මා න ලභෙථ ලභෙථෙවාති අත්ථො, අයං ගාථා මාලිනීනාම.

නනමයයයුතායං මාලිනී භොගිසීහි.
වෙස්සාමිත්තාය වත්ථුං සත්තමං

අට්ඨමෙ 'තුණ්ණකාරො' ති නානාවිත්‍ර සිප්පකාරො. 'එකස්සාපි, ති එකස්සාපි භික්ඛුනො. 'රාජමාසෙ' ති මුග්ගානි. 'ගතිස්සර' ති භගවති. 'කාමභොගිනාහ, න්ති කාමභොගීනං අහං තිස්සතෙක වචනං සාමිවචනං. 'චතූහි ච ඉද්ධීහි' ති වෙහියඪානකෙ වුත්තප්පකාරෙහි ඉද්ධීහි. 'සට්ඨිසතසහස්සාධිකා තිස්සො ච වස්සකොටියො' ති මනුස්සගණනායෙව, දිබ්බගණනාය පන වස්සසහස්සමත්තමෙව. 'වරම ක්‍රුසුඛනතා:ත්‍රා'ති වරමිති සුඛනති අත්‍රාකාරා. 'න සා තං වින්දතෙ'ති සා තං ඉද්ධං කන්තං සුඛං නවින්දතෙ. 'සබ්බථාමෙන තා'ති සබ්බථාම වතෙනන ඤාණබලෙන. 'යාවතා' ති යත්තකෙ පදෙසෙ. 'පඨවිනිස්සිතා'ති පඨවිං නිස්සාය වසන්තා. 'ආණහකාඛරතො' ති නිබ්බානාභිරතො—අවසානගාථායං, ඉති වුත්තප්පකාරෙන බොධියා ගතිනියතස්ස මන්ධාතුස්ස සකවසමුපනෙත්වා දුක්ඛානි දෙති මාදිසානං අනියතගතිකානං කා කථා භවතීති මත්වා හො තිවත්තුං භජථාති. අයං ගාථා මාලිනීනාම.

නනමයයයුතායං මාලිනී භොගිසීහි.
මහාමන්ධාතුවත්ථුං අට්ඨමං.

නවමෙ 'අම්බපාන' න්ති ආදීනි විනයෙ වුත්තානෙව. 'ඉමස්මිං කොළම්බෙ' ති ඉමස්මිං කුම්භෙ. 'සන්දිට්ඨික' න්ති ඉමස්මිංයෙව අත්තභාවෙ විපාකං දදාතීති සන්දිට්ඨිකන්ති වුත්තං. 'අකාලික' න්ති කාලන්තරං විනා විපාකං දෙති. 'මුද්දිකාරසා' ති මුද්දිකපානකාරණා. 'සුධන්නාවා' ති සුධුරසං–අවසානගාථායං, විපුලං න අප්පමත්තකං ජිනසාසනෙ සාරං එවං ජානමානො ජනො ථොකමත්තස්ස මුද්දිකපාණස්ස දානහෙතුනා විපුලභොගං ලභති හො තුම්හෙ තීසු වත්ථූසු විදිතගුණගණා හුත්වා බලු සීලවන්තෙසු දානහෙතුනා තිස සම්පත්තිවිසෙසං ලභථාති. අයං ගාථා මාලිනීනාම.

නනමයයයුතායං මාලිනී භොගිසීහි.
බුද්ධවම්මවාණිජස්ස වත්ථුං නවමං.

දසමෙ '**දෙවපුත්තනගරෙ**' ති එවංනාමකෙ නගරෙ. '**අඩ්ඪනාළිමත්ත**' න්ති අඩ්ඪ අඩ්ඪ නාළිමත්තං විච්ඡාවචනමෙතං. '**භත්තුක්ඛලි**' න්ති සූපකකභත්තස්ස පුණ්ණං උක්ඛලිං. '**එකනවුතෙ**' ති ඉතො භද්දකප්පතො එකනවුතෙ සාරනාමකෙ එකස්මිං කප්පෙ. '**ලොකෙකනායකො**' ති තිලොකස්ස එකනායකො අසදිසපඤ්ඤනායකො. '**අබ්‍යාබාධො**' ති අබ්‍යාපජ්ඣො සො එව වා පාඨො, බ්‍යාබාධරහිතොත්‍යත්ථො. '**අනීඝො**' ති නිද්දුක්ඛො. '**රම්භාම්බජම්බුසනනීරපූගපුණ්ණාගපාටලිනාගාදී**' ති එත්ථ **රම්භා** ති කදලියො, අම්බා ති චූතා, ජම්බූති ජම්බුයෙව, **සනනීරා** ති සනනීරරුක්ඛා තිම්බිරරුක්ඛා, තෙ රම්භාම්බජම්බුසනනීරා ච පූගපුණ්ණාගපාටලිනාගාදයො ච. '**පදුමුප්පලකල්හාරකුන්දකානන්තමණ්ඩිතෙ**' ති එත්ථ **කල්හාරං** නාම සොගන්ධිකජාතිකා, කුන්දං නාම සෙතපුප්ඵා නීලදණ්ඩා කුන්දගච්ඡා. '**මධුමත්තාළිපාළිහී**' ති මධුකරානංයෙව මත්තභමරානං පන්තීහි. '**සාරසීසරසංකුලෙ**' ති සාරසී වුච්චන්ති හංසා පංචවණ්ණෙහි හංසෙහි සෙවිතසරෙන ආකුලෙති අත්ථො. '**නිච්චුස්සවෙ**' ති නිච්චකත ඡණෙ. '**රූපෙනග්ගා**' ති රූපෙන අග්ගා—අවසානගාථායං, '**භික්ඛුස්සා**' ති තස්ස ගිලානභික්ඛුනො. '**දාන**' න්ති භෙසජ්ජදානං. '**දිබ්බමනුජසුඛ**' න්ති දිබ්බසුඛං චෙව මනුස්සසුඛං ච. '**සාලත්ථා**' ති සා අලත්ථ. '**විදිතකුසලපාකා**' ති විදිතා කුසලස්ස කම්මස්ස පාකා යෙහි තෙ විදිතකුසලපාකා, තුම්හෙහි යොජනා. '**කිංනලබ්භෙථා**' ති කිං නු ලච්ඡථ—අයං ගාථා මාලිනීනාම.

නනමයයයුතායං මාලිනී භොගිසීහි.

රූපදෙවියා වත්ථුං දසමං.

ධම්මසොණ්ඩකවග්ගො පඨමො.

තස්ස වග්ගස්ස උද්දානං.

ධම්මසොණ්ඩො මිගලුද්දො, තිණ්ණං ජනානමෙවච
බුද්ධෙනි අහිගුණ්ඨො ච සරණොචෙව වෙස්සාමිත්තා
මන්ධාතා බුද්ධවම්මො ච රූපදෙවීති තෙ දසාති.

ඉති පරමවිසුද්ධසද්ධාබුද්ධිපතිමණ්ඩිතෙන දීඝපබ්බතනිගමවාසිනා වසීභූතෙන සිරිවඩ්ඪනවමූපතිනො ආචරියභූතෙන තෙන චතූහි පච්චයෙහි අකිලමාපෙත්වා සක්කච්චං උපට්ඨිතෙන සබ්බදිසාසු පත්ථටකිත්තිමතා දිසාපාමොක්ඛාචරියෙන සිද්ධත්ථොති ගරූහි ගහිතනාමධෙය්‍යෙන කවිනා විරචිතා සීහළවත්ථූනං අත්ථවණ්ණනාසාරභූතා පඨමස්ස ධම්මසොණ්ඩකවග්ගස්ස අත්ථවණ්ණනාභූතා මධුරරසවාහිනීටීකා සමත්තා.

දුතියවග්ගස්ස පඨමෙ **'සපදානචෙතනා'**ති සපදානචාරිකබුද්ධගතචෙතනා. **'පුත්තොපම'**න්ති පුත්තඋපමං, බුද්ධපුත්තාදිවචනං. **'මුනිසූනවො'**ති බුද්ධපුත්තා. **'අනඞ්ගයුද්ධම්හී'**ති මාරරණෙ. **'නද්ධා යොධාවා'**ති සන්නද්ධපඤ්චායුධා සූරයොධා ඉව. **'දප්පිතා'**ති දප්පෙන එතෙන ඉතා ගතා පවත්තා. **'සීවෙය්‍ය'**න්ති සීවරට්ඨෙ ජාතං. **'සංසාරෙත්වා,'**ති සංසරිත්වා. **'වණ්ණච්ඡාදනචොලම්බා'**ති * වණ්ණබන්ධනචොලම්බ, භවෙති යොජනා. **'රසගෙධවිවජ්ජිතා'**ති සාදුරසෙ තණ්හාගෙධවිරහිතා. **'භවනාසාස හෙතූ'**න්ති භවනාසනාය හෙතුභූතං. **'ධුතඞ්ගගෙහා'**ති මහාපවාහො, ධුතසඞ්ඝාතිපි පාඨො. **'අධුනාගත'**න්ති නචිරාගතං. **'පඤ්චවිධරාජකකුධභණ්ඩ'**න්ති එත්ථ කං වුච්චති පඨවී තස්ස කූටො කකුටො තස්ස භණ්ඩං කකුටභණ්ඩං රඤ්ඤො කකුටභණ්ඩං රාජකකුටභණ්ඩං ඛග්ගාදිපඤ්චවිධං, අභිධානප්පදීපිකාටීකායං "කකුදාදූනෙ ධොවණ්ණවිපරියයො" තස්ස ගමනකාලෙ ආදාතබ්බතො කකුධං ච තං භණ්ඩං චෙති කකුධභණ්ඩන්ති වුත්තං කෙ පන තෙති?

ඡත්තං චාමර මුණ්හීසං ඛග්ගො සුවණ්ණ පාදුකා
ඉමෙ කකුධභණ්ඩානි භවන්ති පඤ්ච රාජුනන්ති.

වුත්තානි තානෙව. **'සතසාඛඛන්ධො'**ති අනෙකාහි සාඛාහි සමිද්ධො. **'මහා'**ති මහන්තො, දීඝොති වා පාඨො. **'නීලම්බුදොපමො'**ති අබ්භකූටසදිසො—අවසානගාථායං, **'සරජ්ජ'**න්ති අත්තනො රජ්ජං. **'කුරුදීපසොභ,'**න්ති ජම්බුදීපං සොභිතං කුරුමානො, **'වසුධාධිපො'**ති මහාරාජා—අයං ගාථා උපජාතිනාම.

අනන්තරොදීරිතලක්ඛණා චෙ පාදා විමිස්සා උපජාතියො තා.

නන්දිරාජස්ස වත්ථුං පඨමං.

දුතියෙ **'දුච්ඡාදිතත්තා'**ති දුච්චොලෙන නිවාසිතත්තා. **'දුද්දික'**න්ති පෙක්ඛනෙන දුක්කරං. **'චක්ඛුමූසන'**න්ති චක්ඛුමුසනකං. **'ඉච්ඡිතිච්ඡිතදාතාරො'**ති යං ඉච්ඡාමි තං ඉච්ඡිතිච්ඡිතං දාතාරො හුත්වා. **'සුරපාදපා'**ති දිබ්බකප්පරුක්ඛා. **'න සම්මාදින්නචක්ඛුස්සා'**ති සම්මාපකාරෙන සද්ධාබහුලතාය වා නදින්නස්ස භයදිත්තෙන දින්නාස්ස චක්ඛුස්ස. **'අඛෙත්තෙන'**ති අඛෙත්තභූතෙන චොරෙ—අවසානගාථායං, **'මෙධාවිනා'**

---

* වණ්ණච්ඡාදනචොලම්භා ඉතිපි පාඨො.

ති ඤත්වා. '**දදථා**'ති දදථ, ගාථාබන්ධනවසෙන ආකාරස්ස රස්සො. '**විසෙසභාගී**'ති සො දායකො විසෙසභාගො හොතීති. අයං ගාථා වසන්තතිලකා නාම.

වුත්තා වසන්තතිලකා තභජාජගාගො.

අඤ්ඤතරමනුස්සස්ස වත්ථුං දුතියං.

තතියෙ '**කීළාපරො**'ති කීළප්පරෙතො කීළාපරායණො වා. '**සත්ථාභිරතන**,න්ති සත්ථජ්ඣාසයං. '**අබ්භුතාගතොසි**'ති සපදියෙව සම්පත්තොසි. '**මහාඵෙණසමාකුලා**'ති මහන්තෙන ඵෙණපිණ්ඩෙන ආකුලවිකුලභූතා. '**බහූමියො**'ති බහුඌමියො. '**උභොකූලෙ**'ති උභතො තීරෙ. '**උත්තරන්තී**'ති* සුරසුරායන්තී. '**මකරදන්තිකා**'ති මහන්තෙන කණ්ඨරදණ්ඩෙන, තදිංතරන්තාකිරණකංමාසංගහෙත්වාතරන්තාබලවන්තා හොන්ති. '**විසසත්ථ**'න්ති ඝොරවිස දෙඩ්ඩුභාදීනං සත්තං. '**අයොසාර**'න්ති අයසලාකං. '**අසිපත්ත**'න්ති අසිං. '**ඛීරසලාකං වා**'ති ඛීරමිස්සකං සලාකභත්තව. '**අද්ද සුපස්සය**'න්ති උපස්සයකුටිවිහාරාදිකං අද්දසි. '**පාවාරං**'ති මහාපාවාරං, තං පාවාරන්ති වුත්තං-අවසානගාථායං, '**සුමනො**'ති සුන්දරමනො. '**භාගිස්සා**'ති භාගීඅස්සාති ඡෙදො භාගවා භාවයත්ති අත්ථො. '**විභවානුරූප**'න්ති අත්තනො සම්පත්තියානුරූපං. '**නිබ්බුතිපදං කරත**'න්ති නිබ්බාණපදං හත්ථගතං. අයං ගාථා වසන්තතිලකා නාම.

විසමලොමකුමාරස්ස වත්ථුං තතියං.

චතුත්ථෙ '**උස්සව**'න්ති † මහාඡණං. '**අසීතිහත්ථවෙළග්ගෙ**'ති අසීතිහත්ථුබ්බෙධවෙළුපරම්පරාය අග්ගෙ. '**තොරණදීපසිඛාපන්තියො**'ති තොරණානං ච දීපසිඛානං ච පන්තියො, තොරණං වුච්චති තත්ථ තත්ථ ගාමාදිප්පඤ්ඤාපනත්ථං උස්සාපිතමහාකෙතු. '**ඔසරන්තී**'ති සමොසරිංසු සමාගච්ඡිංසු. '**අහොසාහ**'න්ති අහොසිං අහන්ති ඡෙදො. '**යෙනා**'ති යෙන සචෙවන. '**ගරූ**'ති ගාරවභාවං. '**උදකාපූජනතාමා**' ති එවනාමිකා පූජං සුරභීති සුගන්ධො. '**නරොරගා**'ති මනුස්සා ච නාගා ච. '**චතුරත්තනගබ්භො**'ති චතුහත්ථප්පමාණො ගබ්භො-අවසානගාථායං, '**කුමාරිකෙව**'න්ති කුමාරිකා එවන්ති ඡෙදො. '**ලද්ධාන**'ති ල

---

* උග්ගීරන්තී'ති කත්ථචි.

† මහුස්සව'න්ති කත්ථචි.

හිඩාන. 'නෙකවිභව'න්ති අනප්පකං සම්පත්තිවිභවං. 'පයාතා'ති නිබ්බාණප්පත්තා. 'කුසලප්පයොගෙ'ති කුසලසමවායෙ. අයං ගාථා වසන්තතිලකා නාම.

කඤ්චනදෙවියා වත්ථුං චතුත්ථං.

පඨමෙ 'සුවපොතකො'ති සුකපොතකො. 'පරිජිණ්ණගත්තභාව'න්ති පරිජිණ්ණසරීරං. 'වනඛණ්ඩ'න්ති වනපත්ථං. 'සුවරාජෙ'ති සුවපොතකෙ. 'අරණි'න්ති අග්ගිමත්ථනදණ්ඩං. 'මයා කතං මයාහමිද'න්ති ඉමස්ස මයා උපකාරො කතො අයං මය්හං පුන පච්චුපකාරං කරිස්සති. 'වෙස්සානර'න්ති අග්ගිං. 'සමාලිඞ්ගති'ති සම්මා පකාරෙති. 'සපෙමො'ති පෙමසහිතො. 'විග්ගහ'න්ති සරීරං. 'පෙමසා'ති පෙමෙන. 'සොරගො'ති සොආසිවිසො. 'අස්සා'ති අස්ස පරිපාලිතස්ස. 'නිහීනජච්චෙනා'ති හීනජාතිකෙන කාපුරිසෙන. 'නරාධමෙනා' ති නරචණ්ඩාලෙන. 'දීනෙනා'ති කපණෙන. 'අසාධුකො'ති නසුන්දරො. 'දුක්ඛනුදො'ති දුක්ඛපනූදනො. 'සඞ්ගමො හොතු'ති සඞ්ගමො සෙය්‍යො හොතීති අජ්ඣාහාරො–අවසානගාථායං, 'එවංවිධො'ති එවංපකාරො. 'ඵරුසො'ති චණ්ඩො. 'පරමංසභොජී'ති පරසත්තස්ස මංසභුජනසීලො.* 'දයායා'ති කරුණාය. 'සුගතිං උපගතො'ති සුන්දරගතිමනන්තං දෙවලොකං උපගතො. 'සන්තා'ති සමිතං. 'වො'ති තුම්හාකං. 'විභවඤ්චා'ති නිබ්බාණං ච. අයං ගාථා වසන්තතිලකා නාම.

ව්‍යග්ඝස්සවත්ථුං පඤ්චමං.

ඡට්ඨෙ 'මජ්ඣණ්හ'ති මජ්ඣන්තිකෙ, මජ්ඣන්තෙති වා පාඨො. 'බහලාතපෙනා'ති ඝොරෙන සුරියාතපෙන. 'ධම්මෙනා'ති සමෙන. 'ඉධා'ති ඉමස්මිං ලොකෙ. 'වෙ'ති එකන්තෙන. 'පඤ්චවිධං අට්ඨවිධ'න්ති පඤ්චසීලානි චෙව අට්ඨසීලානි ච. 'සප්පුරිසධම්මෙසූ'ති සප්පුරිසකරෙසු පාණාතිපාතා වෙරමණීආදිසු තෙසු ධම්මෙසු. 'කතවෙදිකො'ති අත්තනො පරෙහි කතූපකාර ජානනකො. 'අද්දසාහ'න්ති අද්දසිං අහන්ති ඡෙදො. 'මම'න්ති මං. 'සංසය'න්ති මම සංසයං. 'අගාධාපාරගෙ'ති අප්පතිට්ඨෙ අපාරගෙ. 'භීමෙ'ති භිංසනකෙ. 'දුරිතාතරෙ'ති† දුරිතෙ චෙව අතරිතබ්බෙ ච. 'කලිඞ්ගර'න්ති කට්ඨලකං. 'ඛණ්ඩඤ්ච

---

* 'පරමංසහාරී'ති පරසත්තස්ස මංසහරණසීලොති කත්ථචි.

† දුරිතාකරෙ ඉතිපි පාඨො.

ස්සා'ති ඛණෙන තාම්බූලපත්තාදානවසෙන සන්ථවකතස්ස. **'එලකංස ක'**න්ති අත්තනොපතිට්ඨාඑලකං,නං මිත්තධම්මෙචෙව එලකස්සදානං ච තුරඞ්ග ංසමුද්දස්මිං පතිට්ඨා ආසීති යොජනා–අවසානගාථායං, **'ඛලු'**ති එකන්තෙන. **'දෙවතාහි'**ති අපාදානෙපචමී. **'සප්පුරිසත'**න්ති සප්පු රිසභාවං. අයං ගාථා වසන්තතිලකා නාම.

එලකචණ්ඩදින්නස්ස වත්ථුං ඡට්ඨං.

සත්තමෙ**'චොරෙන්ත'**න්ති චොරකම්මං කරොන්තං.**'ආරක්ඛකාන'**න්ති බන්ධනාගාරිකානං.**'පටිපාදෙන්ති'**ති නිවෙදෙන්ති, සම්පටිච්ඡාපෙන්ති වා. 'රූපෙන ඉච්චාදි ගාථායං ගුණසීලවිවජ්ජිතෙන රූපෙන කිං නු පයොජනං අත්ථි මිච්ඡාලයස්ස කිතවස්ස කෙරාටිකස්ස කිමත්ථං සියා දානාදිචාගවිගතෙන ධනෙන කිං වා පයොජනං අත්ථි ව්‍යසන කාලපරම්මුඛෙන විනාසුපගතකාලෙ පරම්මුඛෙන මිත්තෙන කිං පයොජනමත්ථීති යොජනා, වාරිපූරෙඉච්චාදිගාථායං යථා සොබ්භෙ මහා වාරිපරිපූරෙ අන්තො විසමං වා සමං වා ඨානං න පඤ්ඤායතෙව එවං අසාධූනං මනසි සම්භාවං කූටකරණං න පඤ්ඤායතෙව. **'පකතායමසාධූන'**න්ති අසාධූනං අයං පකති අයං ධම්මතා.**'භාව'**න්ති ජිමහඋජුකභාවං.**'අනුච්ඡිට්ඨාහාරං ලභන්තදිවසතො'**ති උච්ඡිට්ඨානුගතාගාරලභනදිවසෙ හි.**'මනුස්සඝිනා'**ති ජාරවනෙත්තන පුරාණමනුස්සඝිනා. **'චිතකතොඋමුක්කඅලාතෙහී'**ති පුරා චිතකතො ගහිතෙහි අලාතෙහි. **'මනුස්සඝිනා'**ති දබ්බිගහිකෙන මනුස්සඝිනා. **'ගිරිකොපීන'**න්ති අඞ්ගජාතට්ඨානං. **'වාතාවරණ'**න්ති සානිකිච්චං. **'පිළලිරුක්ඛො'**ති පියඞ්ගුරුක්ඛ. **'රත්තන්ධකාරෙ'**ති තිමිසෙ. **'කුණපාදකෙහී'**ති කුණපඛාදකෙහි සොනසිගාලාදීහි. **'ඉධා'**ති ඉමස්මිං සුසානෙ.**'සීසෙ'**ති මනුස්සසීසකපාලෙ.**'යාගහෙතූ'**ති යඤ්ඤහෙතු. **'බුද්ධසමො'**ති බුද්ධසදිසං. **'අඤ්ඤද'**න්ති අඤ්ඤං දුක්ඛං නත්ථීති සම්බන්ධො. **'බුද්ධවිනාසායා'**ති බුද්ධභාවවිනාසනත්ථාය.**'ඉම'**න්ති ඉමං මනුස්සමංසං සම්මාඛාදිතුන්ති වදති. **'නිවාසනාභො'**ති භංගනිවසනො. **'ගිරිසංවරාසා'**ති ගිරිකොපීනපටිච්ඡාදනත්ථං. **'සම්මා'**ති භොපුරිස. **'සුභාසුභාමිස්සිතාසීතවාතො'**ති සුභෙන ච අසුභෙන ච ගන්ධෙන මිස්සිතසිතවාතො. **'සයංඅවිනෙතා'** ති සයමෙව අවිත්තතකො වාතො. **'අවිගතභාවා'**ති අවිත්තකභාවතො, **'දෙහ'**න්ති සරීරං. **'අසාධුකස්සා'**ති අසප්පුරිසස්ස. **'මිත්තපධංසකස්සා'** ති මිත්තධම්මධංසිනො, සම්මාවහතොතාචාදිසු එවරූපො වාතො යදිසම්මාවහතෙතා සියා මෙ සරීරං ඵුසති අජ්ජෙ දානි සො සඞ්ගති දුක්ඛංදදතීති භො දෙවතෙ තංසඞ්ගතිකරණං දුක්ඛං අතිවිසංච පරිවජ්ජිතුං ඉදං කුවෙලං මඤා සානිසංඛෙපෙන බන්ධි

න්තන්ති වදති, භො පුරිස කතනාසකො කතඤ්ඤුකාරනාසකො තෙ තං කිං කම්මං අකාසි ධනඤ්ච ධඤ්ඤඤ්ච සමං නාසහෙතු කිං තෙ අකාසි අථ තෙන තව මාතාපිතා බන්ධවො භාතරවත්ථුආදි අනෙකෙ කිං විනාසිතා තං කාරණං මෙ වදෙහීති පුච්ඡන්ති, භො රාජතො යං මහන්තං භයං හොති යඤ්ච සබ්බස්ස හරණාදිභයං යඤ්ච වධාදිකං භයං හොති තං සබ්බං භයං අකතඤ්ඤුනා අසප්පුරිසෙන හොති සො අකතඤ්ඤු අසප්පුරිසො තෙහි ආරාව දූරතොව පරිවජ්ජනීයො හොති, භො යස්මා යං චොරාරිභයං අථ යඤ්ච උදකෙනාපි ච අග්ගිනා ච භයං ලොකෙ අත්ථි තං සබ්බං අකතඤ්ඤුනා කාරණෙන හොති තස්මා සො ආරාව පරිවජ්ජනීයො හොති. '**සම්ඵං ගිර**'න්ති සම්ඵප්පලාපං.. '**ධුත්තජනෙහී**'ති සොණ්ඩජනෙහි. '**අක්ඛීව**' න්ති අක්ඛිමං.'**අනිඝ**'න්ති අකතත්තං—අවසානගාථායං,'**සංවජ්ජා**'ති සුට්ඨු වජ්ජිත්වා. '**සජ්ජනසංගමෙනා**'ති සාධුජනසමාගමෙන. '**අභිසමනුණාථා**'ති පාපුණාථ. අයං ගාථා වසන්තතිලකා නාම.

චොරසභාගස්ස වත්ථුං සත්තමං.

අට්ඨමෙ '**නීලවල්ලී**'න්ති නීලතාම්බූලං. '**නඛගාමබිලෙනා**'ති අඞ්ගුලතකෙනන. '**අනෙනා ගබ්භෙසෙවා**' ති අනෙනා කුච්ඡිගබ්භෙසෙව.'**ධනුනො ගුණ**'න්ති ධනුනො ජියං. '**භුඞ්කාර**'න්ති කුක්කුරසද්දං.'**ගුණමනනානි කත**'න්ති අත්තනි පරෙහි කතං ගුණං–අවසානගාථායං, '**සාධූ**'ති සප්පුරිසජනා. '**ඉසිනා චා**'ති බ්‍රාහ්මණකඉසිනා ච, ජද්දිසස්ස සුනඛස්ස කුම්භිහෙසජ්ජදානෙන පකතං මෙත්තං ච සුත්වා.'**තං**' න්ති තං සබ්බං කුසලකම්මං. අයං ගාථා වසන්තතිලකා නාම.

මරුත්තබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථුං අට්ඨමං.

නවමෙ '**භාතාවා**'ති භාතා වා කනිට්ඨා වා. '**පති වා**'ති උදඤ්ඤුතෙ සාමිකො. '**දෙවරො**'ති උදඤ්ඤු තව සාමි භාතා තෙනාහු–

පිතුභාතා මාතුලො ච මාතුභාතා ච මාතුලො
ජායාය භාතිකො සාලො සාමිභාතා තු දෙවරො'ති.

'**සෙතු**'ති පරපක්ඛසෙතු. '**සාලොහිතො**'ති අත්තපක්ඛසෙතු. '**අත්තාණ**'න්ති තාණරහිතං, හඩෙගච්චාදිසු භඞ්ගබලෙලාලමාලාය * භගාහි තරඞ්ගමාලාහි උත්තරන්තං උල්ලොලිතං මහණ්ණවං. මහාසමුද්දං පහාය පිපාසිතො ලොකො පාතුං ඉච්ඡන්තො ඛුද්දක තළාකං යාති, ත

---

* **තුඞ්ගකල්ලොලමාලාහී**'තිපි පාඨො.

ථෙව මනුජාධිප මහාරාජ විජ්ජමානෙසු මනුජෙසු අප්පගුණෙසු සාධු කො ගුණො යස්මිං තිට්ඨති මනං මම එකස්සාපි ච තස්මිං පුග්ගලෙ තිට්ඨති පහත්වාන මනං, හත්ථිච්ඡාදිසු මහාසරීරං මතහත්ථිං පහාය මංසත්ථිකා ජන්තුනො මංසත්ථං මංසහෙතුත්ථාය එකකං ධාවන්තං සසං අනුබන්ධන්ති තථා සාධාරණෙසු ජනෙසු විජ්ජමානෙසු පරිත්තම්පි කතං සාධුගුණං ජානන්තං අජ්ඣෙති. 'එතෙනාම්හසුභාසිතා'ති මයං එතෙන පුරිසෙන සුභාසිතා අම්හ භවාම-අවසානගාථායං, මාතුගාමාපි'ති නෙතබ්බා. 'සාධුචරිත'න්ති සප්පුරිසානං චරිතං. 'සුවිජ්ජනා'ති සුවිවුත්තිසප්පුරිසා තුම්හෙ ධම්මෙසු සදෙ වන්නාථා'ති යොජනා. අයං ගාථා වසන්තතිලකා නාම.

පානීයදිනකස්ස වත්ථුං නවමං.

දසමෙ 'දුත'න්ති පාසදූතං. 'ලඤ්ඡනමුද්දික'න්ති අක්ඛරං ජිනිද්ධා කතමුද්දිකලඤ්ඡනං, අථවා 'ලඤ්ඡන'න්ති ලඤ්ඡනමෙව 'මුද්දික'න්ති අඞ්ගුලිමුද්දිකං. 'යදා නෙ පහොති'ති යදා තව දතුං සමත්ථො හොති. 'එත්තකෙනා' ති එත්තකෙන උපකාරෙන. 'වායසා'ති කාකා. 'නීලමක්ඛිකා'ති නීලවණ්ණමහාමක්ඛිකා. 'කුණපෙ සන්නා'ති හත්ථිඅස්සාදිකුණපෙ ලග්ගා එව. 'අච්ඡන්ති'ති තිට්ඨන්ති. 'සත්තසත්තා'ති සත්ත මානවා. 'නවාරියා'ති වාරෙතුං නසක්කා. 'කතූපකාරමත්තනො'න්ති පරෙහි අත්තනි කතං උපකාරං. 'සොමෙ වා'ති සොම බ්‍රාහ්මණොවිය-අවසානගාථායං, මන්දෙන ච උපකාරෙන නන්දිතමනා සුජනා අත්තනො පාණම්පි දෙන්ති ඉති තුම්හෙ විචින්තයිත්වා මා මිත්තදුහී භවථ යෙහුයොහ උපකාරීච කතඤ්ඤූ කතවෙදිකා අත්ථ භවථාති. අයං ගාථා වසන්තතිලකා නාම.

සහායස්ස පරිච්චත්තජීවිතකස්ස වත්ථුං දසමං.

නන්දිරාජවග්ගො දුතියො.

තස්ස වග්ගස්ස උද්දානං.

නන්දිරාජඤ්ඤුත්තරො ච විසමලොමො ච කම්බනා
බ්‍යග්ඝො ඵලකඛණ්ඩො ච චොරසහායමෙව ච
මරුතෙනා පානීයදිනො ච සොමදත්තෙන තෙ දසා'ති.

ඉති පරමවිසුද්ධසද්ධාබුද්ධිවිරියපතිමණ්ඩිතෙන දීපපබ්බතනිගමවාසිනා වසිභූතෙන සිරිවඩ්ඪනවම්පතිනො ආචරියභූතෙන තෙන චතුහි පච්චයෙහි අකිලමාපෙත්වා සඞ්ගහවුපසිතෙන සබ්බදිසාසු පත්ථට කි

ත්තිමතා දිසාපාමොක්ඛාචරියෙන සිද්ධත්ථොති ගරූහි ගහිතනාමධෙය්‍යෙන කතා විරචිතා ජම්බුදීප වත්ථුස්සත්ථවණ්ණනා සාරභූතා දුතියස්ස නන්දිරාජවග්ගස්සත්ථවණ්ණනාභූතා මධුරරසවාහිනී ටීකා සමත්තා.

තතියස්ස යක්ඛවඤ්චිතවග්ගස්ස පඨමෙ **'තුණ්ඩගාමො'**ති එවන්නාමකො ගාමො තස්මිං හි ගාමෙ තුණ්ඩකාරා යෙභුය්‍යෙන වසන්ති තං නිස්සිතවොහාරෙන 'තුණ්ඩගාමො'ති පඤ්ඤායි, 'තුණ්ඩකාරගාමො'ති වා පාඨො. **'ආවිසිත්වා'**ති පවිසිත්වා. **'භයාවහ'**න්ති මහාභයං ආවහන්තං. **'බුද්ධභත්තිකජන්තුන'**න්ති බුද්ධභත්තියුත්තානං ජනානං. **'මුදමාවහ'**න්ති පමුදං ආවහං. **'මහාඝන'**න්ති මහන්තං ඝනතසදිසං. **'මහබ්භුත'**න්ති මහාඅච්ඡරියං. **'ජම්භිතො'**ති ජම්භිතකායො. **'භමයොනා ධාවිතං දිස්වා තිමිරෙව සුරියුග්ගමෙ'**ති සො යක්ඛො තං සරණගතං දිස්වා භමනෙත්වා තිමිරොව බහිධාවි. **'සිම්බලිතූලභට්ටංව චණ්ඩවාතෙන ඛණ්ඩිත'**න්ති වාතමණ්ඩලිකාය ආහතං සිම්බලිතූල හට්ටං හස්සිතම්ව, ධාවීතියොජනා-අවසානගාථායං. **'අපෙන්තියක්ඛාපී'**ති මහෙසක්ඛා යක්ඛා ජහන්ති. **'භජ්ජෙහා'**ති තුම්හෙ සුගතිං භජ්ජෙහා දුක්ඛං ජහාථ. අයං ගාථා උපජාති නාම.

අනන්තරොදීරිතලක්ඛණා චෙ පාදවිමිස්සා උපජාතියො තා.

යක්ඛවඤ්චිත වත්ථුං පඨමං.

දුතියෙ **'ගුළ'**න්ති අක්ඛං. **'සිඛිනොනාද'**න්ති සිඛිස්ස ජනං. **'භුජඟාන'**න්ති සප්පානං. **'මන්තස්ස ජප්පෙන'**ති මන්තජප්පනෙන. **'විලය'**න්ති විලීනභාවං චුණ්ණභාවං. **'කිබ්බිස'**න්ති තිබ්බං දළ්හබන්ධනං. **'පිසාචකා'**ති යක්ඛා. **'සිප්ප'**න්ති සිප්පකං. **'පෙතා පෙනෙනවා'**ති පෙතා අපෙන්ති එව. **'වජිරංගුහ'**න්ති වජිරපාසාණගුහම්ව. **'තමෙව නාවං දීපංත'**න්ති තං එව අක්ඛරමයං නාවාසදිසං. **'කවචං සුභ'**න්ති සොභනදළ්හ කවචසදිසං. **'තමෙව සිරසි භාසන්තං කිරීටං රතනාමය'**න්ති සිරසි ජොතෙන්ත රතනමය මකුටසදිසං. **'ලලාටෙ තිලක'**න්ති ලලාටාසත්තවට්ටංසකම්ව. **'කප්පූරං නයනමයෙ'**ති නයනමයෙ කප්පූරභෙසජ්ජම්ව. **'තාඩඞ්ක'**න්ති සුවණ්ණකුණ්ඩලසදිසං තාරහාරාඑකාවට්ටි සෙඩවට්ටිභූතා. **'හාරා'**ති මුත්තාහාරා; ජන්තූ සුභිකණ්ණෙසු ලංකතා. **'අඞ්ගද'**න්ති කෙයූරං. **'කරගෙහ'**ති මණිබන්ධෙ. **'වලය'**න්ති මුත්තාවලයං. **'අඞ්ගුලීසඞ්ගුලීයංචා'**ති දසසු අඞ්ගුලීසු මුද්දිකම්ව. **'මඞ්ගලං මඞ්ගලසම්මත'**න්ති මඞ්ගලසම්මතං මඞ්ගලංපි

ස. 'සොණ්ණාභපත්තා'ති සුවණ්ණච්ඡවීනං. 'සබාණෙන සසරාසන'න්ති බාණෙන සරෙන සහිතං සරකලාපම්ව. 'දුජ්ජිතාපහ'න්ති * සබ්බදුරිතාපහං. 'ලොකලොචනසක්ඛුනො'ති තිලොකස්ස චක්ඛුභූතස්ස සත්ථුනො. 'බුද්ධායෙති ගිර'න්ති බුද්ධාය ඉති වචනං. 'මිච්ඡාදිට්ඨිකසූනුනා'ති මිච්ඡාදිට්ඨික බ්‍රාහ්මණස්ස පුත්තෙන. 'පිසාචාපි සුත්වා'ති පිසාචාපි සවණං කත්වා. 'බුද්ධගුණෙ පහාරෝ දින්නො'ති ජිනවචනෙසු පහාරො තයා දින්නො. 'බුභුක්ඛිතස්සා'ති භොත්තුමිච්ඡන්තස්ස කුමාරස්ස, ඡාතස්සෙත්‍යත්ථො. 'කාචනනාටවකෙ'ති සුවණ්ණසරාවකෙ–අවසානගාථායං. 'සුපිනෙනාපෙව'න්ති සුපිනෙනපි එවං. 'ලපනෙනා'ති කථනෙන. 'සරාථා'ති සරෙථ අයමෙව වා පාඨො, අනුස්සරෙථෙත්‍යත්ථො. අයම්පි ගාථා උපජාති නාම.

මිච්ඡාදිට්ඨිකස්ස වත්ථුං දුතියං.

තතියෙ 'පාදපීඨ'න්ති අධොතපාදඨපනපීඨං. 'ඉස්සරභත්තිකො'ති පරමෙස්සරලද්ධිකො. 'තිපුර'න්ති තීණි පුරානි. 'ලලාටනයනගාහිනා'ති ලලාටෙ ඨිතනයනගාහිනා, සො කිර ඉස්සරො රුට්ඨො භූමියම්පි අන්තලික්ඛෙපි ඵරුසෙන චක්ඛුනා ඔලොකෙන්තො අනෙකෙ සත්තෙ මාරෙති තං සන්ධායෙවමාහ. 'තිසූලෙනා'ති තිසූලායුධෙන. 'ජටාකලාපමාවත්ත'න්ති ජටාබන්ධං ආවත්තනං. 'තිසෙසා'ති උමා භගවතී ආදිකා තිසෙසා. 'ජටායෙකං සමුබ්බහෙ'ති ජටාය, එකං සම්ම උබ්බහෙය්‍ය. 'හත්ථිචම්මම්බරධරෝ'ති හත්ථිචම්මසඞ්ඛාත වත්ථවසනො. 'මධුපානෙ චා'ති මධුපානකම්මෙ ව්‍යාවටො. 'මනුස්සට්ඨිධරෝ'ති මනුස්ස අට්ඨිධරො. 'සීසකපාලෙනා'ති මනුස්සසීසට්ඨිකපාලෙන. 'එසභුජති'ති එසො භොජනං භුජති. 'ගුණරාසින'න්ති ගුණපුඤ්ජානං. 'වරාවරාන'න්ති ජඞ්ගමථාවරානං. † 'ධරාඅඝ'න්ති අයං මහාපථවි. 'එවමිද්ධිවිධා'ති එවං ඉද්ධිවිධා. 'පගෙවා'ති කා කථාව. 'නානාසමයවාදිනො'ති නානාලද්ධිවාදිනො ජනා. 'රාමකාලෙ'ති දසරථරඤ්ඤො පුත්තභූත රාමරාජකුමාරකාලෙ. 'පාදුකාචාසිඅබ්භුතා'ති තිණපාදුකා අඤ්ඤමඤ්ඤපටිහනනෙන අබ්භුතා අහොසි. 'දාඨාජරංසිරජිතා'ති රදනචයං ජරංසිරජිතං. 'පඞ්කජමුද්ධනි'ති පදුමස්ස උපරි. 'අසහිංවාච'න්ති සීහනාදවචනං අසම්භීතවචනං. 'අග්ගො සෙට්ඨො'ති ආදිනා 'අග්ගොහමස්මි ලොකස්ස සෙට්ඨොහමස්මි ලොක

---

* මුදිතාවහන්ති පි පාඨො.

† වරාවරානන්ති හිනුත්තරානං ඉච්චපි පාඨො දිස්සති.

ස්ස ජෙට්ඨොහමස්මි ලොකස්ස අයමන්තිමා ජාති නත්ථිදානි පුනබ්භවො'ති ආසභිං වාචං. '**නන්දොපනන්දභොගින්ද**'න්ති එවං නාමකං භුජගින්දං දීපෙති. '**ද්විජෙ**'ති බ්‍රාහ්මණෙ-අවසානගාථා පාකටාව. අයම්පිගාථා උපජාති නාම.

පාදපීඨිකාය වත්ථුං තතියං.

චතුත්ථෙ '**ඡෙජ්ජභෙජ්ජ**'න්ති ඡෙදිතබ්බං භින්දිතබ්බං කම්මං. '**සුද්ධපාසණ්ඩිසෙසු**'ති සො කිර මිච්ඡාගාහෙන බුද්ධසාසනං පාසණ්ඩීති මඤ්ඤිත්වා එවමාහ. '**බද්ධාඝාතත්තා**'ති පුබ්බෙ ආඝාතං බන්ධිතත්තා. '**අසොධෙත්වා**'ති විනිච්ඡයං අකත්වා. '**නිම්බසූලෙ**'ති පුචිමන්දරුක්ඛෙන කතසූලෙ. '**විප්ඵුරන්තහත්ථතලෙ**'ති විප්ඵුරිත හත්ථතලෙ. '**නවමණිමයූඛසමභින්නපීතාභාසභාසා**'ති මයූරපිඤ්ජසමභින්නනව මණීනං පීත ආභාය ජාතත්තාය. '**ජාතිහිංගුලකසුවණ්ණරසධාරාචියා**'ති ජාතිහිංගුලස්ස ච සුවණ්ණස්ස ච රසධාරමිව. '**සුඛුමං සූක**'න්ති සුඛුමහුතං සූකං. '**නිම්බජලලිකා**'ති නිම්බරුක්ඛජලලිතො. '**අභිසපී**'ති අභි සපි, අප්පදනගාථාසු. '**තිසූල**'න්ති සූලාකාරෙන තීහි පුප්ඵෙහි එකනාලෙහි කතං කණ්ණිකාරහත්ථකං. '**අම්බරෙ**'ති ආකාසෙ. '**සාලරාජා වා**'ති රුක්ඛානං රාජා ජම්බුරුක්ඛො විය. '**විචින**'න්ති විචිනනෙත්වා. '**උද්ධවණ්ණා**'ති වණ්ණවන්ති උද්ධං කත්වා. '**ඡාය**'න්ති ඡත්තාකාරෙන ඡායං. '**සත්ථුනො**'ති බුද්ධස්ස උපරිහිසෙසො. '**සහස්සඛණ්ඩ**'න්ති සහස්සඛණ්ඩප්පමාණං. '**සතගෙණ්ඩු**'න්ති සතගබ්භං. '**ධජාලු**'න්ති ධජපතාකබහුලං. '**හරිතාමය**'න්ති සුවණ්ණමයං. '**සොවණ්ණමයා**'ති සුවණ්ණමයා. '**තූලික**'න්ති දිබ්බතූලමයං. **විකතික**'න්ති නානාවිචිත්‍රවිකතිකං. '**උද්දලොමික**'න්ති උද්ධංගතලොමිං. '**එකන්ත**'න්ති එකන්තලොමිං. '**තාලෙහී**'ති තාලාවචරෙහි. '**වෙවණ්ණියං නජානාමි**'ති පණ්ඩුපලාසාදිකං මම සරීරෙ විවණ්ණං නජානාමි. '**සුකතමූලෙන**'ති කුසලමූලෙන—අවසානගාථායං, '**සහෙතුකා**'ති සහෙතුක පටිසන්ධිකා. '**පාප**'න්ති එවමස්ස විපාකං. '**ආරකා**'ති දූරතොව. අයම්පිගාථා උපජාතිනාම.

උත්තරසාමණෙරස්ස වත්ථුං චතුත්ථං.

පංචමෙ '**චොලරට්ඨෙ**'ති එවං නාමකෙ රට්ඨෙ. '**මාහිස්සරිකා**'ති මහිස්සරභත්තිකා. '**දෙවාලයෙ**'ති දෙවානං පූජනට්ඨානෙ. '**දිඤ්ඤාතා වා**'ති අග්ගිනා දඩ්ඪාව. '**සහස්සරංසි දිවාකරො**'ති අනෙකරංසි සුරියො

ඉව. '**සොවණ්ණතනො**'ති සුවණ්ණාදාසසදිසමුඛො. '**සමණී**'ති මණිසහිතො. '**විවටො**'ති නිච්චවටො විකතො පාකතො. '**අනිලොවියා**' ති වාතොවිය. '**කුවාදගච්ඡදහනො**'ති ඛණ්ඩිත පරවාදසංඛාත ගච්ඡදහන සීලො. '**අගදො**'ති ඔසධො. '**දෙවින්දාසුරසිඞ්ඝෙහී**'ති දෙවඉන්ද අසුරසිද්ධවිජ්ජාධරෙහි. '**තෙසමග්ගො**'ති තෙසං අග්ගො. '**පතාපවා**'ති සාරිතාපනො–අවසානගාථායං, '**අනබ්භුත**'න්ති අනුභූතං අතිවිය අච්ඡරියං අථවා අනබ්භුතන්ති අනච්ඡරියං අයමෙත්ථ යොජනා සත්ථරිධරමානකාලෙ යෙ කුසලානි කරොන්ති තෙ අච්ඡරියං භගවතො ඉද්ධිං දිස්වාන, යෙ තෙ ජනා පරිනිබ්බුතම්හි මුනින්දෙ පූජාදීනි කරොන්ති තෙ අබ්භුතං භගවතො ඉද්ධිං දිස්වාන; අයම්පි ගාථා උප්පජ්ජතිනාම.

කාවිරපට්ටනවත්ථුං පඤ්චමං.

ඡට්ඨෙ '**ඉමමෙවපවරතර**'න්ති ඉමමෙව චොරකම්මං පවරතරං. '**මන්දබලතායා**'ති අප්පතරකායබලහෙතුතො. '**කතිපයපහාරෙනා**'ති කිත්තිකි වාරෙහි. '**තටතටාසමානදෙහො**'ති තටතටම්ව සද්දං කුරුමානදෙහො, '**දුග්ගති වාරණ**'න්ති දුග්ගති නිවාරණං. '**සොපාන**'න්ති සොපානසදිසං. '**පද්දසමොවියා**'ති දිබ්බනගරස්ස පුණ්ණඝටම්ව. '**නරකාසනෙ**'ති නරකගාමිමග්ගෙ. '**පිණ්ඩපාතස්ස වාහසා**'ති පිණ්ඩපාතස්ස කාරණා. '**සීලම්පී**'ති සීලම්පි රක්ඛිතබ්බං—අවසානගාථායං, '**සාරිපුත්තෙන**'ති සාරිපුත්තස්ස. '**නිහීනප්පද**'න්ති අප්පං පිණ්ඩපාතමත්තං පදිතානං. '**කාමත්ථා**'ති කාමයථ. '**පරත්ථා**'ති පරලොකෙ. අයම්පි ගාථා උප්පජ්ජතිනාම.

චොරඝාතකවත්ථුං ඡට්ඨං.

සත්තමෙ '**උච්ඡුයන්තකම්මෙනා**'ති යන්තෙන උච්ඡුං පීළෙත්වා විකකාසිකකම්මෙන. '**උළුඞ්කමත්ත**'න්ති චූළඋදකොළුඞ්කපූරප්පමාණං. '**සද්ධාභිරත**'න්ති සද්ධාජ්ඣාසයං. '**සමාකිරි**'න්ති සම්මාපක්ඛිපිං. '**ව්‍යපගත**'න්ති ව්‍යපගතං. '**ජීනන්තුකබලිසොබහු**'ති හොජනපුණ්ණබහු උක්කලියො මම ජායන්ති. '**පචුරං ජාතරූප**'න්ති බහුලං ජාතරූපං. '**පිණිතමානසො**'ති පීතියා පීණිතමනො. '**ධම්මසාමිනො**'ති සම්මාසම්බුද්ධස්ස. '**මුනිවාහසා**'ති භගවතො කාරණා. '**නාවමඤ්ඤනබ්බ**'න්ති න අවමඤ්ඤිතබ්බං. '**නිබ්බාණම්පී**'ති* නිබ්බාණසංඛාතං අත්

---

* නිබ්බාණන්තිපි පාඨො.

ඵලං නිබ්බාණමෙවවා නිබ්බාණත්ථං–අවසානගාථායං, ‘**සරාපදෙවිං ඉධලාජදසී**’න්‍යාහිඉමස්මිං මනුස්සලොකෙ පච්චෙකබුද්ධස්සපංචසතපුත්ත ලාභත්ථාය පංචසතං ලාජං දත්වා ලාජදසීති පාකටං පංචන්නං පච්චෙකබුද්ධසතානං මාතරං දෙවිංසරාථාති ඉමස්ස හි විත්ථාරො උප්පලවණ්ණත්ථෙරිගාථට්ඨකථාය ගහෙතබ්බොති. අයම්පිගාථා උපජාතිනාම.

සද්ධුපාසකස්සවත්ථුං සත්තමං.

අට්ඨමෙ ‘**උය්‍යොගං කත්වා**’ති භතියා උයුත්තං කරිත්වා. ‘**ලද්ධිවාපෙ**’ති අත්තනො සාසත්ථාය පරදින්නලද්ධිවාපෙ ච. ‘**උපහාර**’න්ති උපහාරචෙව වාදනංච, ‘**සබ්බසොවණ්ණමයො**’ති සබ්බසුවණ්ණමයො. ‘**සොණ්ණසිඞ්ගසකාකිණ්ණො**’ති අනෙකසුවණ්ණකූටාකිණ්ණො. ‘**දුද්දිකෙඛා**’ති පෙක්ඛමානස්ස චක්ඛුස්ස මුය්හනකරණභාවෙන දුද්දික්ඛො. ‘**සොණ්ණමාලා**’ති සුවණ්ණමාලා. ‘**පුප්ඵවඩංසකිතා**’ති තවකතපුප්ඵසංඛාතෙන වඩංසකිතා කතො. ‘**පමද**’ති දිබ්බනාටකායො. ‘**භානතියො**’ති භිවීණාතනන්තියො. ‘**ආනනාදයො**’ති ආතතනාමකාදයො පචඞ්ගිකතුරියා, ආදිසද්දෙන චෙත්ථ,

ආතතං චෙව විතතමාතත විතතංඝනං
සුසිරං චෙති තුරියං පංචඞ්ගික මුදීරිත’න්ති.

ඉමානි සංගණ්හාති. ‘**උල්ලඞ්ඝන්ති**’ති උල්ලඞ්ඝිත්වා උල්ලඞ්ඝිත්වා කීළන්ති. ‘**සෙලෙන්ති**’ති මුඛෙනෙහි අපාකටං සද්දං කරොන්ති. ‘**සිලාසන්ති**’ති අභිත්ථවන්ති, අයමෙවවා පාඨො. ‘**පරත්ථා**’ති පරලොකෙ. ‘**අභිඞ්ඛිතො**’ති අනු පුනප්පුනං අඞ්ඛිතො. ‘**කල්‍යාණවිමුඛා**’ති පුඤ්ඤතො පරම්මුඛා. ‘**කාම**’න්ති එකන්තෙන. ‘**දීනො**’ති වරාකො. ‘**අනාලයො**’ති අනාලමෙබා. ‘**බීජං**’ති පුඤ්ඤබීජං. ‘**සුඛිතො සියා**’ති සුඛෙන ඉතො යාතො භවෙය්‍ය. ‘**පායාසං අමතං සසො**’ති සො අහං පායාසසඞ්ඛාතං අමතං අදසිං–අවසානගාථායං,‘**පත්ථයවෙහා**’ති පත්ථයන්තා භවෙය්‍යවෙහා. අයම්පිගාථා උපජාතිනාම.

කපණස්ස වත්ථුං අට්ඨමං.

නවමෙ ‘**චරිමාලොප**’න්ති සබ්බපච්ඡිමං ආලොපං. ‘**උක්කාසිත්වා**’ති උක්කාසිත සද්දං කරිත්වා. ‘**කාකණිකමත්ත**’න්ති අප්පකං කණිකං කාකණිකං, පුබ්බකාලික සාලිසීසන්තාමත්තප්පමාණං කාකණික

මත්තානි කරෙන්තීති එකච්චෙ ආචරියා, කාකණිකමත්තනාම අඩ්ඪ-
මාසකන්ති ජාතකටීකාකාරා, කාකණිකං නාම දියඩ්ඪවීහින්ති කඞ්ඛාවි-
තරණීටීකාකාරා. '**බුභුක්ඛිතා**'ති භොත්තුමිච්ඡන්තා. '**කාරුඤ්ඤපූරි-**
තමානසො'ති කරුණාය පුණ්ණහදයො. '**සොපි**'ති සොපි සමණො.
'**දයාපරො**'ති දයාලුකො. '**සුධන්නං**'ති දිබ්බභොජනං. '**පදෙසර-**
ජ්ජමකාසහ'න්ති පදෙසරජ්ජං අහං අකාසිං—අවසානගාථායං. '**චඡි-**
මාසපිණ්ඩියා'ති පච්ඡිමාලොපස්ස. '**සවණාය ධම්මස්සා**'ති ධම්මස්ස
සවණාය. '**බහුදක්ඛනස්සා**'ති බහුදානං දදන්තස්ස දායකස්ස.

දෙවපුත්තස්ස වත්ථුං නවමං.

දසමෙ '**සභාතතායා**'ති සෙව භත්තපරිභොගො සභාතනො තස්ස
ත්ථාය, සභාතනායාති සෙව සන්තතික්ඛස්ස භත්තපරිභොගත්ථායාති වු-
ත්තං හොතීති විනයට්ඨකථායං. '**පරිවෙණමහෙ**'ති පරිවෙණස්ස නී-
ය්‍යාදිතදිවසෙ කතපූජාය. '**නවදධිඤ්ච පටලමධුවා**'ති ඉදං වයං. '**වඩ්ඪස-**
ත්වා'ති මූලං වඩ්ඪෙත්වා. '**ඛුරග්ගෙයෙවා**'ති කෙසොරොපණත්ථාය සීස-
කූපධානට්ඨපිතමත්තෙව එවාති සංයුත්තභාණකා, ඛුරග්ගෙයෙවාති කෙ-
සොරොපනස්සාවසානම්වජනාති ඛන්ධකභාණකා. '**මනුජාමරනාගා-**
න'න්ති මනුස්සදෙවනාගානං. '**මං විතානං පාදෙ**'ති අත්තනො පාද-
මයෙ ඔනතං මං. '**අපිචෙස මහාභොගො**'ති අපිච එසො ඛත්තියො
මහන්තජ්ඣාසයො. “හොගො බ්‍යාධිමහි ජ්ඣාසයෙ”ති නිඝණ්ඩුසු වු-
ත්තං. '**සුදස්සනො**'ති එවං නාමකො. '**දායාදෙ**'ති පුත්තො. “දායාදෙ
බන්ධවෙ පුත්තෙ”ති අනෙකත්ථෙ වුත්තං. '**ධම්මනිම්මිතො**'ති පුඤ්ඤක-
ම්මාපිතො. '**අධිපපන්නො**'ති අධිකමප්පත්තො. '**ඡකාමග්ගෙ**'ති ඡ
කාමාවචරානං ජෙට්ඨභාවෙ. '**දයිතො**'ති ඤාතීහි අනුකම්පිතො. '**ප-**
ජිතො'ති මාතාපිතූහි පත්ථෙත්වා ලද්ධපුත්තො. '**කම්මන්තව්‍යාවටො**'
ති කම්මන්තෙසු ව්‍යාවටො උස්සුක්කො. '**පූගො**'ති ගණො. '**ඔරකො**'න්ති ලා-
මකං. '**කාර**'න්ති අධිකාරං. '**සත්තුකස්සා**'ති සපත්තස්ස. '**රුද්ධො**'ති'
කුද්ධො. '**මාරරොධ**'න්ති මාරපිදහනං. '**තාපසස්සිනො**'ති තාපසස්ස. '**එ-**
කාහං'ති එකදිවසං. '**පාපන්ත**'න්ති තං නිරයං පාපුණිං. '**මාරරොධ-**
සසවාහසා'ති සත්තුනො මාරනිරුද්ධකාරණා. '**ජන්දූනෙනා**'ති රුචි-
යා උපාසං අකාතෙන. '**රෙවතමද්දසා**'ති බදිරවනියං රෙවතත්ථෙරං
පස්සි—අවසානගාථායං, '**මහබ්භුත**'න්ති† මහච්ඡරියං. '**පුඤ්ඤඤාණූභා-**
වචසිරිං සිරීමත'න්ති සිරිසාරම්භගගතානං සිවලිත්ථෙරාදීනං පුඤ්ඤඤු-

---

† මහබ්භූතන්ති, මහග්ගතං වෙපුල්ලප්පත්තන්ති කත්ථචි.

නුභාවෙච සිරිංච සුත්වා. 'කුසීත'න්ති ආලසියං. 'කාමපත්තා'ති හොන්තො කාමපත්තුමෙහ ජෙකාති සෙසො දට්ඨබ්බොති අත්ථො. අයං ගාථා ඉන්දවංසා නාම.

සා ඉන්දවංසා ඛථ තජා ජරා.

සිවලිත්ථෙරස්ස වත්ථුං දසමං.

යක්ඛවචිත වග්ගො තතියො.

තස්ස වග්ගස්ස උද්දානං

යක්ඛ වචිත මිඤ්ජාදිභි පාද පිසී ච උත්තරො
කාවීර පට්ටනං චොර ඝාතකො සද්ධුපාසකො
කපණො දෙව පුත්තො ච සීවලිත්ථෙරෙන තෙරසා'ති.

ඉති පරමත්ථසුධ—පෙ—අත්ථවණ්ණනාසාරභූතා තතියස්ස යක්ඛ චචිතවග්ගස්ස අත්ථවණ්ණනාභූතා මධුරරසවාහිනීටිකා සමත්තා.

....

චතුත්ථස්ස මහාසෙනවග්ගස්ස පඨමෙ '**මනාපභාව**'න්ති මනුඤ්ඤභාවං. '**කොට්ටෙන්ති**'ති උදුක්ඛලමුසලෙහි කොට්ටෙන්ති. '**පප්ඵොටෙන්ති**'ති සුප්පෙහි පප්ඵොටෙන්ති. '**මනං පති**'ති සද්ධාසම්පන්නචිත්තං නිස්සාය. '**ඛීරසාගර**'න්ති එවං නාමකං. '**සන්නිධි**'න්ති සන්නිචයං. '**ථෙය්‍යස්සා**'ති ථෙය්‍යපරිභොගස්ස. '**නාපෙවිණ**'න්ති තං එවං ඉණපරිභොගං අනාදියිත්වා. '**සුමෙරණා**'ති පුඤ්ඤකම්මෙව රතා-අවසාන ගාථායං, '**ආකාසෙන කාම**'න්ති අත්තනො ආකාසෙන ගන්තුං කාමිං. '**මනත්වාන**'ති ඤත්වා. '**කාහර**'ති කරෙය්‍ය. අයං ගාථා කුමාරලලිතා නාම.

කුමාර ලලිතා ජසගා.

මහාසෙනරඤ්ඤො වත්ථුං පඨමං.

දුතියෙ '**අඞ්ගුත්තරපච්චන්තියෙ**'ති එවං නාමකෙ. '**අධොතාසනෙ**'ති අපරිසොධිතෙ පුප්ඵාසනෙ. '**භගවන්තස්සා**'ති භාග්‍යවන්තස්ස, භාග්‍යවන්තස්සාතිපි පාඨො, සිරිමන්තස්සාත්‍යත්ථො. '**සාසිරූපී**'ති සා සුරූපී ආසි. '**මොරෙව ලභතෙ ඵල**'න්ති මොරොවිය කම්මසරික්ඛකං ඵලං ලභතෙ. '**ලලනානනානි**'ති විචිත්තමුඛානි. '**චලලොචනානි**'ති චලිතචක්ඛූනි. '**තරුණාරුණානි**'ති තරුණසුරියස්ස විය අරුණවණ්ණානි. '**චලිතාධරාණි**'ති නිබ්බුතවදනානි (හත්ථපාදාදීහි සහිතානි සමෙතානි.) '**මනුජො**'ති ජනො. '**නෙත්තපිය**'න්ති චක්ඛුපියං.

‘**නිමජ්ජති**’ති හීනජාතිකම්පි. ‘**සමෙති**’ති සමාගච්ඡති. ‘**ඡමායමනන්තිකා**’ති භූමියං මනන්තිකා. ‘**චාමීකරජාතිකාසා**’ති චාමීකරො වුච්චති සුවණ්ණවණ්ණො සුවණ්ණවණ්ණත්තාය හංසො ‘පි චාමීකරො, සුවණ්ණහංසොති අත්ථො, තස්ස ජාති චාමීකරජාතිකා සුවණ්ණහංසෙනාති අත්ථො. ‘**සිගාලධෙනූ**’ති සිගාලනාමිකා ධෙනු සිගාලීති අත්ථො. ‘**සීහවරෙනා**’ති වරකෙසරසීහෙන. ‘**නාමෙති**’ති මච්ඡිතා කුලසම්පන්නමෙව කාමෙති පිහෙති. ‘**අනුපකකුලො**’ති අගරහිතො. ‘**ගන්ධබ්බ**’න්ති ගන්ධබ්බසිප්පං. ‘**සරසනා**’ති සහනච්චනාටකරසෙන. ‘**කිඤ්චිඅපනෙත්වා**’ති ථොකං විවරිත්වා. ‘**කම්බලභද්දපීඨෙ**’ති කම්බලපරියොනද්ධෙ සුගන්ධරසභද්දපීඨෙ. ‘**දසනාරංසිනා**’ති දන්තප්පභාය. ‘**සුරත්තාධරෙනා**’ති සුරත්තාදන්තාවරණෙන. ‘**මන්දහසිත**’න්ති මන්දහසනං. ‘**රහොද්ධාසකාසා**’ති රහොද්ධ නිවෙසනා. ‘**ආපදෙ**’ති උපද්දවෙ. ‘**ලලනා**’ති විලාසමත්තා. ‘**කාමලාලසා**’ති කාමලා වුච්චති කාමලාභො අත්තනො කාමෙන පරෙසම්පිහෙතීති කත්වා තස්සාලයා කාමලාභාලයාති වත්තබ්බෙ භකාරලොපවසෙන කාමලාලයාති වුත්තං. ‘**නීලකම්බුවණ්ණකණ්ඩසී**’ති නීලකම්බුසංඛාතෙහි කකබලකණ්ඩෙහි. ‘**විලම්බසී**’ති විලම්බසි. ‘**මුඛම්බුජෙ**’ති මුඛපදුමෙ. ‘**සත්තා**’ති ලග්ගා. ‘**මමනෙත්තමධුබ්බතා**’ති මම චක්ඛුචඤ්චමධුකරා. ‘**නසරන්තා**’ති න ගච්ඡන්තා. ‘**තත්තෙව**’ති තත්ථ එවස්සා මුඛම්බුජෙ. ‘**ගෙ**’ති මධුකරා. ‘**සහෙවතෙහී**’ති මධුකරෙහි සහෙව. ‘**උල්ලඞ්ඝඋඩ්ඩිතො**’ති උල්ලඞ්ඝිමිව උඩ්ඩිතො හුත්වා. ‘**ලජ්ජාගම්භීරපරිඛ**’න්ති හිරිසංඛාතං ගම්භීරපරිඛං. ‘**ධිතිපාකාරමුග්ගත**’න්ති පඤ්ඤාසංඛාතං උග්ගතං පාකාරං. ‘**චන්දනස්සා**’ති චන්දනසාරස්ස. ‘**අගම්මගමනා**’ති අගන්තබ්බට්ඨාන ගමන හෙතු. ‘**නරානං දූරතො යාති සිරී**’ති මනුස්සානං දූරතො සිරී අප ගච්ඡති. ‘**කිත්තිවායුබලංබුද්ධි**’ති කිත්ති ආදයො පි අගම්මගමනා අපගච්ඡන්ති. ‘**අයසංචසගච්ඡති**’ති සො අගම්මගමනා අයසඤ්ච පප්පොති. ‘**අමෙජ්ඣ**’න්ති මෙධිනො භාවො මෙජ්ඣං, න මෙජ්ඣං අමෙජ්ඣං තස්මා බාලාති අත්ථො, දුම්මෙධාතිපි පඨන්ති. ‘**පීරතන**’න්ති ඉත්ථිරතනං. ‘**යුවාක**’ති යුවති. ‘**දූසකුලා**’ති කුච්ඡිත කුලතො අපි. ‘**ගාහියා**’ති ගහනීයා එව. ‘**ගුහාසයො**’ති* කාමසංඛාතස්ස ගුහාසයස්ස නිවාසො. ‘**නරාධමො**’ති චණ්ඩාලමනුස්සො නිහීනපුරිසො වා—අවසාන ගාථායං, ‘**අයොනිසො**’ති ඤාණෙන අපච්චවෙක්ඛිත්වා, අධොනාසනෙ පුප්ඵපූජාකරණෙන. ‘**ඊදිසංගති**’න්ති ඊදිසං ඵලනිප්පත්තිං, අයං ගාථා ඉන්දවංසා නාම.

සුවණ්ණතිලකාය වත්ථුං දුතියං.

---

* ගුඨාසයො‘තිපි දිස්සති.

තතියෙ '**විස්සජ්ජිංසූ**'ති කිලමථං විනොදයිංසු. '**සන්නිසින්නො**'ති යස්මිං බොධිරුක්ඛමූලෙ නිසින්නො. '**අජෙසී**'ති අජෙසි. '**සසෙනං මකරධජ**'න්ති සෙනාසහිතං මකරධජවන්තං දෙවපුත්තමාරං, සො හි මකරසදිසත්තා මකරධජොති ලද්ධනාමො. '**පදමක්කොපය**'න්ති පදං අකොපයන්තො. '**සන්නරත්තින්දිව**'න්ති සන්නාහං. '**නෙත්තනාලනිරජ්ජරංසිනා**'ති විමලනිරජරංසිනා නෙත්තවසෙන. '**නෙත්තාලිපාලිපාතනා**'ති නෙත්තා ඉව අලී නෙත්තාලී, පක්ඛසම්බාධමධුකරා, නෙත්තාලීනං පාලි නෙත්තාලිපාලි, තෙසං පාතනා නෙත්තාලිපාලිපාතනා. '**මෙචකාකාරපන්තෙහී**'ති මෙචකආකාරපන්තෙහි. '**සිඛණ්ඩී විය**'ති මයූරො විය. '**භාසී**'ති ජොතලති. '**යො**'ති යො භගවා. '**සුරපාදපො වා**'ති දෙවානං කප්පරුක්ඛො විය. '**ය**'න්ති යො බොධිරුක්ඛො, යො මහීරුහොති යොජනා. '**සමුපාසනී**'ති යං බොධිරුක්ඛං උපාසෙන්තො උපගහනෙතා. '**සුජිත**'න්ති පවත්තිතං. '**නිහඤ්ඤතී**'ති නාසයති. '**සවාහනාය**'ති සෙව හොජනත්ථාය. '**සත්තුකවාතෙනා**'ති සත්තුසදිසෙන අබ්භන්තරෙ කුපිතවාතෙන, සො කිර කුපිතො හදයවත්ථුං ජිඝච්ඡිත්වා කොපෙතීති. '**සම්පාදයී**'න්ති අදාසිං. '**එත්ථ කානනෙ**'ති ඉමස්මිං වනසණ්ඩෙ. '**මෙ ගත්ත**'න්ති මම සරීරං. '**ගිවත්ථමලිනම්බර**'න්ති මලිනවත්ථනිවත්ථං. '**විකිණ්ණමලිනගෙහසී කෙසෙහී**'ති ඉන්ද්‍රියසුත්තකොට්ඨාසෙහි ආකිණ්ණකෙසෙහි, ඉන්ද්‍රියසුත්තං හි දළිනන්ති වුච්චති. '**විරලාකුල**'න්ති විරලචෙව ආකුලවිකුලව. '**ඌකාගුත්ථපටිකූල**'න්ති ඌකාගුථෙහි පටිකූලං. '**ආපජ්ජන**'න්ති ආපජ්ජනං මම සිරං. '**සුනීලමුදුධම්මිල්ල**'න්ති සුනීලං චෙව මුදුඤ්ච ධම්මිල්ලයුත්තං. '**සමුබ්බහෙ**'ති සමාවහාමි—අවසානගාථායං. '**කපණා**'ති වරාකා. '**ථූලකුචෙලකෙනා**'ති ථූලපිලොතිකසාටකෙන. '**පූජාපරා**'ති පූජාපරායනා. '**සම්මා**'ති සම්මාපකාරෙන ආලපනං වා එතං. අයම්පි ගාථා වසන්තතිලකා නාම.

කපණාය වත්ථුං තතියං.

චතුත්ථෙ '**ඔරභාගෙ**'ති හෙට්ඨා භාගෙ පරභාගෙති වා. '**ගමනායන**'න්ති ගමනීයං අයනං, ගන්තබ්බමග්ගොති අත්ථො. '**ධොතමුත්තාසමාභාසා**'ති ධොතමුත්තාසමාය සෙතආභාය. '**දුස්සතොරණපන්තියො**'ති දුස්සෙහි ලම්බිතානං තොරණත්ථම්භානං පන්තියො. '**කලධොතහෙමරම්භාදිනානාතොරණපන්තියො**'ති එත්ථ රම්භාති චූලකදලියො, ලොකෙ පුප්ඵකදලීති වුත්තා, ආදිසද්දෙන තරුණතාලනාලිකෙරපූගපත්තාදයො සඞ්ගහිතා, රජතසුවණ්ණරම්භාදීහි ඔලම්බිතානං නානාතොරණානං පන්තියොති අධිප්පායො. '**අනෙකතොරණුපරි තොරණා**'ති අනෙකතොරණානං උපරි උස්සාපිතතොරණා,

'**කුසුමගඝිකා**'ති පුප්ඵගඝිකා. '**දීපිතා**'ති ජලිතා. '**පදුමුප්පලසනාතිරපුප්ඵපල්ලවාලංකතා**'ති පදුමං ච උප්පලං ච සනාතිරං ච පදුමුප්පලසනාතිරානි, සනාතිරං වුච්චති කාලහාරං, පුප්ඵං ච පල්ලවං ච පුප්ඵපල්ලවානි, පදුමුප්පලසනාතිරානි ච තානි පුප්ඵපල්ලවානි චෙති පදුමුප්පලසනාතිරපුප්ඵපල්ලවානි, තෙහි අලංකතානි පදුමුප්පලසනාතිරපුප්ඵපල්ලවාලඞ්කතා. '**ඝම්මාලාතෙසා**' ති මහාවාපිපනාලියො. '**සොගන්ධවාරීසි**' ති සුගන්ධජලෙහි. '**ඝනමාසී**' ති රුක්ඛා ආසි. '**කෙතවො**'ති මහාකෙතු. '**මන්දමන්දසමීරණා**'ති මන්දමන්දෙරිතවාතා. '**පාදපථෙ**'ති පාදනික්ඛිපනාරහෙ පථෙ. '**සිත්තසම්මට්ඨභූමිය**'න්ති රජොහතුපහතාය වාරිනා සිඤ්චිතසම්මජ්ජිතභූමියං. '**ලාජාදිපඤ්චපුප්ඵානී**'ති ලාජාදිකානි පඤ්චවිධානි පුප්ඵානි, පොරාණා පනාහු:—

නාළියාවට්ටමකුලං මල්ලිකාමකුලං තථා
දබ්බතිණඤ්ච සිද්ධත්ථං ලාජපඤ්චමකානිමෙ'ති:—

'**චතුරා**'ති භාවභාවලීලා ඉමෙහි චතුහි වණ්ණසණ්ඨානවිලාසභාවෙහි ඉති චාතුරියෙහි සමන්නාගතා නාරීති ජාතකටීකාකාරා, අථවා **චාතුරා**ති ඡෙකා දක්ඛා. '**රසභාවනිරන්තරා**'ති නවවාදිරසභාව පුණ්ණා. '**කංස**'න්ති එකං තුරියවිසෙසං, තං පන වංසගහණෙනෙව සංගහිතං. '**වංසාදී**'ති සුසිරගණෙව, ආදිසද්දෙන සෙසං ආතතං විතතං ආතතවිතතන්ති තිසෙසා තුරියජාතියො සඞ්ගණ්හාති. '**ගායකෙත්ථා**'ති ගායකා එත්ථාති ඡෙදෙ. '**ලයානුගත**'න්ති රාගාදිලයානුගතං. '**සාධුවාදෙහී**'ති සාධුකාරනිග්ඝොසෙහි. '**භෙරිනාභිනාදෙහි චා**'ති භෙරීනං අභිනාදෙහි ච. '**කාරිත**'න්ති භඤ්ජිතං. '**හසාන**'න්ති අස්සානං. '**හෙසිතෙහී**'ති හෙසෙති සද්දං කුරුමානෙහි සද්ධිං. '**නෙකාවිටඞ්කසඞ්ඝෙසී**'ති අනෙකසතෙහි විටඞ්කගණෙහි. '**සොකාරිසී**'ති සොකඅරිහි, අථවා සොකරිහිති සො ම ගෙහා කරිනි හත්ථිනි ආකුලො. '**අඞ්මඞ්ගලමුත්තගෙහා**' ති ජිතනවාමරාදිඅඞ්මඞ්ගලෙ උග්ගගෙහ. '**පමදා**'ති නාරියො. '**පපාසී**'ති උදපානෙහි. '**සිනානත්ථ**'න්ති මංගසිවනත්ථං. '**පොක්ඛරණෙය්‍යා**'ති පොක්ඛරණීයො. '**ඛතා**'ති ඛණිතා. '**ඨපෙත්වාන මහාගඞ්ග**'න්ති මහාගඞ්ගා අඤ්ඤත්‍ර යංකිඤ්චි ඉධමෙත්ථ නත්ථීති අධිප්පායො. '**යස්සත්ථායා**'ති යස්සා ගඞ්ගාය අත්ථාය. '**ලම්බනානි චා**'ති ආලම්බනානි. '**මානෙනුපත්ථද්ධමනසා**'ති මානෙන උපත්ථද්ධමනසා. '**මාමානස්සවසීහොථා**'ති තුම්හෙ මානවසිකා මා හොථ. '**මානොපලාලිතො**'ති මානෙන ආලුලිත මනො. '**මක්කටො**'ති මක්කටො විය. '**නිබ්බණො**'ති වාණසඞ්ඛාතා වනතො නික්ඛන්තා හොථ, තෙනාහ භගවා "වනං ඡින්දථ මා රුක්ඛං වනතො ජායතෙ භය" න්ති ආදි. '**කාරජ්ජකාය**'න්ති

එත්ථ කරං වුච්චති මාතුසම්භවං සොනිතාදි, කරතො ජාතො කරජො කරජො එව කායො කරජකායො, තස්මිං:—අවසානගාථායං. '**සදෙවකානං**'ති දෙවතාසහිතානං මනුස්සානං. '**ආයතනෙ**'ති සුඛෙත්තෙ. අයං ගාථා වංසට්ඨා නාම.

වදන්ති වංසට්ඨමිදං ජතාජරා.

ඉන්දගුත්තත්ථෙරස්ස වත්ථුං චතුත්ථං.

පඨමෙ '**කුසිනාරායං උපවත්තනෙ**'ති කුසිනාරායං පච්ඡිම දක්ඛිණදිසාභාගෙ. '**අහතෙන වත්ථෙනා**'ති අභිනවෙන ඛලිමක්ඛිතසාටකෙන. '**අයසායදොණියා**'ති සුවණ්ණදොණියා. '**තිණි සාඛපුප්ඵානී**'ති තිණි සාඛාපබුද්ධපුප්ඵානි, එවනාමකානීති වා, කෙචි සාතපුප්ඵානීතිපි පඨන්ති. '**ඛරවාතෙනා**'ති ඛරෙන උදරවාතා බාධෙන. '**තාමහ**'න්ති තං අහන්ති ජෙදො. '**සුභාවිත**'න්ති සුගන්ධිතං '**මධුබ්බතගණනිසෙවිතා**'ති මධුකරනිසෙවිතා. '**පිඤ්ජරිනා**'ති පිඤ්ජර වණ්ණිනා. '**ඉම**'න්ති මම සරීරං. '**මොහජෙනා**'ති මොහජාලෙන. '**සුචිභූතං කලෙබර**'න්ති පුරාණනවං පහාය ගතොරගො පමං සරීරං. '**අපවිඩ**'න්ති ජඩ්ඩිතං. '**කුණපාලයං**'ති අසිතිකිමිකුලාවාසභූතං. '**උපායනෙනා**'ති උපායනෙන. '**තණ්හායක්ඛයඤාණතො අගො**'ති තණ්හාය අක්ඛයඤාණනා අච්ඡිරියං. '**මහ**'න්ති පූජං. '**භාසමානං**'ති ජොතයමානං. '**උදික්ඛථා**'ති ඔලොකෙථ. '**අනුමත්ත**'න්ති පරමාණුභෙදමත්තම්පි. '**ගාණං**'ති තං ඵලභානං නහොති:—ඔසාන ගාථායං. '**භූති**'න්ති සම්පත්තිං. '**කාන**'න්ති කන්තං. '**කාමථ එව කාථා**'ති තුම්හෙ මෙ කාමයථ පුඤ්ඤානි කථ කරිථාති. අයම්පි ගාථා උපජාතිනාම.

සාඛමාලපූජිකාය වත්ථුං පඤ්චමං.

ජධෙ '**දුනසොසදං**'ති දුනස්ස ඉදන්ති ජෙදො. '**දිවසම්පත්ති**'ති දිවසං නිස්සාය. '**පුප්ඵඵලපල්ලවෙහී**'ති පුප්ඵෙහි ච ඵලෙහි ච පල්ලවෙහි ච පුප්ඵඵලපල්ලවෙහි, කොමලපත්තෙහි ච. '**විතතා**'ති විතතා, අයමෙව වා පාඨො, උඩ්ඩනාත්‍යස්සපො. '**අකද්දමානිතනසුපනිපෙත්ති**'ති අකද්දමෙහි අනුපුබ්බනින්නෙහි තිපෙත්ති. '**නාපි**'ති න අහොසි. '**පුරාතනං**'ති පොරාණං. '**අදසී**'ති දදසි. '**පත්ථට**'න්ති පත්ථරිතං. '**පත්ථොදනෙනා**'ති පත්ථපමාණෙන ඔදනෙන, එකපත්ථො නාම පකතිනාලීති ජාතකටීකාකාරො:—ඔසානගාථායං. '**දුනතාව ග**'න්ති දුනානුගතං මග්ගං. '**මාකත්ථා**'ති මාකරිත්ථ. අයම්පි ගාථා උපජාති නාම.

මොරියබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථුං ඡට්ඨමං.

සත්තමෙ භිසාජාතගාථායං, අනුජෙසු පෙමං ජෙත්වාන ඉධ මානුසෙ එවං දානං දදන්තං කො නාම සම්බොධො නරො දානස්ස ඵලං සරන්තො දානං නාදාසි අදාසි යෙවාති අත්ථො. අයම්පි ගාථා උපජාති නාම.

සුත්තමත්තුං ගතාමං.

අථමෙ '**මලයවාසිනො**'ති එවංනාමකෙ දෙසෙ වාසිනං ජනානං. '**එකා චෙටිකා**'ති එකා කුලදාසි කුමාරිකා. '**සහසා**'ති තුරිතා. '**විස්සජ්ජයන්තො**'ති සට්ටාපෙන්තො. '**මුඛතො**'ති පත්තාමුඛං. '**පූරණාය**'ති පත්තපූරව. '**උප්පතිතවා**'ති මුඛතො ගලිත්වා පත්ත පස්සෙ ලග්ගිතව. '**පණිදහි**'ති පණිධානමකාසි. '**ආණා**'ති මම ආණා පවත්තති. '**චුම්බටකං කත්වා**'ති පත්තාධපනත්ථාය චුම්බටාකාරං කත්වා. '**භූභුජො**'ති රාජා. '**පබාණී**'ති සුන්දරකථා. '**සුබ්බතා**'ති සුන්දර වතා. '**ඉච්ඡිතං**'ති ඉච්ඡිතිච්ඡිතං. '**මධුද්දෙ**'ති ම ධු ද ය කො. '**නිග්‍රොධො**'ති නිග්‍රොධසාමණෙරො, සො හි බිනුසාරරඤ්ඤො ජෙට්ඨ පුත්තස්ස සුමනරාජකුමාරස්ස පුත්තොති, ඉදං හි සමන්තපාසාදිකාය ම වුත්තං. '**තිස්සො**'ති දෙවානං පියතිස්සො රාජා. '**පාරමාදිකො**'ති පරසමුද්දෙ බිපාගිනි පච්චෙකබුද්ධස්ස එවං වාදකො. '**උප්පලංච සඞ්ඛදායකො**'ති එත්ථ රස්සකතෙන චාසද්දෙන උප්පලං වා යං කිඤ්චි කුමුදං වා ජලජං පුප්ඵජාතං වා සමුච්චෙති. '**අස්සොසිං තාත**'ති තාත තව වචනං මයා සුතං. '**පරියොසාපෙසී**'ති පරි යොසානං පාපෙසි. '**භත්තානුමොදනාපාකා**'ති භාතුයා දින්නාය පත්තියා අනුමොදනස්ස විපාකෙන. '**අසිසො**'ති අසි එසොති ජෙද්දෙ. '**දන්තසොධනකිච්චං**'ති දන්තසොධනකිච්චං. '**අගදාමලකං**'ති දිබ්බොසධආමලකං. '**නිපුංසකානී**'ති නිග්ගත පුංසකානි. 'කුමං සඞ්ඝ නතී'ති කුටං භින්දනාති. '**සලිලතල**'නාති සරතලං. '**අකම්පිතං කායං**'ති ආකම්පිතා අනාකුලිච්ඡිතකං කත්වා ඔලොකන පූජං. '**බාහිරකපාසණ්ඩ**'න්ති කිලෙසෙ පාසණ්ඩන්තීති පාසණ්ඩා, නානානාමකං බාහිරකපබ්බජිතං. '**පණ්ඩරඞ්ග**'න්ති හලිද්දිරාගවත්ථනිව ත්ථං පබ්බජිතගණං. '**අභිහරථ**'ති ආනෙථ. '**චෙතියෙ තිපහිත කුද්ද ලො**'ති චෙතියං භින්දිතුං පහරිතකුද්දලො. '**සුධාභූමි**'ති සුධාය කත භූමි. '**කළෙවරසතානී**'ති කළෙවරානන්තරූපානි. '**පරිචරණකාමා නු ප්පත්ත**'න්ති තත්ථ පුඤ්ඤං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු උපඤ්ඤාතබ්බාරහ ධාතුං ඨපෙත්වා. '**දායාදො**'ති පිතුනි දින්නදායං ආදදාති ගණ්හාතීති දායාදෙ, පුත්තො නත්ථෙවා. "දායාදෙ බාධවෙ පුත්තෙ" ති නිඝණ්ඩුසු වුත්තං. '**පුත්තානං මන**'න්ති එත්ථ පුත්තො ච ධීතා ච පුත්තාති එක සෙසෙන වුත්තං පුත්තධීතරානං මනන්ති අත්ථො. '**උපසම්පාදෙත්වා**', ති ගිහිභාවං පාපෙත්වා. '**යති**'ති භික්ඛවො. '**තිඝාත**'න්ති පුබ්බාපරමු

මනසඞ්ඛාතානං තිස්සන්නං චෙතනානං. "සම්පුණ්ණත්තා" ඉච්චාදිසු ගාථාසු සම්පුණ්ණත්තා මධුපපදෙ වාණිජො සබ්බත්ථ භවෙ සබ්බදා කාලෙ සබ්බසම්පත්තිං. '**අභිසමනුභී**'ති අනුභොසි. '**මුටසීවරඤ්ඤො**'ති මුටසිවරාජෙ. '**සූනො**'ති පුත්තො. '**දසපුත්තෙසූ**'ති නිද්ධාරණෙ සත්තමී. '**සම**'න්ති සහ. '**නිධයො**'ති මහානිධී. '**භින්නනාවාගතානි චා**'ති වාණිජකානං භින්නනාවාය ඨිතානි. * '**තත්‍ර ජාතානි චා**'ති තස්මිං රතනාකරෙ ජාතානි. '**රතනානී**'ති. කහාපනානි '**තිසෙසා**'ති එකා ලතායට්ඨි එකා පුප්ඵයට්ඨි එකා සකුණයට්ඨීති තිස්සො. '**තාසූ**' ති තාසු තිසු යට්ඨිසු. '**එකිස්සා**'ති එකිස්සං ලතායට්ඨියං. '**කකුධඵලාකතිකා**' ති කකුධඵලාකාරා, ආකතිසද්දො හෙත්ථ ආකාරවාචකො; පදුමාකතීති ආදිසු විය. '**ඉච්චෙතා**'ති ඉති එතා මුත්තාති යොජනා. '**සමුද්දෙ**'ති සමුද්දතො. '**සබ්බං පුඤ්ඤවිජම්භිත**'න්ති සබ්බපුඤ්ඤස්ස විම්හයකරං, විජම්භිතන්ති වා පාඨො, සොභයමානන්ති අත්ථො. '**නරුත්තම**'න්ති සභාගරාජානං ආලපති. '**වජාහී**'ති ගච්ඡාහි. '**අත්තසත්තමො**'ති අත්තානං සත්තමං කරොන්තො, තෙනාහු:—

"මහින්දෙ නාම නාමෙන සඞ්ඝත්ථෙරො තදා අහු
තතො ඉට්ටියො උත්තියො භද්දසාලො ච සම්බලො
සුමනො සාමණෙරො ච ඡළභිඤ්ඤො මහිද්ධිකො
භණ්ඩුකො සත්තමො තෙසං දිට්ඨසච්චො උපාසකො
එතෙ නාගා මහාපඤ්ඤා ජම්බුදීපා ඉධාගතා'ති":—

කදා තෙ ආගතාති චෙ සම්මාසම්බුද්ධස්ස පරිනිබ්බාණතො විත්තානං වස්සසතානං උපරි ඡත්තිංසතිමෙ වස්සෙ ආගතාති විනයට්ඨකථායං. '**මිගව**'න්ති මිගවධං. '**පමත්තානං විජ්ඣිතු**'න්ති පමත්තානං අත්තානං අජානන්තානමිගං විජ්ඣිතුං. '**ඉසිවාතපටිවාතො**'ති ඉසීනං නිවාසනපාරුපනවාතෙන පටිවාතො හුත්වා. '**රුක්ඛාපමාදිකා**'ති එත්ථ අම්බරුක්ඛූපමෙන. ථෙරො කිර චින්තෙසි අයං රාජා පඤ්ඤවෙය්‍යත්තො නු ඛො උදාහු නොති එකං සමීපෙ ඨිතං අම්බරුක්ඛං සක්ඛිං කත්වා පුච්ඡි, කො ච නාමායං මහාරාජ රුක්ඛොති? අම්බරුක්ඛො භන්තෙති, ඉමං අම්බරුක්ඛං ඨපෙත්වා අඤ්ඤො අම්බරුක්ඛො අත්ථීති? අත්ථි භන්තෙ අඤ්ඤෙ අනෙකා අම්බරුක්ඛාති, ඉමං ච අම්බරුක්ඛං අඤ්ඤෙ ච අම්බරුක්ඛෙ ඨපෙත්වා අඤ්ඤෙ රුක්ඛා අත්ථීති? අත්ථි භන්තෙති අඤ්ඤෙ පනසාදයො අනෙකා රුක්ඛාති, අත්ථි පන මහාරාජ අඤ්ඤෙ අම්බරුක්ඛෙ ච අනම්බරුක්ඛෙ ච ඨපෙත්වා අඤ්ඤො රුක්ඛොති? සො යෙව භන්තෙ අම්බරුක්ඛොති, එවමාදිනා උපමං නෙන තස්ස පඤ්ඤවෙය්‍යත්තියං අඤ්ඤාසි, තෙනාහු. '**තස්සාපඤ්ඤං**,

* "භාණ්ඩනාවාගතානිච" කත්ථචි දිස්සති.

වෙය්‍යාකතිංසුඛවා'ති ආදි. '**මහිපස්සා**'ති රාජිනො. '**මහාමත්ති**'ති මහාපඤ්ඤො ථෙරො. '**අඩ්ඪතෙය්‍යානි පාණසහස්සානි**'ති පඤ්චසතාධිකානි ද්විසහස්සපාණානි. '**අඩ්ඪනවපමාණං පාණසහස්ස**'න්ති පඤ්චසතාධිකා අට්ඨසහස්සජනා. '**බොධනෙය්‍යම්බුජෙ**'ති බොධනෙය්‍යපදුමෙ විකාසෙ ඵුල්ලෙ අකාසි. '**කුමුදාකරෙ**'ති කුමුදවනෙ. '**පරවාදිකාදෙසනා**'ති පරසමුද්දෙ ඛිපාහිති වාදස්ස දෙසනා. '**ඡනෙව**'න්ති අයං මජ්ඣිමො භානිකො වානිජො ජාතො. '**පරසාගරෙ**'ති ලඞ්කාදීපෙ. '**ඉස්සරෙ**'ති රාජා හුත්වා. ඔසානගාථායං:—'**ඵලති**'ති ඵලං දෙති. '**සොනිසො**'ති සුණෙන. '**කුබ්බථා**'ති කරොථ. '**යෙ**'ත්‍යාදිසු යෙ සප්පුරිසා යත්ථ කත්ථචි ගන්ත්වා නසොචන්ති තාදිසෙ කම්මෙව කුබ්බථාති සෙසො. අයම්පි ගාථා උපජාති නාම.

තෙභාතිකමධුවානිජකානං වත්ථුං අට්ඨමං.

නවමෙ '**සාසනොනාරභූතො**'ති සාසනස්ස ඔතිණ්ණභූතො. '**මහාසොබ්භ**'න්ති මහන්තං ආවාටං. '**මරුතතරුක්ඛො**'ති මාරුතරුක්ඛො, අයමෙව වා පාඨො, ආරවධාරුක්ඛොත්‍යත්ථො. '**සුඛපාරිභද්දදණ්ඩක**'න්ති සුඛං කොවිලාරදණ්ඩකං පසවනෙතා උපචිනනෙතා. '**නිබ්බිජ්ඣන්ති**'ති වාචාය අතිවෙඨෙන්ති. '**චක්කවත්ති**'න්ති චක්කවත්තිභාවං. '**මහාභිනීකාර**'න්ති මහන්තං හෙමකාරං. '**මකරධජ**'න්ති මාරසෙනං. '**පලාපය**'න්ති පලාපයනෙතා. **කිලෙසාරිසහස්ස**'න්ති දියඩ්ඪසහස්සකිලෙසාරයො. '**නයනංසුජලසෙකෙහි**'ති අනිමිසෙහි අක්ඛීහි. '**ජිනසෙවිත**'න්ති ජිනපූජිතං. '**සිඛො**'ති පාකටො. '**රතනාදිහි**'ති රතනාකරාදිහි. **නිරාමයො හොති**'ති අරොගො හොති. '**පච්චත්ථෙච**'ති දිට්ඨධම්මෙ ච. '**පරත්ථ ච**'ති පරලොකෙ ච. '**තදත්ථ**'න්ති තං අත්ථං. '**උපාසතීය**'න්ති උපට්ඨාතබ්බං. '**යා**'ති යා නාරි. '**තිරතණෙකඛා**'ති බුද්ධෙ ධම්මෙ සංඝෙ ච තිණ්ණවිචිකිච්ඡා. '**ජල**'න්ති ඔභාසෙන්ති. '**නීලධම්මිල්ලභාරා**'ති සුනීලමුදුසිනිද්ධකෙසබද්ධභාරධරා. '**සොණ්ණදෙලාභසවණ්ණා**'ති සුවණ්ණදෙලාසමාන කණ්ණා. '**සුභපයොධරා**'ති සුන්දරථනවයධරා. '**සනරංසිහි සසමිස්සසජ්ඣාමබුසමාධරා**'ති සජ්ඣුවුච්චන් රජතං සරීරරංසීහි මිස්සිත රජතඅබ්බුදසමාධරා. '**පරිගලි**'ති හසයි. අවසානගාථායං:—'**දුමින්ද**'න්ති දුමරාජානං බොධිරුක්ඛං. '**සමපූජිත**'න්ති අනිමිසෙහි අක්ඛීහි සුට්ඨුපූජිතං. '**සභාගවා**'ති සො පුඤ්ඤස්ස භාගී. '**අතීතිකො**'ති නිද්දුක්ඛො. අයං ගාථා භද්දිකා නාම.

නතරලහුගුරූහි භද්දිකා.

බොධිරජ්ජිනාය වත්ථුං නවමං.

දසමෙ '**වනකම්මිකෙනා**'ති වනෙ කම්මකාරකෙන ජනෙන. '**වට්ටිතා**'න්ති වට්ටිකතං. '**සාමණෙරගණෙනා**'ති සාමණෙරෙ පවත්තෙන්තෙන. '**සිඛා**'ති කෙසබද්ධා. '**පණ්ණසූචිකා**'ති මහාසූචියා. '**පොත්ථකා**'න්ති රිත්තපොත්ථකං. '**අනෙනා**'ති අත්තනො සුනඛිකාලෙ ආලොපදනෙන. '**ඛීරා**'ති තං ආලපති. '**තව දාසිකා**'ති තව දාසී. '**සුඛිතා**'ති සුඛාපිතා. '**ඉස්සරා**'ති අධිස්සරො. '**තාදිසී**'ති තං සදිසා. '**ජිනාසී**'ති ජානිස්සසි. '**භික්ඛාචාරා**'ති භික්ඛාය චරිතබ්බා. '**අලද්ධගොචරා**'ති අලද්ධාහාරා ආසි. '**පහාය තත්ථ ගිතෙ**'ති පහාය අත්ත ගිතෙති ජෙදො:—අවසානගාථායං. '**තීසද්ධෙසු**'ති අතීතද්ධා අනාගතද්ධා පච්චුප්පන්නද්ධාති තීසු අද්ධෙසු. '**අසදිස**'න්ති අසදිසං පටිසරණං. '**ඉච්ඡිතත්ථදායකා**'න්ති ඉච්ඡිතිච්ඡිතදාතාරං. '**සුරපාදප**'න්ති කප්පරුක්ඛසදිසං රතනත්තයං. අයම්පි ගාථා භද්දිකා නාම.

කුණ්ඩලියා වත්ථුං දසමං.

මහාසෙනවග්ගො චතුත්ථො.

තස්ස වග්ගස්ස උද්දානං.

මහාසෙනො ච සුවණ්ණතිලකා කපණා තථා
ඉන්දගුත්තො සාඛමාලා මොරියබ්‍රාහ්මණොපි ච
මධුවාණිජකො පුත්තමාරකො බොධිසීතු ච
කුණ්ඩලියාති චතුත්ථ වග්ගෙ වත්ථුදසෙරිතානි.

ඉතිපරමවිසුද්ධ—පෙ—චතුත්ථස්ස මහාසෙනවග්ගස්ස අත්ථවණ්ණනාසාරභූතා මධුර රසවාහිනී ටීකා සමත්තා.

එත්තාවතා චතුවග්ගඞ්ගිතා සමචත්තාලීසවත්ථුපතිමණ්ඩිතා ජම්බුදීපුප්පත්ති වත්ථුකථා නිට්ඨිතාති.

ධම්මසොණ්ඩො තු පඨමො නන්දිරාජා ච දුතියො
තතියො යක්ඛවඤ්චිතවග්ගො චතුත්ථමෙව ච,
මහාසෙනොත්‍යචත්තාරො වග්ගා හි ජම්බුදීපිකා
සමතාළිසවත්ථුමහි මණ්ඩිතා නිට්ඨිතාධුනාති.

ජම්බුදීපුප්පත්ති වත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

සීහලදීපකථා කථියන්ති.

ඉදානි සීහලදීපුප්පත්තිවත්ථූනි කථීයන්ති. සීහලදීපුප්පත්තිය මහි ඡවග්ගා සට්ඨිවත්ථූනි, වග්ගෙසු පඨමො! මිගපොතකවග්ගො, වත්ථූසු මිගපොතකවත්ථු ආදි, මිගපොතකවත්ථුමහි අයමානුපුබ්බීකථා වෙදිතබ්බාති අත්ථො.

'උද්දලොලකවිහාරංනාමා'ති එවං නාමකං විහාරං. **'විහාරොපවනෙ'**ති තස්ස විහාරස්ස උපවත්තනෙ වනෙ, පච්ඡාභාගෙති අත්ථො. **'පදොසෙ'**ති සුරියත්ථංගමිතමත්තෙ. **'මිගභූතෙනත්තනා'**ති පුරිමභවෙ අත්තනා මිගභූතෙන. **'ඛුරග්ගෙයෙවා'**ති එව් කෙසොරොහනත්ථං ඛුරධාරාය අග්ගෙ ඨපිතමත්තෙයෙවාති අත්ථො, තං සංයුත්තට්ඨකථායං වුත්තං; විනයටීකායං පන "පුබ්බහෙතුසම්පන්නො කතාභිනිහාරො කුලපුත්තො පඨම කෙසවට්ටියා ඔරොපනක්ඛණෙ සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි, දුතියාය කෙසවට්ටියා ඔරොපියමානාය සකදාගාමිඵලෙ, තතියාය අනාගාමිඵලෙ, කෙසානම්පන ඔරොපනං ච අරහත්තඵලසච්ඡිකිරියා ච අපච්ඡා අපුරෙ අහොසි, තං සන්ධායෙතං වුත්තං ඛුරග්ගෙයෙවා"ති. **'පරිමජ්ජන්තො'**ති ඉධ ඨිතො චාදසචත්තාලීසසහස්සයොජනෙ ආකාසෙ ඨිතං චන්දමණ්ඩලං පරාමසන්තො. ගාථාසු භන්තෙ යො පුරිසො ගන්ත්වා තීරට්ඨො මහොදධිං දිස්වා අපස්සන්තො සකලසමුද්දන්ති සඤ්ඤාය අයං සමුද්දො මයා දිට්ඨොති භාසති, එවමෙව යථා ඉධ සාසනෙ යො භික්ඛු කෙචි කිලෙසෙ අත්තනො ඣානබලෙන වික්ඛම්භිත්වානපි අධුවං කුප්පධම්මං ඤාණබලං ලද්ධාන සො කිලෙසානං අප්පහතත්වාන ලද්ධත්ථොස්මීති අධිමානවසෙන මඤ්ඤන්ති; තථෙව යො භික්ඛු තණ්හාදාසව්‍යථො තණ්හාදාසභාවං ගතො අමුත්තො යෙව තණ්හාය වසෙ වත්තන්ති, යො භික්ඛු අලක්ඛිං නිස්සිරිකං භීමං අනපායිං අනත්ථදං තණ්හං පජ්ජහෙය්‍ය, සො භික්ඛු මාරබන්ධනා මුත්තොති මාතුලස්ස ඔවාදං අදාසි. **'තසජ්ජා'**ති තයා අජ්ජ. **'දිස්වා'**ති කත්වත්ථෙ ත්වාපච්චයො. **'පටිවිංසා'**ති අත්තපටිවිංසො. **'උභින්නං යෙවා'**ති අම්හාකං උභින්නං යෙව. **'පත්තචීවරමාදායා'**ති හත්ථෙන පත්තං කායෙන චීවරං ගහෙත්වා:—අවසානගාථායං, දෙසෙන්තානං භික්ඛූනං සද්ධම්මතො නිමිත්තං විචිනිය ධම්මං.

සද්දං ලද්ධා මනුජම්භවං ච පුඤ්ඤුප්පවත්තිං ච; ලභන්ති, මහිමා බුද්ධසද්දං විහිතං කත්වා සාධු සුත්වාන ඉතො චුතො මුනිනා වණ්ණිතියෙ විමානෙ කිං නරමති,? රමතෙවාති අත්ථො;අයං ගාථා වුත්තජීසක්ඛුවසෙන මණ්ඩූකගතා නාම, ඡන්දසඞ්ඛාවසෙන අච්චසී නාම, මහන්තතගගවසෙන හි මණ්ඩූකගතා, ගරුලහුනියමෙන ච, සත්තරසක්ඛරවසෙන ච අච්චසී, තෙනාහු:-

"අක්ඛරනියමො ඡන්දං ගරුලහුනියමො භවෙ වුත්ති"ති;-

ඉතොපරෙසුපි එසෙව නයො, අයං ගාථා පන ඔසානගාථා, අනුසාසිනීතිපි වත්තුං වට්ටති.

මණ්ඩූකගතා මහන්තතගා ගො යුගුච්ඡසකෙහි.
මිගපොතකවත්ථුං පඨමං.

දුතියෙ "**සිරසද්ද සුවණ්ණාදිනෙකවිභවයමාකිණ්ණභූසාරජ්ජනසමූහසමාකුල**"න්ති හිරඤ්ඤසුවණ්ණමණිමුත්තාවෙළුරියාදි අනෙකසම්පත්තීහි සමාකිණ්ණභූතඉස්සරජනගණෙහි සමාකුලං. '**නච්චගීතවාදිතෙහි නිච්චං ජනමනොනන්දන**'න්ති නච්චෙහි චෙව ගීතෙහි ච වාදිතෙහි ච නිච්චං ජනානං මනොනන්දනකරං. '**නිරන්තරදානකීළාපසුතානෙකජනාකුල**'න්ති සතතං දානකීළාසු පසුතෙහි අනෙකජනෙහි ආකුලං; ධම්මං සොණ්ඩතායි කාමෙහාතීති '**ධම්මසොණ්ඩා**, ධම්මකාමාති අත්ථො. '**භූමිගතාමලකාභිනරජතක්ඛිජ්ජවම්බිවා**'ති භූමිභාගසඞ්ඛාතාය අඞ්ගනාය වනිතාය මජ්ඣෙ අලඞ්කාතරජතමකුටම්බිව. '**අනඤ්ඤවිහිතා**'ති අඤ්ඤවිඤ්ඤිතා අහුත්වා. '**නිබ්බිසො**'ති විගතවිසො. '**කිබ්බිස**'න්ති කටුකවිසං; ඔසානගාථායං. '**කිබ්බිසං චාපහාති**'ති කිබ්බිසං කටුකවිසං පුත්තස්ස අපහාති. '**දිවිජමනුජ**'න්ති දෙවලොකජඤ්චෙව මනුස්සලොකජඤ්ච, අයම්පි ගාථා මණ්ඩූකගතා නාම මහන්තතගගයුත්තාති.

ධම්මසුනාලඋපාසිකාය වත්ථුං දුතියං.

තතියෙ '**ඔසරන්ති**'ති සන්නිපතන්ති. '**කිණ්ණජ්ඣමෙහ**'ති වංසරුක්ඛජ්ඣමෙහ, "ජිණ්ණලතානිග්ගොසාසො"ති ආදිසු විය බහිසාරතාලනාලිකෙරවංසාදයො තිණ්ණන්ති සඞ්ඛං ගතා. '**ඨානෙනාකාය**'න්ති සීතොකාසඤ්චෙව නිසීතෙනාකාසච. '**ලොමහට්ඨගතො**'ති උද්ධග්ගලොමසරීරො. '**සප්පො**'ති නීලසප්පො, සිලුත්තොති වදන්තෙව; ඝොරානසප්පොතිපි පාඨො, ඝොරං ආනං විසං අස්සාති ඝොරානො, කණ්හසප්පොති

අත්ථො. 'නිසීදනමංස'න්ති නිසීදනකූටමංසං, ආනිසදමංසන්ති පාඨොපි සුන්දරො. 'සො ආවුසො විසං මෙ සාවසෙස'න්ති සො ආවුසො මෙ සරීරෙ විසං සාවසෙසං අත්ථි. 'ත'න්ති තං විසසෙසං. 'තස්සා'ති තස්ස භගවතො, කත්තරි සාමිවචනං. 'පසාතු'න්ති අපෙතුං විගන්තුං කිං වියාති ආහ. 'ආපො විය පොක්ඛරස්මා'ති 'අජ්ජවා'ති පාලියත්ථෙව. 'ධම්මා'ති පාලිධම්මා. 'තරෙමා'ති තරෙ ඉව මහාපල්ලවොව. 'මහාගදො'ති මහොසධොව. 'මච්චුජරාපහාණො'ති මච්චුජරාසඞ්ඛාතාමයප්පහාණො. 'සබ්බීතිනාසනා'ති සබ්බූපද්දවනාසාය. 'සබ්බද්දසෙනා'ති සබ්බස්ස තිලොකෙ අත්ථස්ස දස්සනෙන. 'චින්තාමණි භද්දඝටොවා'ති චින්තාමණි විය ච අක්ඛයදිබ්බභත්තාදිපුණ්ණඝටො විය ච. අවසානගාථායං. 'සොපෙසාසං විසමතිභූස'න්ති යො භික්ඛු අතිභූසං අඝං විනාසං පාපෙසි. 'භවන්තා'ති විපල්ලාසො, භවන්තාත්‍යත්ථො. 'දදති'ති දස්සති. අයම්පි ගාථා මන්දක්කන්තා නාම.

කුඩ්ඩරජ්ජවාසිථෙරස්ස වත්ථුං තතියං.

චතුත්ථෙ 'ගාමන්තසෙනාසන'න්ති ගාමන්තෙ කතසෙනාසනං. 'පිධායා'ති ථකෙත්වා. 'කම්පමානහදයො'ති දයාය කම්පමානහදයො, නො උත්‍රස්තතාය. 'න තං සො සරතෙ චොරො'ති මිත්තදූභිතාය තං උපකාරං නසරතෙ. 'චොරෙ'ති චොරෙන. 'අත්තනො ධම්ම'න්ති අත්තනො වාලසභාවං. 'කඞ්ඛන්ති'ති සංසයං කරොන්ති. 'සො සා'ති යො සුනඛො, ඉධ සාසද්දො සුනඛවාචකො ආකාරන්තපුල්ලිඞ්ගො, යථා "යත්ථ සා උපඝීතො හොති" තිච, "සා ච වාරෙන්ති සූකර"න්ති ච. 'අද්දසොවා'ති අද්දසොයෙව, අවසානගාථායං. 'පඨමසමයෙ'ති පඨමවයෙ. 'පඤ්චකාමානුගිද්ධො'ති රූපාදිකෙ පඤ්චකාමගුණෙ අනුගිද්ධො. 'මද'න්ති දප්පං. 'නිභවවිභව'න්ති භවවිභවකරං නිබ්බාණං. අයම්පි ගාථා මන්දක්කන්තා නාම.

ආරඤ්ඤකමහාභයථෙරස්ස වත්ථුං චතුත්ථං.

පඤ්චමෙ 'ධනාගමන'න්ති ධනස්සාධිගමනකාරණං. 'චෙතියසන්ධි'න්ති චෙතියස්ස චයසන්ධිං, තං කිර ආජානන්තො කොචි භින්දිතුං නසක්කොති. 'ආසාසා'ති ආසාසිත්වා. 'විරජ්ජන්ති'ති ගන්ධං යෙව විරජ්ජන්ති, කුණපෙ සුට්ඨු රජන්තීති යොජනා. 'සංසාරඛාණුකා'ති සංසාරෙ නිඛාතඛාණුසදිසා බාලා. 'රොගභාගිනො'ති භිසක්කා. 'භෙදමුපෙන්ති'ති විභවං විනාසං නෙන්ති. 'යාති'ති උපගච්ඡති.

'සම්බුද්ධාගමපොත්ථක'න්ති සම්බුද්ධවචනලෙඛනපොත්ථකං. ඔසානගාථායං. 'අමරා'ති දෙවතායො. 'අකතඤ්ඤුතා'ති අකතකල්‍යාණා, ඝොරාපායං ගච්ඡෙන්තාති සම්බන්ධො. "ජහථ භජථාපුඤ්ඤපුඤ්ඤානී"ති අපුඤ්ඤං ජහථ පුඤ්ඤානි භජථ. 'පඤ්ඤා'ති පඤ්ඤවන්තා. අයං ගාථාපි මඤ්ඤුක්කන්තා නාම.

සිරිනාගස්ස වත්ථුං පඨමං.

ඡට්ඨෙ 'තාලවත්ථුකගාමෙ'ති තාලවත්ථුකෙ ගාමෙ. 'සුදස්සනපධානසාලාය'ති සුදස්සනනාමාය පධානසාලාය. "තෙසො" ත්‍යාදිගාථාසු, තිස්ස එසො උපාසකො තව පිතා වා භාතා වා මාතුලො වා න හොති, තව ඤාති සුහදො ච දිට්ඨසම්භත්තකො දිට්ඨමිත්තො ච සම්භත්තෙන දළ්හමිත්තො ච න හොති, තස්ස කොචි උපකාරොපි පුරෙ තයා කතො නත්ථි, සො තං භවන්තං සීලවන්තොත්ති ඤත්වා තුය්හං අට්ඨකහාපණග්ඝනකං භොජනං දස්සති, යදි එවං තස්ස මහන්තතරං ආනිසංසං ඉච්ඡසි සරාගො මීයමානොපි මරමානොපි තං භොජනං න භුඤ්ජාහි. "ඔවදිත්වානෙ" ත්‍යාදිම්හි සො ථෙරො අත්තානං ඔවදිත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා දුක්ඛක්ඛයං අරහත්තං සච්ඡිකත්වා බුද්ධසාසනසොභකො හුත්වා තදා භත්තකිච්චං අකාසීති. 'කරජකාය'න්ති කරං වුච්චති මාතාපෙත්තිකසම්භවො, තතො ජාතං කරජං, කරජං එව කායො කරජකායො, තං කරජකායං. 'බ්‍රහ්මදෙය්‍ය'න්ති සෙට්ඨ ආදෙය්‍යං අපුනාදාතීයදෙය්‍යං. 'වඩ්ඪමානනගර'න්ති එවන්නාමකං නගරං. 'උබ්බුසිකා'ති අබ්බුසිකා. 'ජාතස්සරතො පානීයඝට'න්ති ජාතස්සරතො උදකස්ස පූරං වාපිඝටං, ඔසානගාථායං. "අවෙජරමෙහා" ත්‍යාදිසු භො අවෙජරං කතසුචරිතං පුග්ගලං. 'නිජ්ජරා'ති ජරාය අභාවෙන නිජ්ජරාති ලද්ධනාමා දෙවතායො, අභිගන්ත්වා මානෙන්ති, අථ තස්ස පුග්ගලස්ස නිජ්ජරා වුත්තිමුඛා වණ්ණනං වණ්ණයන්ති, එවං වුත්තනයෙන තුම්හෙ විබුද්ධමනුජා ඤත්වා සුගතිං භජමානා සතතං පුඤ්ඤං කුරුථ, ලොකෙ මා ඛණං න ඛණං තුච්ඡං යාතූති. අයම්පි ගාථා මඤ්ඤුක්කන්තා නාම.

සඞ්ඝාභිස්සාමච්චස්ස වත්ථුං ඡට්ඨං.

සත්තමෙ 'මාතුලරුක්ඛ'න්ති තන්නාමරුක්ඛං. 'පටිවසන්තානා'ති සඞ්ඛායං කත්වා. 'සකිංදෙවා' ත්‍යාදිගාථාසු සකිං එකවාරමෙව සා සබ්බගති තං පුග්ගලං පාලෙති, බහුවාරම්පි අසබ්බගි සඞ්ගමො න තං පා

ලෙති. '**නපාපියො**'ති කොචි ලාමකො නහොති. '**එව**'ති එකන්තෙන. “**ජීරන්ති**” ත්‍යාදිසු “**රාජරථා**”ති රාජූනං රථා. '**සුචිත්තා**'ති සුවණ්ණමණිවෙළුරියාදීහි සුචිත්තා සුට්ඨුවිචිත්තා ජීරන්ති, සතං සප්පුරිසානං තිවිධො සුචරිතධම්මො ජරං නඋපෙති, සන්තො හවෙ එකංසෙන සබ්භි සද්ධිං පවෙදයන්ති, නභං සභාවතො පඨවිතො ච පඨවි සභාවතො නභතො ච අසදිසමසදිසං අනන්තභූතම්පි දූරෙති ආහු කථයන්ති, පාරං සමුද්දස්ස සමුද්දපාරස්සාපි තං දූරෙ ආහු. '**මාඛවජ්ජා**'ති මාඛො අජ්ජාති ඡෙදෙ. '**බඳුලතාපණ්ණ**'න්ති බඳුලීලතාපණ්ණං. '**දිවසන්තරමපති**'ති මම හිතදිවසතො අනන්තරදිවසම්පති. '**චාමරමොරහත්ථා**'ති මොරපිඤ්ඡවිචිත්‍රචාමරහත්ථා. '**සුරඞ්ගනා**'ති දෙවච්ඡරා. '**ලයාවිසුත්තන**'න්ති තාරාදිලයසංයුත්තනං, ලයොති එත්ථ ගායන්තීනං වීණාදීනං ච පුරාතනදස්සනං. '**සවණාමත**'න්ති සොතස්ස අමතසදිසං. '**පගායහ වීණාදිසමංසනානකනි**'ති වීණාදයො පගාහෙත්වා. **නාතික්කමං ගීතිසරං සරෙනා**'ති ගීතසරං තනානිසරෙන අනතික්කමම. '**ලයන්තියො**'ති ලාලයන්තියො, අයමෙව වා පාඨො, විලාසෙන්තියොති අත්ථො. '**තං පරිතොසයන්ති**'ති තං භවන්තං පරිතොසයන්ති-භෙරිආදයො තුරියභෙදා එව, තත්ථ;-'**භෙරි**'ති මහාභෙරියො, දුන්දුභීති වුත්තා. '**මුතිඟා**'ති මුදිඟ භෙරියො. '**මුරජා**'ති පණවා. '**ඩෙණ්ඩිමා**'ති මඟලභෙරි. “**සුසිරාදයො**”ති වංසසංඛාදයො, සුසිරාදි තුරියගණා අනෙකාව. '**පහඨරූපා**'ති තුට්ඨරූපා. '**සොණ්ණමයා**'ති සුවණ්ණවිකතිආදයො. * '**වස්සගෙහනා**'ති වස්සකොට්ඨාසගණනාය. '**මුනින්දබිම්බාලයපන්තියුතෙනා**'ති මුනිනො බිම්බස්ස ආලයභූතවිහාරපන්තියුතෙනා. “**විරාජිතො සෙකතමාලකෙහි**”ති සෙකතමාලකෙහි විහාරො විරාජිතො. '**සුඵුල්ලසීතොදකසම්පුණ්ණසමාකුලානෙකජලාසයෙහි**'ති පංචවණ්ණපදුමපුප්ඵාදිසම්ඵුල්ලෙහි සීතොදකසම්පුණ්ණෙහි අනෙකජලාසයෙහි සමාකුලභූතෙහි; පරිඛාතළාකසරෙහි යුතෙනා විහාරොති සෙසො. “**විසාඛිකෙ**” ත්‍යාදිසු සමන්තා විසාඛිකෙ සත්තසතෙ බ්‍යාමමත්තෙන ඨානෙ පාකාරගොපුරකොට්ඨකෙහි පරික්ඛිත්තො, සත්තාධිකෙහි ජබ්බිසසතෙහි පරිවෙණපන්තීහි ච දස්සනීයො. '**තහිංතදෙකො**'ති තස්මිං විහාරෙ

---

* “සමාරිජඤ්ඤා”ති පාඨො පාළියං අදිස්සමානොපි එත්ථ දිස්සති, “සමාරිජඤ්ඤා”ති ආලපති, අථවා මාරිස ජඤ්ඤාති වත්තබ්බෙ ගාථාබන්ධසුඛත්ථං සමාරිජඤ්ඤාති වුත්තං, අත්ථගහණකාලෙ පන මාරිස ජඤ්ඤානි ගහෙතබ්බං, තත්ථ මාරිසාති ආලපනං, ජඤ්ඤාති යදි ජානාසිති අජ්ඣාහාරො” ඉච්චත්‍රපිකා, වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බා.

තදහං එකො සමණො අහොසිං.. 'අදදිං ඛණ්ඩොපි'ති ඛණ්ඩො ච මම
පරිවිංසතො සබ්බස්ස උපඩ්ඪභත්තං අදදිං. 'මමිදං පදත්තං මමිදං
වත්ත'න්ති මම ඉදං එවං දත්තං, මම ඉදං එවං වත්තං."සද්ධායෙ"ච්චාදි
මහි සද්ධාය දානෙ දින්නෙ සති අප්පම්පි දානං පත්තං මහාවිපාකං
එව හොති. ඔසානගාථායං, භො භො සන්තා කුසලනිරතා ඛෙ
ත්තං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ඔලොකෙත්වා අඤ්ඤං අපි දෙය්‍යධම්මබීජං
දත්වා අහො එවං අනප්පභොගං ලභන්ති, භොජනෙන එකං ඛණ්ඩ
ලම්පි භත්තං ලද්ධාන සුසීලෙ දින්නං තං දානං තස්ස තිදිවමනුජ
භොගං දත්වා පච්ඡාභාගෙ සිවස්ස ච හාය අස්සාති. අයම්පි ගාථා
මණ්ඩූකකන්තා නාම.

සමණගාමවත්ථුං සත්තමං.

අට්ඨමෙ 'ඉස්සර'න්ති ඉස්සරභාවං. 'තත්ථා'ති තස්මිං දෙවගාමෙ.
'දූරහරණෙනා'ති දූරං හරිත්වා වුට්ඨානසීලෙන. 'පුරතොකත්වා'ති පු
රෙචරං කත්වා, පුබ්බඞ්ගමං කත්වා වා. 'නිච්ඡිත'න්ති නියතං.?'බ්‍රාහ්ම
ණාතිසං චොරභය'න්ති බ්‍රාහ්මණාතියං නාම දාමරිකචොරභයං, සා
පන භයස්සුප්පත්ති විත්ථාරතො සමන්තපාසාදිකාය ගහෙතබ්බා. 'චි
තකකමාලකෙ'ති චිතකට්ඨානෙ මහාමාලකෙ, තත්ථ කිර භික්ඛූ පා
තො වුට්ඨාය සබ්බං කත්තබ්බං වත්තං කත්වා පිණ්ඩපාතවෙලාය උපග
තාය තස්මිං මාලකෙ සන්නිපතිත්වා අජ්ජ මයං කත්ථ පිණ්ඩාය පවිසි
ස්සාම, අජ්ජ කස්ස සංගහං කාතුං වට්ටති, අජ්ජ කස්ස සද්ධා තික්ඛා,
කස්ස මග්ගඵලූපනිස්සයො පරිපාකං ගතොති. චින්තෙත්වා තතො
තතො අනුරූපං ඤත්වාව ගච්ඡන්ති, තස්මා සො චිතකකමාලකොති
පඤ්ඤායිත්ථ. 'කරඤ්ජරුක්ඛො'ති නත්තමාලරුක්ඛො, 'නත්තමාලො
කරඤ්ජොතු,'ති පරියායො වුත්තො. 'සංසාරමහාවිදුග්ගෙ'ති විදු
ග්ගසංසාරමහොඝෙ. 'ව්‍යාකරෙහී'ති බ්‍යාකරොහි. 'සොණ'න්ති සු
වණ්ණං. 'ඣාපිත'න්ති ඣාපිතත්තං. 'වට්ටෙත්වද'ති වට්ටෙත්වා අද.
'බුභුක්ඛිතස්සා'ති භොත්තුමිච්ඡිතස්ස. 'පරිත්තබීජෙනා'ති පරිත්ත
කෙන වපිතබීජෙන. 'යො හන්ති කොප'න්ති යො කොපං හන්ත්වා,
යො හන්තකොපොතිපි පාඨො, ඔසානගාථායං. 'දත්වානෙක'න්ති
දත්වාන එකං. 'සාතො'ති සුපාබස්ස. 'යතිනෙ'ති භික්ඛූනං. ඉස්ස
රො අයං ථෙරො. 'තං තෙ වට්ටෙසරණං භවතී'ති තෙ තං දානං
මනුස්සාදිකෙ ච සම්මා තස්මිං වට්ටෙ සරණං භවති. අයම්පි ගාථා මණ්ඩූ
කකන්තා නාම.

අභයථෙරස්ස වත්ථුං අට්ඨමං.

නවමෙ '**මණිපලලඞකසස කාරණා**'ති මණිපල්ලඞකසස අවේඤ්දනකාරණා. '**පතතාධොවනසාඛ**'නති පත්තාධොවනමුචනත්‍ථං සාඛාභඞ‍ගං. '**රාජයතනරුක්ඛො**'ති ඛිරිකාරුක්ඛො, 'ඛිරිකා රාජායතන' නති පරියායො. '**උඛමිඤා**'ති ලෘතෘවච, අයමෙව වා පාඨො. '**සඞ්ඝරුක්ඛෙන සුමනෙනා**'ති ඡත්තමිව මත්‍ථකෙ ධාරියමානෙන රාජායතනරුක්ඛෙන සුමනෙන දෙවරාජෙන පච්ඡාසමණෙන. '**නභසා**'ති නභසි අයමෙව වා පාඨො. '**වුඩ්ඩාභඤ්ඩකාරෙහි**'ති නාවගවුඩ්ඪුපපාදනෙන ච ජලගවාතුපපාදනෙන ච චතුරඞ්ගකාරුපපාදනෙන ච. '**දසසතකිරණො විය**'ති සහස්සරංසි සුරියො විය. '**පතිනා**'ති පතීනා හුත්වා. '**අදූ**'නති අදංසු. '**භුජගෙ**'ති නාගෙ. '**ඉමං පාදරජ**'නති ඉමම්පි දුනං පාදරජං, කාලං ආගමෙථාති යොජනා. '**අජ්ජාපී**'ති අජ්ජ අපි. '**රතනිදසිතනාමාගම්**'නති රත්තියං දුසිහාවං ආගමිං. '**දුගගතාපාභතං**'ති දුගගතාය මයා පාභතං. '**මහානාමිකො සරෙ**'ති එවනනාමකෙ සරෙ, තසස කිර තීරෙසු තුඞ්ගි යෙභුය්‍යෙන පරුහනති, තසමා තාහි සො එවං ලඞනාමො. '**මුචලින්දවණ**'නති කච්චිකාරවනං, සො හි රුක්ඛො මුචලානං රුක්ඛානං ඉන්දතතා මුචලින්දො නාම, තත්‍ථ පත පුප්ඵගුණගුලභූතං සුපක්කකාරඵලසණ්ඨානං දූරෙ ඨිතසස කච්චි තුඛො කාරපක්කඵලොති චිත්තං ජනෙති, තදුපාදය කච්චිකාරොත්වෙව පඤ්ඤායිත්‍ථ, අථවා "නිචුලො මුචලින්දො වා"ති පරියායො, තෙසං වනං, මුචලින්දවනං. '**සුඛිනා**'ති සුන්දරවතා. '**ඉතිමනනිවානා**'ති ඉති අඤ්ඤාය. '**ඛෙත්තගතා**'නති ඛෙත්තමෙව ගතං ඔතිණ්ණං. '**ජෙජ්ජහෙජ්ජාදිනා**'ති ජිජ්ඣිත්වා හිජ්ඣිත්වාති ආදිනා කාරණෙන-'මහාසාග'නති මහායසස්සං, ඔසානගාථායං. '**පඤ්ඤදාසුජගතමනො**'ති ඤාණසම්පයුත්තචිත්තො. '**අතුම**'නති අසනානං. '**කච්චදුස**'නති පරසස දුසංකත්වා (දුනං අදුසි). '**පයති**'ති පයාති ගච්ඡති. '**සුරතරුසම**'නති දෙවානං කප්පරුක්ඛසදිසං; සුරතරූපමනතිපි පාඨො. '**මච්ඡරිහි**'නති මච්ඡරසඞ්ඛාතං සපත්තං. '**භවනා**'ති භවනතා, විපල්ලාසොයං, අයමපි ගාථා මනුක්කන්තා නාම.

නාගාය වත්‍ථුං නවමං.

දසමෙ '**අවමඞ්ගල කොලාහල සඥනා**'ති අවමඞ්ගලභූතෙන තත්‍ථ තත්‍ථ ලබ්භානුලොමෙන කතනිගෙසාසෙන, යථාහ;-

"යත්‍ථුනනිමිත්තං අවමඞ්ගලච
යොවාමනාපො සකුණසස සද්දො" තාදි.

‘**එකං කාරරුක්ඛ**’න්ති එකං මහාකාරරුක්ඛං, තිලරුක්ඛ න්තිපි. ‘**ජල්ලිමුපාදායා**’ති ජල්ලිමත්තං උපාදාය; රුක්ඛස්ස හි බහිද්ධා තචො පපටිකා නාම, තදනන්තරං තචො තචඵෙග්ගු නාම, අනන්තරෙ ජල්ලි නාම. ‘**පාණිකා**’ති සිතපටගා. ‘**සුඤ්ඤවන**’න්ති පුඤ්ඤවන්තානං. ‘**අජ්ජනතායා**’ති අජ්ජභොගාය. ‘**අලක්ඛිකා**’ති අනිස්සිරිනා.‘**සඤ්චිණ්ණ**’න්ති සඤ්චයිතං උපචිතං. ‘**ලෙඩ්ඩනසඤ්ඤ**’න්ති පොත්ථනිකං. ‘**අත්තනො මංසං**’ති මය්හං ඌරුමංසං. ‘**සම්බලගහෙත්වා**’ති සම්බලගහෙත්වා. ‘**චිරයාමී**’ති චිරෙන ආයාමි, ඔසානගාථායං. ‘**සද්ධාබල**’න්ති සද්ධාය බලවභාවං. ‘**ජයම්පතී**’ති ජයම්පතිකානං. ‘**පූරෙත්ව දස්සා**’ති පූරෙත්වාති වත්තබ්බෙ රස්සං කත්වා වුත්තං, අයං ගාථා වසන්තතිලකා නාම:-

වුත්තා වසන්තතිලකා තභජා ජගා ගො
වජ්ජුලපබ්බතස්ස වත්ථුං දසමං.

මිගපොතක වග්ගො පඤ්චමො.

තස්ස වග්ගස්ස උද්දානං.

මිගපොතකො සුතධම්මො කුණ්ඩරජ්ජාරඤ්ඤකා
සිරිනාගො සද්ධාතිස්සො සම ගාමාභයාපි ච
නාගා වජ්ජුල පබ්බතො ච දසවත්ථූනි පඤ්චමෙ.

ඉති පරමවිසුද්ධ=පෙ=පඤ්චමස්ස මිගපොතක වග්ගස්ස අත්ථවණ්ණනා භූතා මධුරරසවාහිනීටීකා සමත්තා.

ඡට්ඨස්ස උත්තරොළියවග්ගස්ස පඨමවත්ථුම්හි ‘**තත්ථ තත්ථ විභූතෙ ධම්මවිනයෙ**’ති තස්මිං තස්මිං පදෙසෙ ආවිභූතෙ විත්ථාරභූතෙ ධම්මෙ ච විනයෙ ච. ‘**ගොපාලචෙටකො**’ති ගොපාලභූතො චෙටකො, මනුස්සා හි මන්දදසකෙ බාලදාරකා නාම, කීළාදසකෙ චෙටකා නාම, පිලා චාතිපි වදන්ති, තතො කුමාරා නාම, තතො මජ්ඣිමපුරිසා නාම, තතො වුඩ්ඪා නාම, තතො මහල්ලකා නාම, තතො සයිකා නාම හොන්ති, අභිධානප්පදීපිකායම්පනාහ:-

“දාසො ච චෙටකො පෙස්සො
කිංකාරො පරිචාරිකො”ති:-

පරියායො වුත්තො, තත්ථ ගොපාලචෙටකො ගොපාලදාසොති අත්ථො භවති. ‘**කුචෙලො**’ති මලිනවත්ථනිවත්ථො. ‘**පාදදමදණ්ඩ**

හත්ථා'ති මායාකාරානං කීළාදස්සනා පාදපරම්පරාදස්සනා විය
කතො, පාදද්වයං යං ලොකෙ දුද්දස්සනන්ති වදන්ති, ගොපාලකානං කි
රෙනං ඛිණ්ඩාවාරිකං, සො තං ගහෙත්වා ගතො, තෙන වුත්තං පාදද්
මදස්සනහත්ථොති. **'පාතිවාසික'**න්ති එකරත්තාතික්කන්තං. **'පිලලක'**
න්ති තං පිල්ලකං, පිල්ලකං කපණං වරාකං. **'අසඞ්ඛත'**න්ති සම්මාඅ
කතං. **'නිද්ධොත'**න්ති සුධොවිතං. **'කරසාහත'**න්ති හත්ථෙන ආහතං,
'නිද්ධොතකකරසාහත'න්ති වා පාඨො, නිද්ධොතං සුධොතං අක්කරසං
අම්බිලං පූතිරසං තෙන ආහතං තෙන භුඤ්ජනත්ථාය ආහතං. **'සුඛා
පෙති'**ති තං දූරකං සුඛං පාපයති. **'හත්ථං මොචෙසී'**ති කුම්භතො,
හත්ථං මොචෙසි. **'එකමුඛෙන එකෙන ගණ්හාතී'**ති එකමුඛෙන එක
ස්මිං හත්ථෙ මුඛගමනෙන එකෙන ඉතරෙන හත්ථෙන ගණ්හාති. **'න
විසං විසන්ති අක්ඛාත'**න්ති අඤ්ඤං විසං න විසන්ති අක්ඛාතං, ර
ඤ්ඤො කොපං විසං වුච්චති. **'රාජකොපානලාදද්ධා'**ති රාජකොධග්ගි
නා දඩ්ඪා, "කාලොත්‍යාදිම්හි, **"කාලො"** මච්චු රඤ්ඤො කාරණං හො
ති වා අථවා රාජා කාලකාරණං මච්චුස්සකාරණං හොති. 'මාහුනො'ති
අත්‍ර තෙ මරණසංසයො මාහොතු. **'යං යෙන විත්ත'**න්ති ආදිසු යං වි
ත්තං අනයෙන අධම්මෙන අසමෙන යෙන ජනෙන ලද්ධං, තං වි
ත්තං ලද්ධකස්ස රාජාදිභයං දෙති, දෙවතාපි රාජාදයොපි යෙන
කෙනචි විනාසං කාතුං නයි සක්කොන්ති, අවසානගාථායං. යො
දායකො ගුණාධාරජිනත්‍රජානං භික්ඛූනං අප්පම්පි දෙය්‍යවත්ථුං ච
සද්ධාය දදාති, සො පෙච්චලොකෙ සංසාරමහාවිදුග්ගෙ සම්පත්තිසඞ්ඛා
තාය නාවාය අත්තානං පතිට්ඨාපෙතීති, අයම්පි ගාථා වසන්තති
ලකා නාම.

උත්තරොලිය වත්ථුං පඨමං.

දුතියෙ **'දරපතිග්ගහ'**න්ති දරගහණං, දරාහරණං වා. **'සකලා'**
ති සකලා. **'සුසිත්වා'**ති උදකස්සාභාවෙන සුස්සිත්වා. **'ඵලිතා'**ති ඵු
ල්ලිතමක්ඛිකා. **'ගතා විනාසං ජලඤ්ඤී'**ති නදීආදිසු මච්ඡකච්ඡපාදයො
විනාසං ගතා. **'ආරකා'**ති දූරතොව. 'මරීචි'න්ති මිගතණ්හිකං. **'තොයස
ඤ්ඤිනො'**ති උදකසඤ්ඤිනො හුත්වා. **'සීනපණ්ණා'**ති පතිතපත්තා.
'වනා'ති රුක්ඛං. **'භූජිතා'**ති පථවියං ජාතා. **'චණ්ඩානිලසමාහතා'**
ති චණ්ඩෙන වාතෙන සංඝාහතා. **'ජීවිතායෙ'**ති ජීවිතායජීවනත්ථාය;-

"මහාසමයො පවනස්මිං දෙවකායා සමාගතා
ආගතම්හ ඉමං ධම්මසමයං දක්ඛිතායෙ අපරාජිතසඞ්ඝන්ති;-

ආදිසු විය හි තදත්ථෙ තායෙපච්චයො, ජීවිතාසාතිපි පාඨො,
ජීවිතාසාවතනානි අත්ථො-**"ජම්බුදීපස්සා'**ති උපයොගෙ සාමිවචනං, ජ

ජම්බුදීපන්ති අත්ථො. '**වාහසා**'ති කාරණා. '**සහිරඤ්ඤ**'න්ති සකහාපණං. '**සකිච්චපසුතා**'ති අත්තනො කම්මට්ඨානමනසිකාරාදි කිච්චප්පසුතා. '**නිවාරෙත්වා**'ති නිවාරණං කත්වා, විනාසං කත්වා. '**කුක්කුච්චායනතා**'ති අකප්පියසඤ්ඤිනො. '**එකං සක්ඛරපාසාණ**'න්ති එකං සිලාපොතකං. අවසානගාථායං, එකස්ස භික්ඛුස්ස එකවාරං දින්නස්ස ඉදං ඵලං ඉති මන්ත්වා භවන්තා දෙය්‍යධම්මෙ සති තුම්හෙ මහාබොධත්තං විචෙය්‍ය සද්ධාය දානං දදථාති යොජනා, අයං ගාථා ඉන්දවජිරා නාම.

"ඉන්දාදිකා සා වජිරා ජගා ගො".

නමක්ඛුමනත්ථෙරස්ස වත්ථුං දුතියං.

තතියෙ '**පවෙධමානගත්තො**'ති පවෙධමානසරීරො. '**පරිගිලිතනලාලො**'ති පරිගිලිතලාලො, අයමෙව වා පාඨො. '**ලභෙය්‍යමග්ග**'න්ති ලභෙය්‍යං අග්ගන්ති ඡෙදෙ. '**අපනන්තු**'ති පච්ඡිමභවෙ පනාකුණ්ඩ'න්ති සාලිසීසං. '**පණ්ණසූපෙනා**'ති සාකසූපෙන. '**බිලඞ්ගදුතියෙනා**'ති කඤ්ජියදුතියෙන. '**ඝතකුම්භවා**'ති ඝතපූරිත කුම්භං ච. '**ලොකනන්දනො**'ති තිලොකස්ස චක්ඛුභූතො. '**භත්ත**'න්ති විභත්තගත්තං. '**බුභුක්ඛ**' න්ති භොත්තුමිච්ඡිතං. '**දෙවසභාවත්ත**'න්ති දෙවතාහි සහභාවං. "'**මාරොපී**'ති එත්ථ පිසද්දෙන මාරොපි අඤ්ඤෙ කොචිවාතිදං සම්පිණ්ඩෙති. '**තිසම්පද**' න්ති තිවිධසම්පත්තිං, ඔසානගාථායං. '**අචෙර**'න්ති අච්ඡරියං. '**අබ්භුතතර**'න්ති * අතිසයෙන අබ්භුතං. '**අබ්බුදො**'ති නබ්බුදො. අයම්පි ගාථා වසන්තතිලකා නාම:-

"වුත්තා වසන්තතිලකා තභජා ජගා ගො."

පුච්ඡබ්බනවාසිතිස්සත්ථෙරස්ස වත්ථුං තතියං.

චතුත්ථෙ '**නිගල**'න්ති උද්දානං. '**ආලක**'න්ති පාකාරං. '**සලලකිංචලපත්තාදයො**'ති සලලකීරුක්ඛ අස්සත්ථරුක්ඛාදයො †. '**මණිවම්මෙන වම්මිතා**'ති මණිම්මයවම්මෙන වම්මිතා සූරයොධා විය. '**නෙසජ්ජිකෙකාසනිකා**'ති නෙසජ්ජිකා ච එකාසනිකා ච. '**සූපක්කං එලසහිත**'න්ති සුපක්කෙන එලෙන සජනනං. '**කාරසාඛ**'න්ති කාරරුක්ඛසාඛං. '**සමණකිච්චං මත්ථකං පාපෙත්වා**'ති පබ්බජිතකිච්චං නිට්ඨං පාපෙත්වා. '**මධුරං සභාව**'න්ති මධුරසභාවවචනං, පූතං දිස්වා න කස්ස පුග්ගලස්ස චිත්තස්ස පීතිං නකරොති කරොති එවාති සෙ

---

* අභූතපුබ්බං, කත්ථචි. † "සලලකීපලාසපත්තාදයො"ති සලලකීරුක්ඛ කිංසුකරුක්ඛානං පත්තඞ්කුරපල්ලවාදීනි, කත්ථචි.

සො, පූජනන්ති එත්ථ වත්තපටිපත්ති වෙදිතබ්බා. ‘ආනුභාවමහන්තා’ති යා ආනුභාවමහන්තතා. ‘එත’න්ති ඉමිනා යොජෙතබ්බං. ඔසානගාථා පාකටාව. අයම්පි ගාථා ඉන්දවජිරා නාම.

චූලහංසවත්ථුං චතුත්ථං.

පඨමෙ ‘අජ්ජෙවා’ති අජ්ජෙව. ‘කිච්ච’න්ති කත්තබ්බං. ‘ආතප්ප’න්ති පාපස්ස ආතාපනට්ඨෙන ආතප්පන්ති ලද්ධනාමං විරියං. ‘සංගර’න්ති කතිකං, අයමෙත්ථ අත්ථො, න හි අම්හාකං තෙන මහාසෙනෙන මච්චුනා අජ්ජ විතිනාමෙහි ඉමස්මිං මාසෙ වා ඉමස්මිං වස්සෙ වා විතිනාමෙහි, සුවෙ පරමාසෙ වා පරවස්සෙ වා මං ගණ්හාහීති එවමාදි සංගරං නත්ථි අත්ථීති. ‘ඛණෙ’ති බුද්ධුප්පාදසඞ්ඛාතෙ නවමෙ ඛණෙ. ‘මා උපච්චගා’ති මා උප්පතිත්වා අතික්කමිත්වා අගා. ‘සෙදිතමත්තකාරපණ්ණකා’ති අලොනකෙන විධූපනෙන සෙදිතමත්තෙන කාරරුක්ඛපණ්ණෙන. ‘වස්සගෙණනා’ති වස්සගණනාය වාරප්පත්තං. ‘සුවණ්ණදෙණිය’න්ති සුවණ්ණදොණියං; අයමෙව වා පාඨො. ‘උචිතං නොචිතං එත’න්ති එවං ඛම්භනන්තිපි නො ඛම්භනන්තිපි. ‘ගරහා’ති ගාරය්හභාවතො. ‘සාමිකෙන නිබ්බජ්ජිත්වා’ති සාමිකෙන පීළෙත්වා. ‘ඉමිනා ඛණසම්වාසෙනා’ති ඉමිනා බුද්ධුප්පාදඛණසම්වාසෙන. “කුජ්ඣන්ති” ත්‍යාදිගාථායං භීමා භුජගා භෙරවා මහාසප්පා හතපහතාදිකෙ හෙතුම්හි කාරණෙ ච සති කුජ්ඣන්ති, නාසන්ති; හෙතුම්හි කාරණෙ ච අසන්තෙපි නරාධමභුජඞ්ගමා අධමහීනනරා කුජ්ඣන්තෙව. ‘නරාධමභුජංගමා’ති හීනනරසඞ්ඛාතා භුජඞ්ගමා. ‘කපිලගාවින’න්ති කණ්හගාවීනං, ඔසානගාථායං. ‘චණ්ඩස්සච සඨ’න්ති වත්තබ්බෙ ගාථාබන්ධසුඛත්ථං රස්සං කත්වා “චණ්ඩස්සච සඨ” න්ති වුත්තං. ‘චණ්ඩෙථා’ති චණ්ඩාපෙථ. අයං ගාථා පාදකුලකං නාම:–

“ සමතීතලක්ඛණවිසෙසයුතං
මත්තාසමාදිපාදභිහිතං
අනියත වුත්තපරිමාණසහිතං
පථිතං ජනෙසු පාදකුලකං.”

තිස්සාය වත්ථුං පඤ්චමං.

ඡට්ඨෙ ‘මාලකෙ’ති බොධිපූජනමාලකෙ, චිත්තකසාමාලකෙ වා. ‘මත්තිකාකම්ම’න්ති චිත්තකාරකම්මං. ‘ගන්ධපඤ්චඞ්ගුලික’න්ති ගන්ධෙන පඤ්චඞ්ගුලිරාජිකං. ‘කීළනසීලතාය’ති කෙළිපකතිතාය. ‘චක්ඛුසොතාදිනා’, දිගාථායං රූපසද්දාදිගොචරෙ චක්ඛුසොතද්වාරාදීනි තෙන සද්ධෙන කුලපුත්තෙන සදා වාරෙතබ්බානි, ඉන්ද්‍රියසංවරං පාලෙතබ්බන්ති සෙසො. ‘අනෙසන’න්ති පුප්ඵදන්තාදිඑකවීසති අනෙසනං. ‘චත්තාරොපච්චයෙ’ති චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයෙ. ‘සොතිසො’

ති උපායෙන වා ඤාණෙන වා. **'සග්ගාපවග්ගසම්පත්ති'**ති මනුස්සස
ම්පත්තිසග්ගසම්පත්තිනිබ්බාණසම්පත්තීති තිවිධා සම්පත්තියො. **'අ
පූරෙන්තො'**ති වුඩ්ඪිං කත්වා න පූරයන්තො. **'ජාලානලසමො හොති'**
ති සච්චං සො එවරූපො ජීවස්ස දහනත්ථං ගහිතානලසමො විඤ්ඤූ
හි නින්දිතො හොති. **'නාලිම්පිත්වාන මීළ්හෙන'**ති සාසනස්ස විසූක
භූතෙන අනාචාරසඞ්ඛාතෙන මීළ්හෙන අනාලිම්පිත්වාච. **'සංසාමෙත්වා,**
ති පටිසාමෙත්වා. "**භාරමකාසු**'ති සාමිකමකංසු. **'දලිද්දං නෙව කා
මෙන්ති'**ති දලිද්දං නරං නෙව ඉච්ඡන්ති. **'ධම්මතා'**ති පුරාතනා.
"**අකුලීනො**" ච්චාදිගාථායං සො පුග්ගලො අකුලීනොපි භොගී චෙ භා
ගවා සබ්බසිප්පානං පභූ චෙ හොති සබ්බෙ මාතාදයො තං උපාසන්ති
උපගච්ඡන්ති. **'නිම්මානුසකෙ'**ති නිහතමනුස්සකෙ, සුඤ්ඤෙති අ
ත්ථො. **'පංචසතකරීස'**න්ති එකෙකං කරීසං චතුරම්මනං හොති,
අභිධානෙ පන:-

"ධනුපංචසතං කොසො
කරීසං චතුරම්මනන්ති":-

වුත්තං. **'තං නන්දපක්ඛා'**න්ති තස්මිං කාලෙ තං සස්සං පක්කඵ
ලං (ලායිතබ්බං.) **'ලාවනං ගහෙත්වා'**ති දාත්තං ගහෙත්වා. **'උදකඔලො
ණිමත්තෙනා'**ති ලොණොදකුත්තරිගහමත්තෙන. **'තෙලුල්ලොපක'**
න්ති සප්පිනා උල්ලොපකං, භත්තන්ති සෙසො. **'ඔරිමපාරිමතීර'**න්ති
ඔරිමතො පාරිමතීරං පාරිමතො ඔරිමතීරං. **'ඉතො'** ත්‍යාදිගාථායං
ඉතො දිවසතො අතික්කං දානං කථං සෙව අහං දස්සාමීති විචාරෙන්ති,
සා උපාසිකා දාසිගණෙහි පරිවුතා ගෙහමජ්ඣෙ අච්ඡි. **'කිලගභාජ
නෙ'**ති කඤ්ජියභාජනෙ. **මච්චුමච්ඡෙන අද්දිතො'**ති මච්චුබලෙන
පීළිතො. **'අජ්ඣාලම්බන්ති'**ති ඔලම්බන්ති අවලම්බන්ති. **'අග්ගය්හ
නවිමානාදී'**ති දිබ්බරථවිමානුය්‍යානකප්පරුක්ඛාදි. **'අච්ඡරසත
මණ්ඩිතෙ'**ති අනෙකාකාරවච්ඡරිය විභූති විභූසිතෙ. **'සග්ගං නීයාති'**
ති සග්ගපුරං නීයාති. **'විලාප'**න්ති විපල්ලාසං. **'නිස්සාරෙ'**ති සාරර
හිතෙ. **'අසුචි'**න්ති අපවිත්තං. **'කිමිකුලාලය'**න්ති අසීතිකිමිකුලා
වාසං *. **'එතෙන්ද'**න්ති එත් ඉදන්ති ඡෙදො. ඔසානගාථායං, පරම
චරිතන්ත්‍යාදිසු තුම්හෙ භවන්තො ධීමන්තානං එතං පරමං චරිතං
විදිත්වා දිව්‍යමනුජසුඛං ච නිබ්බුතිං ච පත්ථයන්තා විමලසීලෙ බුද්ධපු
ත්තෙසු දානං දදථ, තං දානං තුම්හාකං සුරතරුසදිසං දෙවකප්පරුක්ඛ
සදිසං ආභවග්ගං කාමදං භවිස්සතීති. අයම්පි ගාථා මාලිනී නාම:-

"නනමයයයුතායං මාලිනී භොගිසීහි."

අරියාගලතිස්සස්ස වත්ථුං ඡට්ඨං.

---

* 'ඉංදෙද'න්ති ඉදං ඉදන්ති ඡෙදො, කත්ථචි.

සත්තමෙ 'මහානිදාසෙ'ති ගිම්හකෙ මහාපරිළාහෙ. 'අකාලිකා'න්ති කාලරහිතං, තඞ්ඛණෙ විපාකදානසමත්ථං. 'නිධාන'න්ති සුනිහිතං නිධිභූතං. 'සබ්බලොකවසීකාර'න්ති සබ්බලොකානං අත්තාධිකරණභූතං. 'පරමොසධ'න්ති තං දානං පරමොසධීභූතං. 'කාමදෙ මණිමුත්තමො'ති සබ්බකාමදදෙ උත්තමො මණීව. 'භද්දසමො'ති දිබ්බභත්තුක්ඛලිසදිසො. 'සුරපාදප'න්ති දෙවානං කප්පරුක්ඛපටිභාගං, 'උත්තමාධමමජ්ඣිමෙ'ති උත්තමෙවා හීනෙවා මජ්ඣිමෙවා, 'පූරයො කරෙ'ති පුබ්බඞ්ගමං කරෙය්‍ය. 'වුය්හමානඵෙනාවලිභඞ්ගමානතුඞ්ගතරඞ්ගමාලං විකිණ්ණජලකණිකාකිණ්ණසමහිතනජලවෙගජනිතනිග්ඝොසඝොසිත'න්ති වුය්හමානඵෙනපිණ්ඩාවලිභඞ්ගමානං තුඞ්ගතරඞ්ගමාලං උත්තුඞ්ගාහි වීචිමාලාහි ආකිණ්ණං විකිණ්ණජලකණිකාකිණ්ණං ජලථූපිකාකිණ්ණං සමහිතනජලවෙගෙහි ජනිතසද්දං කුරුමානං, ඔසානගාථායං. 'සද්ධායෙ' ත්‍යාදිසු එවං සුජනා විදිත්වා න දානං සද්ධාය දත්වා මහාවිභූතිං පච්චනුභොන්ති, කො අබුද්ධසන්තො දායකස්ස දින්නං බහුදානං අසෙසයිත්වා නිඛිලමෙව වත්තුං සක්කොති? න සක්කොතෙවාති. අයම්පි ගාථා උපජාති නාම:-

"අනන්තරොදීරිතලක්ඛණා චෙ
පාදවිමිස්සා උපජාතියො තා."

ගාමදාරිකාය වත්ථුං සත්තමං.

අට්ඨමෙ 'පලාලං චාලෙන්තී'ති පලාලං මූලෙ ගහෙත්වා පලාලගහණත්ථංවා විරලසස්සදූය වා අසුද්ධසස්සං සන්දවාලෙන්ති. 'බලං පූරෙන්තී'ති බලං පරිස්සාවෙන්ති. 'රාගානලෙනා'ති රාගග්ගිනා. 'දොසරක්ඛසපීළිතා'ති දොසසඞ්ඛාතෙන රක්ඛසෙන පීළිතා. 'මුච්ඡිතා'ති විසඤ්ඤිතා. 'නාකතං නු'ති අකතං නුන. 'කිඤ්චි ආයතිකාරණ'න්ති යං කිඤ්චි පුඤ්ඤං ආයතිකාරණං, සුඛකාරණං. 'කිච්ඡජෙනො'ති කිච්ඡෙන කසිරෙන. 'සුඛං මය්හං නභාතො පථවී යථා'ති යථා පථවී නභතො දූරෙහොති, එවං මය්හං සුඛං දූරෙ හොති, මය්හන්ති නිස්සක්කෙ සාමිවචනං මයා දූරෙති අත්ථො. 'ඛණො'ති නවමො ඛණො. 'කාම'න්ති එකංසෙන. 'ඉදානත්තං නඋද්ධරෙ'ති ඉදානි මම අත්තානං න උද්ධරෙය්‍යං. 'මක්ඛිතං මලමුත්තෙනාපී'ති නීයාසාදීහි මලමුත්තෙහි මක්ඛිතං. 'අපවිද්ධ'න්ති ඡඩ්ඩිතං; ඉදං වුත්තං හොති, මහාරාජ ලොකෙ යං කිඤ්චි පිලොතිකං යෙන කෙනචි මලෙන මක්ඛිතමත්තං මලෙහි අපවිද්ධං ජෙගුච්ඡං ඡඩ්ඩිතං හොති, යත්ථ පන ඉසිද්ධජං අරහත්තද්ධජභූතං කාසාවපිලොතිකං දිස්වා යස්මිං තස්මිං පිලොතිකෙ විය අනාදරො නකරණීයොති. 'ඝොසං ඝො නත්තකො රාජා' ති රාජ

සො අයං බණ්ඩකො බණ්ඩකො හුත්වා උස්සිතො සො අරහත්තාධ ජොයෙව. 'භත්තගාමං කත්වා'ති පරිභොගගාමං කරිත්වා, ඔසාන ගාථායං. "අහොනුභාව"න්‍යාදිසු, කපණාය සුපෙසලස්ස සද්ධස්ස දින්නදානස්ස මහානුභාවං පස්සථ, ධම්මා තස්මා දානා භවභොගස ම්පදං ලද්ධා ආසි භික්ඛුපි පඤ්චසතාචාරං තං පරිදහෙත්වා ඛීණාසව ත්තං ගතා ආසුන්ති. අයම්පි ගාථා උපජාති නාම.

ධම්මාස වත්ථුං අට්ඨමං.

නවමෙ '**පඨමපසොකාපකාරණ**'න්ති පඨමතරං පසෙකාපකර ණං සූපහන්තාදිං. '**විලොප**'න්ති විලුම්පිතභොගං, විලොමන්තිපි පාඨො, අනනුලොමිකභණ්ඩන්ති අත්ථො. '**උලෙලාල**'න්ති ආලුලිතං. '**ඉධ පණ්ඩිත**'න්ති ඉමස්මිං රාජකුලෙ පණ්ඩිතං. '**අවංචකා**'ති සාඨෙව. '**චරන්ති ඡගි භූතලෙ**'ති "යමාදිවච්ඡිනුම්මවුහි කුවෙරදහනෙයි වා"ති ඉමෙහි ඡගිකාරණෙහි භූතලෙ චරන්ති. '**පුඤ්ඤපුඤ්ඤරූපෙනා**'ති පුඤ්ඤඅපුඤ්ඤසභාවෙන. '**පත්ථරංදිසි සීතංසූ**'ති සීතරංසි දිසි පත්ථරෙන්තො. '**ගහාලි පරිවාරිතො**'ති අට්ඨවීසතිනක්ඛත්තපරිවුතො. '**අදයාපරා**'ති අදයාපන්නො නික්කාරුණිකො, අදයො පරෙ තිපිච්චා පාඨො, පරෙ පුග්ගලෙ අදයොති අත්ථො. '**ධනදානෙන තොසෙති**'ති ධනස්සදානෙන වා තොසෙති. '**අග්ගීව දහතෙ රාජා**'ති දහතෙ රාජා අග්ගිරිව, එකමෙවග්ගීච්චාදිසු සො දුරූපාසිතං දුට්ඨු උපාගතං නරං එකමෙව අග්ගි දහති, සබ්බං කුලං සබන්ධුං සචරාචරං සපුත්තදාරං සධනං රාජග්ගි දහති, දහනා අග්ගිනා දඩ්ඪකානනෙ කෙචි තරවො නිට්ඨන්ති. '**අපරාධිනො**'ති කතාපරාධා. "**දූරෙ**" ච්චාදිසු රාජානො නාම දූරෙ ඨිතාති නාවමන්තබ්බා, රාජානො දීඝබාහුකා දීඝහත්ථා, මත්තහත්ථිනො විය ලොකොපපීළිතං දිසං සහසා දළ්හං ගණ්හන්ති ගහෙත්වා විනාසං පාපෙන්ති. "**පරස්ස හරෙ**"ති චොරො. '**පක්ඛජාතා**'න්ති අත්තනො පක්ඛෙ පතිතං. '**සපෙම**'න්ති අත්තනි පෙමසහිතං. '**මලයං ගන්ත්වා**'ති මලයදෙසං ගන්ත්වා. '**කිංචිසඞ්ඝං නිස්සාය**'ති කිංචිසඞ්ඝං නාම අම්හාකං ථෙරං නිස්සාය. '**තක්කකච්ඡපසාදිසා**'ති සුංසුමාරකුම්මසදිසා, උපලක්ඛණමත්තමෙවෙතං වුත්තං, අථඛො යෙ කෙචි සත්තාපි භයෙ උප්පන්නෙ පියං ජහන්තියෙව. '**නීලවෙල්ලිතධම්මිල්ලා**'ති භද්දෙ තං සුගන්ධවෙල්ලිතනීලකෙසබන්ධා. '**ඵුල්ලපඞ්කජකානනා**'ති විකසිතපදුමසදිසමුඛා. '**නීලායතවිසාලක්ඛා**'ති නීලක්ඛී ආයතක්ඛී විසාලක්ඛී. '**නයනුස්සවා**'ති නයනස්ස උස්සවභූතා. '**හෙමවල්ලිව ලීලායා**'ති චණ්ඩවාතෙරිතහෙමලතොනවධපවෙධමානගවච්ඡලීලාය. '**මනොරමෙ**'ති තං ආලපති. '**යුවාන**'න්ති යුවං පුමං. '**තනා**'ති තස්මා. '**අජ්ජතනා**'ති අජ්ජආදිං කත්වා. '**කාරණං**

විසා'ති යුත්තා විය. '**ධවො**'ති සාමිකො, තෙනාහ අභිධානෙ:-

"ධවො තු සාමිකො භත්තා
කන්තො පති වරො පියො"ති:-

අයං භත්තුපරියායො. '**විධවා**'ති විගතසාමිකා. '**පුත්තකී**'තිමිනා ඊතරං ආලපති. '**හොහී**'ති වසාහි. '**සාධාහඩ්ග**'න්ති භුඤ්ජිතං සවඤ්ජනං සාඛං. '**පෙලාසා**'ති සාටකපතිඩානමඤ්ජුසාය, ඔසාන ගාථායං. "**දුනෙන**" ත්‍යාදිසු, සත්තා දනෙන තිදිවං වජන්ති, සත්තා නරෙසු මනුස්සෙසු සිරිං දනෙන ලභන්ති, සත්තා සිවං පුරං දනෙන ලභන්ති, තස්මා පණ්ඩිතො ඉති ඤත්වාව දනෙ සතතං සමිතං ද දෙය්‍යාති. අයමපි ගාථා උපජාති නාම.

කිංවිසඩ්සාය වත්ථුං නවමං.

දසමෙ '**විත්තස්ස අවිසෙසතා**'ති විත්තස්ස අවිසිඪභාවවනතතා සාමඤ්ඤචිත්තතාතාත්‍යත්ථො. "**අයං**" ඉච්චාදිගාථාය, යථා ලතා අයං කණ්ටකරුක්ඛොතිවා විසරුක්ඛොතිවා චන්දනරුක්ඛොති වා නවිසෙසෙති සබ්බමෙව ආරොහති. '**කාමන්ධා**'ති කාමෙන මොහිතචක්ඛුකා. '**වනිතා**'ති ඉත්ථියො. '**ලතාවිසා**'ති සබ්බං කණ්ටකාදිභෙදං රුක්ඛං නවිජහන්ති ලතා විය. '**ජඩ්ඩිතපතිතාගෙහකුඩ්ඩන්**'ති සාමිකෙන ජඩ්ඩිතගෙහභිත්තිමූලං, සුඤ්ඤගාරකුඩ්ඩමූලන්ති අත්ථො, සත්තාදිවසං නිරාහාරාති සම්බන්ධො.'**සෙරිචාරී**'ති අත්තනො ඡන්දෙන මාතාපිතුන්නං පන ඡන්දෙනව චාරිනී.'**අනුද්ධතො**'ති උද්ධතො න සියා.'**අචපලො**'ති පාපස්ස දප්පවිරහිතො සියා.'**නිපකො**'ති ඨානොචිතාය පඤ්ඤාය සමන්නාගතො. '**පසංස**'න්ති පසංසනං. '**දිබ්බමය ගුලපූවෙ**'ති දිබ්බගුලසහිතපූවෙ. '**මහාපාලිසමඟී**'ති එවංනාමකෙ උපස්සයෙ, ඔසානගාථා පාකටාව. අයමපි ගාථා උපජාති නාම.

සද්ධාසුමනාය වත්ථුං දසමං.

උත්තරොලියවග්ගො ඡට්ඨො.

තස්ස වග්ගස්ස උද්දනං.

උත්තරොලිය තම්බසුමනො පූවපබ්බතතිස්සකො
චූලතිස්සො ච තිස්සා ච අරියාගලතිස්සකො
ගාමදරිකා ධම්මා ච කිංවිසඩ්සා තථෙවච
සද්ධා සුමනාවත්ථූන්ති දසවත්ථූනි ඡට්ඨමෙ.

ඉති පරමවිසුද්ධ=පෙ=අත්ථවණ්ණනා සාරභූතාජ්ඣස්ස උත්තරොලියවග්ගස්ස අත්ථවණ්ණනාභූතා මධුරරසවාහිනීටීකා සමත්තා.

සහනාමස්ස යොධවග්ගස්ස පඨමෙ කාකවත්ථුම්හි **'තිස්සවාපිපාළිසා'**ති තිස්සවාපිආලියා. **'මහසීමමරියාදස'**න්ති මහසීමදිසාය මරියාදස. **'මාතුලවිහාර'**න්ති එවනාමකං විහාරං, තස්මිං කිර මාතුලො උස්සන්නො හොති, තෙනෙතං මාතුලවිහාරන්ති වොහරිංසු. **'චින්තාසමො නත්ථි සරීරසොසන'**න්ති ඉදං නාම කරිස්සාමි ඉදං කත්වා ඉදං නාම ලභිස්සාමීති ආදිනා චින්තිතෙන සමං සරීරසොසනං නත්ථි, තෙනාහ භගවා, "යම්පිච්ඡං නලභති තම්පි දුක්ඛං"තිච "අචින්තිතම්පි භවති චින්තිතම්පි විනස්සතී" තිච. **'අධිකසමානී'**ති අධානගමනසදිසානි. **'නිහීනලජ්ජා'**ති නිහතලජ්ජකො (තණ්හාසමො නත්ථි) තෙනාහ භගවා:–

" තණ්හාය ජායතී සොකො තණ්හාය ජායතී භයං
තණ්හාය විප්පමුත්තස්ස නත්ථි සොකො කුතො භයං"ති.

"ඛුදසමො'තිජිඝච්ඡාසමො, තෙනාහ භගවා:–

" ජිඝච්ඡා පරමා රොගා සඞ්ඛාරා පරමා දුඛා
එතං ඤත්වා යථාභූතං නිබ්බාණං පරමං සුඛන්ති.'

'එකස්ස සබ්බස්සා'ති එතස්ස සබ්බස්ස අඤ්ඤස්ස. **''දුනස්ස''**ඉච්චාදිසු ඉමෙ භද්දන්තා දුනස්ස ගුණං ජානන්ති, ජානිත්වා ච පන දුනස්ස එලංච ආසිංසමානා මම ආහාරං දස්සන්තීති ඉච්චෙව මඤ්ඤමාන ඉධාගතොසමි. **'කාකරුත'**න්ති කාකසද්දං. **'පිලොතිකා වට්ටෙත්වා'**ති දීපික වට්ටාකාරෙන වට්ටාපෙත්වා. **'තෙලෙන තින්තෙත්වා'**ති තෙලෙන තෙමෙත්වා. **'ජාලං ගණ්හාපෙත්වා'**ති අග්ගිජාලං ගණ්හාපෙත්වා. **'පජ්ජලිතකාලෙ'**ති අග්ගිජාලාජටාය දඩ්ඪකාලෙ. **'සො තං භුත්වා සුහිතො'**ති තස්මිං කිර කාලෙ එස කාකානං පණීතාහාරො හොති. **"මාධංකො"** ත්‍යාදිගාථාසු, භන්තෙ අහං තුම්හෙහි එසො මාධංකො ච පලො ඉති වා එසො චිරච්ඡාතගතො ඉති වා සදා මක්ඛඤ්ඤිතබ්බො, අථඛො මම වචනං යුත්තං තුම්හෙහි ඤත්වාව ගාහියං ගහෙතබ්බං, භන්තෙ මීළ්හගුථෙ පතිතං මණී ගහණීයං, තථා කද්දමෙ ජාතං උප්පලං ගහණීයං, ගොරොචනා නාම කාසිලාවිසෙසො, ගොහි චෙව ගහණීයා යස්මා හොති, අථො තස්මා මම සුභාසිතං තුම්හෙහි ගහණීයමෙව, ඔසානගාථායං. **''කතූපකාර''** ත්‍යාදීගාථාසු, භො කාකා, පි ථෙරස්ස පිලොතිකදානෙන කතූපකාරං අත්තනො හදයෙ කරොන්තා ථෙරස්ස පුන උපකාරං කරොථාති, සප්පඤ්ඤො එතං කාරණං හදයෙ කත්වා මිත්තදුබ්භිනො මා හොථ, කතඤ්ඤුනො හොථාති, අය ලළි ගාථා උප්පජ්ජති නාම.

කාකස්ස වත්ථුං පඨමං.

දුතියෙ 'මිලක්ඛජනපදෙ'ති මිලක්ඛානං ගොමංසඛාදකාදිජනානං නිවාසට්ඨානෙ ජනපදෙ. 'පණ්ණසටියී'ති පණ්ණසරුක්ඛායං. 'උස්සූරෙ'ති අතිදිවා. 'වසෙ'ති මම වසෙ. 'ඉත්ථිකුත්තා'නානි ඉත්ථියා සිඞ්ගාරකුටකම්මං. 'ඉත්ථිමායා'නානි හමුකුක්ඛිපනාදිකං ඉත්ථිමායං. 'අවිරොධෙන්තා'ති අවිරොධෙන්තා, අයමෙව වා පාඨො. 'තපසී'ති තපස්සිං. ‘‘මනෙනාහනිජ’’ නත්‍යාදිගාථායං යථා යො පුග්ගලොමත්තෙනාහරාජං මිතහවරවාරණරාජං මොහහෙතුනා මක්කටංසුනා නිබන්ධෙය්‍ය, එවං බන්ධනම්පි මුහුත්තමෙව නහොති චිරට්ඨිතිකං ච, තථා, යො භික්ඛු යොබ්බනකාලෙ රාගමත්තෙනාහං රාගසංඛාතං වාරණරාජං තපොබන්ධනෙන බන්ධති න චිරට්ඨිතිකං හොති. 'සාසු සද්දු’’නානි නත්ථි අඤ්ඤං. 'මධුර'නානි සාතං. 'භූමි'ති පඨවියං. ‘‘මා මොහෙන විරොධෙථා’’ති ත්වං මොහෙන මා කාමං විරොධෙහි. 'විකිණ්ණපඞ්කජකෙසරම්බිවා'ති පදුමකෙසරෙහි විකිණ්ණම්බිව. 'ථොකෙනෙවා'ති අප්පමත්තකෙන එව. 'තුලාකොටි'ති තුලාය උභතො කොටි. 'කොපපසාද'නානි කොපනත්තං ච පසාදනත්තං ච (යාති). 'චීවරකුටි'නානි චීවරවජ්ජනනකුටිං. ‘‘නෙකසතසහස්සෙසු’’ ච්චාදිසු යථා ගඞ්ගා උත්තමාධම්මජ්ඣිමෙ ජනෙ නෙකසතසහස්සෙසුපි නහායන්තෙ සබ්බදු ගිහත්තිං නාසාති පාණවජ්ජති. 'තිත්ථ'නානි පුරිසෙසු තිත්ථං. ‘‘කුලාකුල'නානි කුලීනනන්තිපි අකුලීනනන්තිපි (නවිචෙනනනායි) වනිතා නාම දුප්පූරා, එකා වනිතා එකස්ස පුරිසස්ස භරියා නවිජ්ජන්තීති, අථ ඛො සබ්බෙ ලොකෙ උත්තමාධම්මජ්ඣිමහීනජන්තුනො අඤ්ජසා මග්ගෙන ගච්ඡන්ති, අඤ්ජසං සබ්බෙසං සාධාරණං, එවං ලොකෙ අසද්ධතා පියො චණ්ඩාව සබ්බෙසං සාධාරණා. 'සබ්බභා තා'ති සබ්බ තා පියො, (සබ්බං සකලං පජං සහනති.) 'අධිකාන’’නානි පපිකානං. 'අනඤ්ඤනුභොන්තාන'නානි අනුභොන්තානං ජනානං අනත්ථදසිකා. 'කිම්ඵලං යථා'ති විසරුක්ඛඵලං යථා. 'කරොනෙනකස්ස පෙමං නා'ති තා පියො එකස්ස පුරිසස්ස පෙමං කරොන්ති, (පරං පුරිසං වචසා සඤ්ඤමං කරොනති.) 'භුජ්ජවල්ලගිද්දණ්ඩසම්'නානි ඔනතභාවෙළුසාඛායට්ඨිසා. 'මුඛකාහලෙනා'ති හෙරි මුඛෙ පහට සද්දවාචාකරණෙන, මුඛනාලෙනාතිපි පාඨො, තත්ථ නාලෙනාති මුඛප්පහාරකෙන හෙරිදද්දරිප්පහරණෙනාති අත්ථො. 'විකාසං අකාසී,' ති මිච්ඡාචාරසඞ්ඛාතං අසද්ධම්මවිස්සාසං අකාසි. 'තෙලකටාහෙ'ති පක්කථිතෙ තෙලකටාහෙ. 'ධම්මගාථානං සතප්පමාණං කත්වා'ති කල්‍යාණකාරී කල්‍යාණං පාපකාරී ච පාපක’’න්ති එවමාදිකං සතං සප්පුරිසානං ධම්මකථනවචනප්පමාණං කත්වා. 'අනිසාමෙත්වා න ඉච්ච ත්‍රු මහාරාජ සො අනිසාමෙත්වා යස්ස දෙසං

ආරොපෙත්වා නිග්ගහං කුබ්බති, සො භූපාලො සරභො සන්තර බාහිරො අරඤ්ඤෙ මෙණ්ඩො ඉව ඵලකො ඉව විනස්සති, එත්ථ ච 'අස්සබ්‍යාපජ්ජෙ චතුප්පාදස්සරො මෙණ්ඩො'ති එත්ථ විය ඉධ මෙණ්ඩොති ඵලකො අධිප්පෙතො. "දීනංචා"ති දළිද්දං ච. "දීඝ සොත්ථිය"න්ති අතිප්පමාණං සන්තානසීලං. "විසයෙසු නිරත"න්ති පඤ්චකාමගුණසඞ්ඛාතෙ ආරම්මණෙ අභිරතන්තං. "තික්ඛ"න්ති කටුකකම්මකාරණං. "ඛර"න්ති චණ්ඩං. 'අන්ධකාර'න්ති ඡමාසිකාදිචෙතනාය අද්ධිං. "කුපිත"න්ති චත්තාලීසාය රාජකිච්චෙසු කුපිතං. "බ්‍යසනෙ හිරු"න්ති ධනාදිබ්‍යසනෙ හිරුකජාතිකං. "ධූමකෙතුවා"ති ධූමකෙතු ඉව පාවකං, සප්පො ඉව අම්භසි ආකාසෙ පක්ඛිත්තජලබින්දු ඉව විනස්සන්ති. "රාජධම්මා"ති රඤ්ඤොධම්මා නාම. "පජාරක්ඛා"ති සබ්බ පජානං තෙන රක්ඛා, වුඩ්ඪපඤ්ඤුපසෙවනං ලොකවොහාරවිඤ්ඤුතා ච ඉදං චතුබ්බිධං මඞ්ගලං රඤ්ඤො, අනාථානං පරිපාලනං හොති. "අජ්ඣගත"න්ති අකුටිලකාරණං. "තෙ"ති තෙ තිවිධා රාජධම්මා රඤ්ඤො විභූසනානි හොන්ති, යො භූපති දීනං දළිද්දං අමිත්තං අපි අනාථො සරණගතං බ්‍යසනෙසු අනුගණ්හාති, සො භූපති වෙ එකංසෙන භූපති නාම හොති, රාජානො නාම පජානං ධම්මාධම්මෙතො පාලනා ධම්මිකසමණබ්‍රාහ්මණහරණෙන ච දීනානං දළිද්දානං විජානනෙනාති ඉමෙහි තීහි කාරණෙහි තිදිවං ගතා, මහාරාජ රාගරත්තපුග්ගලස්ස රාගරක්ඛසො හදයෙ ඔතිණ්ණො, ඵරුස පුග්ගලස්ස කොධරක්ඛසො හදයෙ ඔතිණ්ණො, ඉමෙ වෙරක්ඛසාභාව හදයෙ සම්මුට්ඨගතානි, එතෙ රක්ඛසා. "ඛන්තිමෙත්තෙනා" ති ඛන්තිසඞ්ඛාතමෙත්තෙන. "වාරියා" ති අත්තනො ඨානප්පං සඞ්කමන්තස්සායච විරියං කුරුමානා වාරෙතබ්බා, ඔසානගාථායං, "ඉච්චෙමත්ථුත"න්ති ඉමිනා පකාරෙනපවත්තං. 'සාධුමතිමා'ති සාධුපඤ්ඤවා, සතතං නරකොපගාමිං පාපං අකත්වා සග්ගාපවග්ග සුඛදං කුසලං සතතං කරෙය්‍යාති. අයම්පි ගාථා වසන්තතිලකා නාම.

කාකවණ්ණතිස්ස රඤ්ඤො වත්ථුං දුතියං.

තතියෙ "අනොපම"න්ති උපමාරහිතං. "අට්ඨවිධපානමුඛවාසයුත්ත තාම්බූලාදීහී"ති අම්බ ජම්බු ආදීහි අට්ඨහි පානෙහි ච කප්පූරාදියුත්තෙහි තාම්බූලාදීහි ච, එත්ථ, මුඛං වාසයති සුරභිකරොතීති=මුඛවාසං, කප්පූරාදි. "පුඤ්ඤකම්මුනා"ති පුබ්බෙ කත පුඤ්ඤකම්මෙන. "පතිසාමිතධඤ්ඤංවියා"ති පටිසාමෙත්වා ඨපිත ධඤ්ඤං විය, "තයොසවං" ත්‍යාදි ගාථාසු "තයොසවං"ති තයො එවං. "උණ්හීසසො"ති සීසස්ස උබ්භපදෙසස්ස. "වාමෙනපරෙන පසෙනා"ති වාම

තො ඉතරෙන පස්සෙන, දක්ඛිණපස්සෙනාති අත්ථො. "සීසච්ඡින්නාසි ධොවකා"ති සීසච්ඡින්නාසිං ධොවිත්වා ගහිතඋදකං. "උප්පණ්ඩුපණ්ඩුකජාතා"ති පක්කම්බුකඵලම්ව උග්ගතපණ්ඩුවණ්ණජාතා. "ඡඩ්ඩිතනික්කුජ්ජිතනාවාසා"ති ඡඩ්ඩෙත්වා නික්කුජ්ජිතාය නාවුකාය. "වඩ්ඪමානකච්ඡායාය"ති වඩ්ඪන්තියා ඡායාය, සායණ්හකාලෙති අත්ථො. "අසිධොතපාණිසෙනා"ති අසිං ධොවිත්වා ගහිත පානීයෙන, "සූර" ඉච්චාදිගාථාසු "මෙරුසාරො"ති මෙරුපබ්බතො විය සාරභූතො. "සොසෙස්සති"ති සොසනං කරිස්සති. "සොකධම්මරාජා"ති ධම්මාසොකරාජා, වුත්තප්පභෙදය විකාරොයං, උත්තරි අත්ථරියන්ති අනෙනාති=උත්තරත්ථරණං, තස්ස. "සබ්බසෙත"න්ති සබ්බඞ්ගධවලං. "එසො" ඉච්චාදි ගාථාසු "අඩ්ඪනාරසහස්ස"න්ති අඩ්ඪාධිකං සහස්සං. "උබ්බගකා"ති උබ්බමුඛප්පත්තා "උම්මාරෙනෙකා"ති උම්මාරස්ස මජ්ඣෙ. "එකජ්ඣං කත්වානා"ති එකෙන විභාගෙන කත්වා, එකතො කත්වාති අත්ථො. "උච්ඡිට්ඨභත්ත"න්ති භුඤ්ජිත්වා ඡඩ්ඩිත භත්තං. "විමුඛා"ති පරම්මුඛා. "අදූහකා"ති දෙහරහිතා, අවිපක්කාති අත්ථො. "හත්ථස්සථරුසිප්පෙසූ"ති හත්ථිසිප්පඅස්සසිප්පඛග්ගසිප්පෙසු. "කතූපාසනො"ති කතඋපාසනවන්තො, උපාසනොති චෙත්ථ සිප්පදස්සනං. "ඔරගඞ්ගං"ති ගඞ්ගාය අපාරභාගං. 'ඉත්ථාලඞ්කාර'න්ති ඉත්ථිනං ආභරණං. "හෙමසඞ්ඛලිං"ති සුවණ්ණෙහි කතහත්ථබන්ධනං. "චෙතියමහ දිවසෙ"ති චෙතියපූජාකරණදිවසෙ. "මහස්සනාගනාසිකවං"ති ආගමනෙ කතනාමං භවිස්සති."දමිළනාවචර" න්ති දමිළසඞ්ඛාතං නාවචරසමූහං. "නිසිතනාසරසත්ති තොමරභෙණ්ඩිවාලාදි නානායුධෙහී"ති නිසිතෙහි සරාදීහි නානාවිධෙහිආයුධෙහි; සරොති චෙත්ථ බාණං; සත්තීති ආයුධවිසෙසො, තොමරොති හත්ථිනං පාදවිජ්ඣනකණ්ටකං; භෙණ්ඩිවාලොති මහද්ධනපාලනකං හත්ථපමාණෙන කතං සත්ථභෙදං. "වෙදනාවෙගා"ති වෙදනාය පීළිතො. ඛග්ගඵලකො"ති ඛග්ගංච සරාදිවාරණඵලකඤ්ච. "ඛග්ගමුග්ගහිත්වා"ති ඛග්ගං උස්සාපෙත්වා අධාවසී"ති වාරෙසි. "සඞ්ගණී"ති ගත්ථිසඞ්ගීතො. "පති"ති පරිපති. "අප්පමෙව සක්කිත්වා"ති පතිඔසක්කනං අපගමනං අකත්වා. "උස්සෙණ්ඩසී"ති පරිභවං අකාසි. "උක්කුට්ඨිං අකාසී"ති හත්ථතාලසද්දං අකාසි. "ජුම්භිතො"ති සරමූලෙන. "තලුලොලපකහනනං"ති තෙලෙන උල්ලොපකතහත්ථනං, ඔසාන ගාථායං:-"සාධවො"ති හො සප්පුරිසා; විරියන්ති වත්තබ්බෙ වුත්තන්තිවසා දීඝං කත්වා විරීයන්ති වුත්තං. අයං වුත්ති සද්දූල විකීළිතා නාම.

දුට්ඨගාමිණී අභයමහාරඤ්ඤො වත්ථුං නිට්ඨිතං.

චතුත්ථෙ "නිබ්බාණාමතපාන"න්ති නිබ්බාණසඞ්ඛාතං අමතපානං. "අඞ්ගාරපක්කසම්භාරපක්ඛිත්තාදිනානාපාකෙහී"ති අඞ්ගාරපක්ක පාකෙන ච ජීරකාදි සම්භාරපක්ඛිත්තාදීහි නානප්පකාරපාකෙහි ච. "අනූපම"න්ති උපමාරහිතං, අප්පමාණන්ති අත්ථො, ගාථාසු "සඞ්ඛඛණ්ඩංව භාසුර"න්ති සඞ්ඛස්ස කොට්ඨාසං ඉව ඔභාසන්තං. "දමිළා"ති වත්තබ්බෙ වුත්තොදය "දමිළා"ති වුත්තං. "සාසනකණ්ටකා"ති සාසනස්ස කණ්ටකසමානෙ; ගාථාසු "සග්ගාපවග්ගසුඛද"න්ති සග්ගසුඛඤ්ච නිබ්බාණසුඛඤ්ච දදන්තං. "සද්ධො"ති සද්ධාවන්තෙන. "ජාතකොධො"ති උප්පන්නෙන කොධෙන. "අන්වහ"න්ති දිනෙ දිනෙ—ඔසාන ගාථායං, කතුපාසනවන්තා මහාවිරියබලසම්පන්නා අභිමානං පහාය ලොකස්ස චෙව සාසනස්ස ච එවං අත්ථං හිතං කරොන්ති, සුන්දරපඤ්ඤව නෙනාපි පුරිසො තථා කරෙය්‍යාති. අයං ගාථා උපජාති නාම.

නන්දිමිත්තස්ස වත්ථුං චතුත්ථං.

පඤ්චමෙ "යො පාණෙ හනෙනා"ති යො සජීවෙ පාණෙ හනන්තො. ත්‍යාදිසු ගාථාසු, 'සන්තෙන සන්තෙනා'ත්‍යාදිසු සන්තෙ පාණෙ සන්තොති සඤ්ඤා ච හොති වධකචිත්තඤ්ච හොති උපක්කමො ච හොති තෙන පයොගෙන ජීවිතනාසො චාති සාහත්ථො චතුරඞ්ගිකො එව. "හනන්තඤ්චා"ති පහරන්තඤ්ච. "නක්කසප්පාදූපද්දව"න්ති නක්කසප්පාදීහි උපද්දවං ලභති, නක්කො වුච්චති සුංසුමාරො. "සීසක්ඛිකුච්ඡිරොගා ච වණ්ණිකො කච්ඡුකා කිසො"ති සීසරොගොති ච අක්ඛිරොගොති ච කුච්ඡිරොගොති ච වණරොගොති ච කච්ඡුකණ්ඩුරොගොති ච කිසරොගොති ච. "රොගාන"න්ති යථාවුත්තරොගානං. 'වියොගී'ති වියොගසීලො. පරපරිග්ගහභණ්ඩා ච පරපරිග්ගහිතසඤ්ඤිතා ථෙය්‍යාදිසු එකචිත්තඤ්ච ඨානාචාවනමෙව ච පයොගො ච ඉති පඤ්චඞ්ගං අදින්නං සාහත්ථිකං මතං. "ගලිතතාලො"ති පරිගලිතබෙලො. "ජිණ්ණාසො"ති ජිණ්ණආසංසො නරො. "අසබ්භං සුතිතාපන"න්ති සුතිතාපනං අසබ්භං හදයතාපනං ඵරුසං වාචං භාසන්ති. "නික්ඛිත්තකණ්ඩ"න්ති ආකාසෙ ඛිපිතකණ්ඩං. 'රාජචොරාරිජම්භීතිං'ති රාජජං චොරජං අරිජං භයං. "අග්ගිනාසනිජං භීති'න්ති අග්ගිනා ජාතං ච අසනිජං ච භයං. "පාපරොගො"ති ලාමකරොගො. "විවණ්ණා"ති විපරීතවණ්ණා, කත්ථචි සරීරප්පදෙසෙ කාලො කත්ථචි රත්තො. "විරූපී"ති විපරීතරූපී, උද්ධවාමනො වා හොති අධොවාමනො වා උභයවාමනො වා ලකුණ්ටකො වා ඛුජ්ජො වා ඛඤ්ජො වා.* "විකාලගො"ති විකාලො

---

* විකටඞ්ගා-කත්ථචි.

චක්ඛුසොතමුඛහත්ථකාදිඅඞ්ගො. 'දුද්දසො'ති පියමාතුයාපි දුද්දසිකො පගෙව පරස්ස. "චම්මට්ඨිමත්තෙනහාරු පෙතොවා"ති චම්මනහාරුපරියොනද්ධෙහිඅට්ඨීහි සමන්නාගතො පෙතො ව. "ජිඝච්ඡං යාති ඛුප්පාසද්ද"ති ආනන්දථෙර වත්ථුනා දීපෙතබ්බං. "ලද්ධිගුහගහනච්ඡන්න"න්ති මුසාලද්ධිගහනච්ඡන්නං. "තාදනුලොමිකා"ති තාය ලද්ධියා අනුලොමිකා. "කණ්ණාකණ්ටකොරකා"න්ති කණ්ණෙ විද්ධතකණ්ටකම්ව කණ්ණෙ විසිතසප්පම්ව ච කඨොරං, "තස්ස" තයාදිසු අත්තනා යං තං අකතං කම්මං අභාසිතං වාචං අභූතං දොසසඞ්ඛාතං කම්මං තස්සෙව රුහතෙ අසුචිසුචිකාමෙව අජානන්තා. "අසඤ්ඤතො"ති අසඤ්ඤතො. "මහාජලො"ති මහලාලො වදන්තො එකං වදති. "දිගම්බරො"ති උත්තානවුත්තිකො. "නිච්චවුත්තී"ති හීනවුත්තී. "දසන්නං හත්ථන" න්ති දසන්නං කාලාමකාදිහත්ථීනං. "සොළසනාලිසුරාපුණ්ණානං චිඤ්ඤ"න්ති සොළසනාළිමත්තස්ස පුණ්ණසරාවකං. "අකම්මසීලො"ති කම්මකරණඅසීලො. 'සමප්පසී'ති සුට්ඨුඅප්පෙසීති නිවෙදසි. "පුණ්ණාවඩ්ඪනවත්ථානී"ති එවංනාමකානි. "වඩ්ඪමානච්ඡායායං" න්ති අතික්කන්තමජ්ඣන්තිකාය. "අත්තනො පරිහාරෙන භත්ත" න්ති අත්තනො පටියාදිත භත්තං. "ධොවිත්වා"ති ඛාසිත්වා. "ධාරං ඨපෙසී"ති ධාරං සන්නිසිතං පට්ඨපෙසි. "අසිසිඛ"න්ති අයසක්ඛරං—අවසානගාථායං, "විභාසා"ති ඔභාය. "බලවා"ති වචනවිපල්ලාසොයං, බලවන්තොති අත්ථො, අයං ගාථා උපජාති නාම.

සූරනිම්මලස්ස වත්ථුං පඤ්චමං.

ඡට්ඨෙ "මහීයමානො"ති පූජියමානො. "තාලගච්ඡ"න්ති තරුණ තාලගච්ඡ. "යොබ්බනට්ඨො"ති යොබ්බනෙ ඨිතො—අවසානගාථායං, "නානාසය"න්ති නානාආසයං, අථවා "නානා"ති නානාවිධෙහි. "මතිමා"ති පඤ්ඤවා. "කුලීනො"ති මහාකුලො උත්තමකුලො මහාසයො, අයං ගාථා උපජාති නාම.

මහාසොණ වත්ථුං ඡට්ඨං.

සත්තමෙ "රුක්ඛ ඉම්බරසඤ්ඤිතෙ"ති පාසාණසිලානං නාම සංඥුතෙන, අථවා "ඉම්බරසඤ්ඤිතෙ"ති ඛාණුසඤ්ඤිතෙ රුක්ඛෙ. "තදන්තික"න්ති තස්ස ගොධාභයස්ස සන්තිකං. "තදුපාදය"ති තං එවං අත්තනා කතං කම්මං උපාදය. "මිගවං"ති මිගවධට්ඨානං. "කොටඉම්බරකබ්බෙධ"ති කොටඉම්බරවනෙ එකස්මිං ඉම්බ

රසඤ්ඤිතෙ රුක්ඛඛන්ධෙ. "**මයූරපිඤ්ජරම්මිවා**"ති මොරපක්ඛිකලාපමිව. "**පණ්හිසා නාවෙජ්ජනවා**"ති පණ්හියා පහරිත්වා. "**මහාතිත්ථපට්ටනෙ**"ති එවං නාමකෙ පට්ටනෙ. '**ජනනාදමිළරක්ඛා**'ති ජනෙනාති නාමෙන දමිළරක්ඛ. "**චතුජාතිසුගන්ධෙනා**"ති කුඞ්කුමං යවනපුප්ඵං තගරං තුරුක්ඛොචාති එවං වුත්තෙන චතුජාතියගන්ධෙන. "**මාලති සුමනචම්පකාදි කුසුමානී**"ති වනමාලිකවස්සිකී චම්පකාදීනි. * "**නාඩඞ්ක හාරක කටක කණ්ණපූරාදී**"ති නාඩඞ්කං වුච්චති කෙසාලඞ්කාරමාලාලඞ්කාරං, හාරකං වුච්චති මණිමුත්තාහාරං, කටකං වුච්චති හත්ථපාදවලයාලඞ්කාරං, කණ්ණපූරං නාම කණ්ණෙසු පූරකාලඞ්කාරං, යං ලොකෙ කුණ්ඩලොති වොහරන්ති, ආදිසද්දෙන චෙත්ථ මුඛපුල්ලවට්ටංසකෙ ගීවගමමෙඛලාදීනි සඞ්ගණ්හාති. "**සුවණ්ණාභිස**"න්ති සුවණ්ණභිංසරාවකං. "**නිකෙතමිවා**"ති දෙවවිමානමිව. "**සට්ඨවාපිකොලම්බාදයො**"ති සට්ඨමහාවාපි චූළදෙණිආදයො උපදංසෙති සුරායසඤ්ඤිසිතගන්ධෙ. "**ආමොද**"න්ති ආමොදමානං. "**මුඛතොනිග්ගතසෙතඵෙණ පරිවත්තිත විරූපනයනා**"ති මුඛතො උග්ගතසෙතඵෙණසහිතා ලාලාමෙව හෙට්ඨුප්පරි පරිවත්තිත විහත නයනා හුත්වා. "**අරෙ**"ති අනාදරාලපනමෙතං. "**දසමහායොධාරක්ඛා සිඛිනාවෙට්ටකා**"ති ඉමෙ අනෙකාසවසෙන ආලපනපදානි. "**මාමපාදෙන පොථිතෙ**"ති එවං පොථිතෙ තව දෙහතො හසමං සියා. "**පොරිස**"න්ති පුරිසාකාරං පුරිසවායාමං. "**දිස්සමානො තවමාගච්ඡා**"ති මා අනුමත්තම්පි ඔක්කමිත්වා ගච්ඡාහි, ත්වං ආගච්ඡාහි ජෙද්දෙ. "**කරොමසෙ**"ති කාරෙම, සෙ කාරෙරා නිපාතමත්තෙනා, කරමහසෙති වා පාඨො. "**භීමලොචනො**"ති භෙරවචක්ඛු. "**නදම්භාලසිගාලො**"ති ගීනපජවෙට්ඨා ජරසිගාලො කුනන්නාදං හීනරුදං සිගාලවස්සිතං නදන්තො කෙසරසීහො. "**කාදම්පෙස්සති**"ති යක්ඛා මෙ හසන්තීති යොජනා. "**මමාගතො**"ති මං ආගතො මම සන්තිකං ආගතො ච. "**විඳ්දං**"ති ආනුකාජෙන්ති. "**මාතුච්ඡගජ්ජනංගජ්ජා**"ති ත්වං තුච්ඡං ගජ්ජනං විකත්ථනං මා ගජ්ජාහිපි කතෙථ. "**විපලලපිලලකා**"ති පපම මාවිලප. "**ඝසමිජ්ජාපො**"ති තරුණසසො. "**ශුඩෙ**" ති සභාමෙ, ඛග්ගමිග විසාණෙන වා පරිත්තවජ්රෙන වා මෙරුං හනන්ති, මෙරු පන ඛග්ගමිග විසාණපරිත්ත වජ්රානං කිඤ්චි කාතවෙ නසක්කොති,තව දෙහබලං මම එකඞ්ගුලිපබ්බතො සමුට්ඨිතෙන බලෙන විලයං යාති. "**එහජ්ජා**"ති එහි අජ්ජ. "**සුජ්ඣදනී**"ති ඉදානි යුජ්ඣාහි. "**යදාගච්ඡා**"ති යදි ආගච්ඡාහි, ත්වං යදි පුරිසොති සම්බන්ධො. "**සත්තමවාසරෙ**"ති සත්තමදිවසෙ. "**දික්ඛති**"ති පස්සති. "**ජයාජය**"

---

* නාඩඞ්ක පාදඞ්ගුලි කනකකටකනූපුරාදීති=මුද්දිත රසවාහිනියං.

න්ති තව මම ජයං වා පරාජයං වා. “සාපතෙය්‍ය”න්ති සපතීයස්ස ඉදං සාපතෙය්‍යං, සත්තුනං පත්ථනීයන්ති අත්ථො, හිරඤ්ඤසුවණ්ණාදීනං ධනානමෙතං අධිවචනං, තව සාපතෙය්‍යං ඉදං පුත්තස්ස, ඉදං දාරාදීනං ඉදඤ්චිදඤ්ච අසුකස්සාති එවං සාපතෙය්‍යං විචාරෙත්වා. “පරලොකගාමි”න්ති පරලොකගාමිමග්ගාකාරං පුඤ්ඤං. “යුද්ධායාගමනං වර”න්ති තව යුද්ධාය ආගමනං වරතරමෙව හොති. “ආයොගවත්ථෙනා”ති ආයොගභූතෙන වත්ථෙන. “අව්හයතී”ති පක්කොසති. “යෙසං ඉධ”න්ති යෙ ජනා තව ඉමං කාරණං “මඤ්ඤාමහෙ”ති මහා ගොඨසිම්බර මයං මඤ්ඤාම. “සමානජාතිකී”ති තව සමානජාතිකී මනුස්සෙහි යුද්ධං තෙ තව සදිසං සදෘ හොති. කදලෙරණ්ඩ”න්ති කදලිදණ්ඩඤ්ච එරණ්ඩදණ්ඩඤ්ච. “ජුම්භතී”ති විලපති, සො මාණවො සාරං බදිරවනං නප්පුළිහතෙ නරම්භතෙ බුද්දුවාටනදීවාපි සොසෙන්තොපි අයං දිවාකරො රවි මහන්තං චතුරාසීතියොජනසහස්සගම්භීරං සමුද්දං නිමුජ්ජිත්වා තාපෙතුම්පි නසක්කොති, මක්කටසුත්තානි ජිඤ්ඤං වාලයං වාලයන්තො ධංසෙන්තො. “බාලපල්ලවෙ”ති තරුණපල්ලවානි. “වායමානානිලො”ති වායමානොපි වාතො මෙරුං චතුරාසීතියොජනසහස්සමුග්ගතං අචලරාජානං කම්පිතුං නෙව සක්කොති. *“බලවපපරෙ”ති බලවෙ අපරෙ පුග්ගලෙ. “පොථයම්භුජෙ”ති උභොභුජෙ පොථයන්තො. “මාගච්ඡි”ති මා ආගච්ඡාහි. “මරනාවිසං”ති මරන්තො විය, මතෙනාති වා පාඨො සුරාමදමත්තො විසාතාත්තෙපො. “සකාසබාණන්තරෙ”ති පඤ්චධනුසතිකෙ පදෙසෙ. “ජයභෙරිනාදසංගහදිසාමුඛො”ති ජයමංගලභෙරිනො දණ්ඩෙන පහටදිසාභිමුඛො හුත්වා, තස්ස කිර මංගලමහුස්සවපෙක්ඛා පුරොධා භෙරිතලෙ දණ්ඩෙන පහටක්ඛණෙ ගන්තබ්බන්ති ආහංසු, සො තෙන සඤ්ඤණෙන උඨහිත්වා දිසාභිමුඛො ගච්ඡති, තෙන වුත්තං, ‘ජය–පෙ–මුඛො’ති, ඉදං කිරස්ස පබ්බජිත්වා අරහත්තප්පත්තස්ස පුබ්බනිමිත්තං. ‘ජිනනපපාන’න්ති පබ්බතදද්දරං. “සංගාමසොණ්ඩො”ති සංගාමෙ සූරයොධො. “පරාභිභූ”ති පරසත්තෙ අභිභූය්‍ය. ‘රුද්දස්සා’ති කක්ඛළස්ස. “සිර”න්ති සීසං, අයමෙව වා පාඨො. “විනාසයි”න්ති විනාසයන්තො. ‘ඝනො’ති අහං යතො කාලතො අග්ගඵලං අනුප්පත්තො තතො මයා අග්ගමග්ගා සිත්තකිලෙස සීසං ච අනාසයං කත්වා විනාසයිං ති–ඔසානගාථායං, “විමෙය්‍යදන”න්ති ඛෙත්තං විචිනිත්වා දින්නදානං. “අනෙන”ති පච්ඡිම භවෙ. “එව”න්ති ඉමිනා පකාරෙන, අයං ගාථා වසන්තතිලකා නාම.

ගොඨසිම්බරස්ස වත්ථුං සත්තමං.

---

* බලවංපුරෙ–මුද්දිත රසවාහිනියං.

අන්මෙ "ඛොඩි"ති සහස්සවත්ථුං ආදිං කත්වා. "ථෙරා"ති ධම්මදින්නත්ථෙරාදයො ආචරියා. "කීළාගොළකං විය"ති කීළන්තානං ගුළකකීළාභණ්ඩම්ව. "ගදමකාරසී"ති ගදංවුච්චති චතුස්සර මුග්ගරං තං තස්ස කාරෙසි, පරං පහරණගදාති ආදිසු විය ආයුධ විසෙසො වා, තං කිර මහන්තං පඤ්චහත්ථවිත්ථතං සත්තහත්ථායාමතාය. "සො"ති සො කුමාරො, තාය ගදාය ආගච්ච ආහන්ත්වා පහරිත්වා ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකං කත්වා. "අඞ්ගුලියො පච්ඡින්දාන"න්ති ඡින්නඞ්ගුලිපන්තිං රාජිණානං. "ආරාධෙසු"න්ති ආරාධයිංසු. "සංසඤ්ඤොනා"ති කාපෙන්තො. "සදදරා"ති සදආදරෙන. "ගොබුධො"ති සො පණ්ඩිතජාතිකො නරො, රත්තිං චරන්තෙන දීපෙපි ආවාමෙ දිවා චරන්තො පතිස්සති. "පස්සමත්තා"න්ති අත්තානං පස්සන්තා ජානන්ති බහුස්සුතං ජානන්ති, ඉධ ලොකෙ පන එකන්තෙන තං එවං භූතං පුග්ගලො නික්කාරුණො වතායං පුරිසොති ජානන්ති. "අච්ඡින්නචීවරා"ති තෙහි අච්ඡින්දිත්වා ගහිතචීවරා. "භීතා"ති උත්‍රස්තචිත්තා. "වනංව දහනා"ති වනම්ව දහනා අග්ගිනා. "නිඛිලං සීහලං ඉදං"න්ති ඉදං සකලං සීහලදීපං. "දමිළග්ගිනා"ති දමිළසඞ්ඛාතෙන අග්ගිනා. "කොචිනං"ති කොචි පුග්ගලො තං දමිළග්ගිනා නිබ්බාපෙති. "පගුනා"ති තුම්හාදිසෙන ඉස්සරෙන. "සමෙතු"න්ති සමං උපසමං එතුං යාතුං උපසමෙතුං නත්ථතො. "ලද්ධං"න්ති පත්තං තස්මිං පන අත්තභාවෙ දීපඞ්කර සත්ථුනො පාදෙ අරහත්තමග්ගඵලං පත්තුං සක්කුණෙය්‍යත්තා ලද්ධං. "නිබ්බාණ"න්ති අරහත්තඵලමධිප්පෙතං, තෙනාහ:-

"සක්කා ගන්තුම්පි භවස්සපාරං
සන්තෙසු කාරුඤ්ඤපරභාවතො"ති.

"උපසම්පාදෙත්වා"ති භික්ඛුභාවං පාපෙත්වා. "උපකාරං කරොන්තො"ති මහන්තෙන උපකාරෙන උපකාරං කරොන්තො—අවසානගාථායං, "දයාලයො"ති දයාලුකා. "කිත්ති"න්ති කිත්තිසද්දං. "පරත්ථචරණා දිසි භාසයන්ති"ති ආදි පඨමමෙව පරත්ථචරණහෙතුකා කිත්තිං යන්ති, පච්ඡා සිවඤ්ච යන්ති, වො තුම්හෙ ථාමවිභවං සක්කිත්තිං යදි ලද්ධාන. "කප්පට්ඨිති"න්ති ආයුකප්පට්ඨිතිකං. "කාතුං පරත්ථමෙවා"ති අත්තත්ථපරත්ථං එවං කුරුථ, අයං ගාථා වසන්තතිලකා නාම.

ථෙරපුත්තාභයස්ස වත්ථුං අට්ඨමං

නවමෙ "මිගගොකණ්ණසූකරෙ"ති කටමායකාකන්තපාගෙ "අට්ඨවීසතියුද්ධෙසු"ති විජිතනගරාදිකාසු අට්ඨවීසතියා යුද්ධභූමීසු,

අවසානගාථායං-වො තුම්හෙ සුධීමා එවං කුසලං කත්වා මනොරමෙසු තිදිවෙසු ගන්ත්වා ඉධපජාතො එවං බලෙන උපෙතො අයං භරණො හොතීති මන්ත්වා තථාවිධෙ කුසලෙ සචිත්තං රමෙථ රමාපෙථාති යොජනා, අයං ගාථා උපජාති නාම·

භරණස්ස වත්ථුං නවමං

දසමෙ “මහා මහින්දත්ථෙරෙන ලංකායං සද්ධම්මො පතිට්ඨාපිතො”ති භගවතො· පරිනිබ්බාණතො ඡත්තිංසාධිකෙ ද්විසතෙ වස්සෙ මහින්දෙති අසොකධම්මරඤ්ඤො, පුත්තභූතෙන ථෙරෙන ධම්මං විනයෙ ලංකායං පතිට්ඨාපිතෙ. “පණ්ණාකාරපුරස්සරා”ති පණ්ණාකාරපෙසනස්ස මඞ්ගලස්සරං නිච්ඡරන්තා, පණ්ණාකාරහාරකාති කෙචි. “මහන්තං හෙසාරව”න්ති මහන්තං හෙසිතසද්දං. “මුඛුලෙ ධාවන්තා”ති පරිවට්ටාකාරෙන ධාවන්තා. “උත්තරීයං මොචෙතී”ති නිවාසනත්ථං මොචෙති. “පටිපාදෙසී”ති නිවෙදෙසි. “වස්සාහාරොව පිඤීය”න්ති වස්සාහාරො ඉව පිඤීයන්ති ඡෙදො. “අනාදරො”ති සො අනාදරො හුත්වා. “උත්තරීසංබන්ධිතිසු”ති හෙට්ඨා අත්තනො ගීවායං උත්තරීයං බන්ධිත්වා පලිවෙඨෙතීති අත්ථො. “හෙට්ඨාවුත්තනයෙනෙවා”ති හෙට්ඨා ජම්බුදීපවත්ථුස්මිං වුත්තනයෙන එව. “දෙහල”න්ති වෙහලාති දෙහලං, විත්ථාරතො පනස්සා දෙහලො මහාවංසෙ වුත්තනයෙන ගහෙතබ්බො, අවසානගාථායං-එවංවිධං සග්ගසිරිං ච මනුස්සසිරිං ච ථාමං ච යසං පාපාභිරතස්ස න හොති තස්මා තුම්හෙ සග්ගසු පවත්තං සිරිං සරන්තා අප්පමත්තා හුත්වා සුචරිතං චරථ, අයං ගාථා උපජාති නාම.

වෙළුසුමනස්ස වත්ථුං දසමං.

සොධිවග්ගො සත්තමො.

තස්සුද්දානං

කාකො කාකවණ්ණො ච දුට්ඨගාමිණි නන්දිකො
සුරනිම්මලො මහාසොණො අථොපි ගොඨසිම්බරො
ථෙරපුත්තාභයො භරණො වෙළුසුමණොති තෙදසාති.

ඉතිපරම=පෙ=සමත්තා.

අට්ඨමවග්ගස්ස පඨමෙ “උසීතුසීතො”ති උත්‍රසිතෙ ධාවන්තො. “ඵරුසීපෙසු”ති ඵරුසුනා කත්තබ්බසිප්පෙසු තාවිඡතාරණෙනාය ත්ථා.-අවසානගාථායං, “ආසන්නං ගත”න්ති විත්ථාරගතට්ඨානං වු

ඨානගතං වා. ‘දුනසභාසකමහජථා’ති දුනසඞ්ඛාතං සුභද්දං භජථ. ‘දිබ්බමගනපද’න්ති සිවභූතං මනාපපදං. ‘අගද’න්ති උත්තමොසධභූතං. ‘සද්ධිං චර’න්ති ඡායාව අත්තනා සද්ධිං චරන්තං, තෙනාහ භගවා:— “ඡායාව අනපායිනීති, යො අනුගාමිකොති ච”, අයං ගාථා සද්දූලවික්කීළිතා නාම.

ඛජ්ජදෙවස්ස වත්ථුං පඨමං.

—o◌o—

දුතියෙ ‘අය්‍යකපය්‍යකාදීන’න්ති එත්ථ මාතාපිතූනං මාතාපිතරො අය්‍යකා නාම, තෙසං මාතාපිතරො පය්‍යකා නාම, අය්‍යකා ච පය්‍යකා ච=අය්‍යකපය්‍යකා, තෙ ආදි යෙසං මාතුලාදීනං තෙ හොන්ති= අය්‍යකපය්‍යකාදයො, තෙසං. ‘ඵුස්සනක්ඛත්තෙන ඡණභාවෙනා’ති ඵුස්සනක්ඛත්තයොගවසෙන ඵුස්සපුණ්ණමිදිවසෙ ජානන්තා. ‘ඵලවඞ්ගමවිහඞ්ගමාදයො’ති* ඵලවෙන රුක්ඛග්ගෙන ගච්ඡන්තීති=ඵලවඞ්ගමා මක්කටා, විහෙ ආකාසෙ ගච්ඡන්තීති=විහඞ්ගමා, සකුණා, තෙ ආදයො යෙසං තෙ ඵලවඞ්ගමවිහඞ්ගමාදයො. ‘සද්දවෙධීවාලවෙධිවිජ්ජුවෙධී’ති එත්ථ සද්දෙන වෙධතීති= සද්දවෙධී, අයං හි සත්තානං වාචානිච්ඡාරසද්දෙන විජ්ඣිතුං සක්කොති, දූරෙ ඨිතං වාලං වෙධතීති= වාලවෙධී, විජ්ජන්තරෙ වෙධතීති=විජ්ජුවෙධී, දූරෙ ඨිතං ගිබ්බඝනපටලසඤ්ඡන්නය වාලං වෙධෙතුං සක්කොති. ‘හත්ථස්සථරුසිප්ප’න්ති හත්ථිසිප්පඅස්සසිප්පථරුසිප්පං. ‘බද්ධචම්මඝන’න්ති සතපටලචම්මිකසඞ්ඝාටං. ‘අසනොදුම්බරමය’න්ති අසනරුක්ඛවිකතිං උදුම්බරරුක්ඛවිකතිං. ‘අඩ්ඪසොළසඞ්ගුල’න්ති අඩ්ඪසොළසඞ්ගුලබහලං. ‘නිබ්බෙධිස්සතී’ති නිබ්බිජ්ඣිස්සති. ‘අමට්ඨුඝහ’න්ති අසීත්‍යධිකවිසතබ්‍යාමමත්තං ඨානං. ‘සොණපුටපාටනසමත්ථ’න්ති කණ්ණපුටපාටනසමත්ථං:—අවසානගාථායං, ‘තිභවවිභව’න්ති තීසු භවෙසු විභවං. ‘හිත්වාලස්‍ය’න්ති ආලසියං හිත්වා, අයං ගාථා සද්දරා නාම.

ඵුස්සදෙවස්ස වත්ථුං දුතියං.

—o◌o—

තතියෙ ‘මඩව’න්ති නිද්දලං. ‘ආරොහපරිණාහවා’ති ආරොහො

* ‘ඵලවඞ්ගමාදයො’ති මුද්දිතරසවාහිනියං.

වුච්චති උබ්බෙධො, තෙන තිවිධො වාමනො පටිසෙධිතො, පරිනාහො නාම ආවට්ටකො, ආරොහො ච පරිනාහො ති ච සොභනො අස්සාති=ආරොහපරිනාහවා, උභයෙන චත්තාරො දොසෙ පටිසෙධෙති. '**අනින්දිතඞ්ගපච්චඞ්ගා**'ති අඞ්ගා වුච්චන්ති ඡබ්බිධඞ්ගා, තෙනාහු:—

"ජඞ්ඝා බාහුසිරො මජ්ඣං
ඡලඞ්ගමිදමුච්චතෙ''ති

පච්චඞ්ගා වුච්චන්ති කණ්ණඛුන්දිකාදිඅඞ්ගා, තෙනාහු:–"පච්චඞ්ගා කණ්ණචූළාථලිඞ්ගකුලිරකාදික''න්ති, අඞ්ගා ච පච්චඞ්ගා ච අඞ්ගපච්චඞ්ගා, අනින්දිතා අඞ්ගපච්චඞ්ගා යස්ස සො=අනින්දිතඞ්ගපච්චඞ්ගො. '**ශෙකසාසා**'ති කෙසා අස්ස. '**අග්ගවෙල්ලිතා**'ති සණ්හග්ගවෙල්ලිතා. '**සම්පහඨ**'න්ති සුට්ඨුපහංසිතං. '**ඵුල්ලංකොකාසසාදිස**'න්ති සුඵුල්ලිතකොකනදසදිසං. '**දීපසඩ්ඛාසා**'ති දීපසිඛාසදිසා. '**බන්ධුජීවදලාකාරා**'ති නිලරුක්ඛපුප්ඵපත්තසදිසා. 'අස්සා' '**සුම්බරාරුණා**'ති අස්සා අධරාරුණා ආසුං, අධරා හෙට්ඨිම හනුකා වුච්චන්ති. '**දන්තාස්සා**' '**සුං සාමා විවරා**''ති අස්සා දන්තා සාමා චෙව විවරා ආසුං, අථස්ස සමා විරලාති පි වදන්ති, අස්සා දන්තා අවිරලා ආසුන්ති අත්ථො, කෙචි පන දන්තස්සා සමා විරලාති පඨන්ති. '**දිත්තමුත්තා**' '**ලිසන්නිභා**'ති පජ්ජලිතමුත්තාදාමපන්තිසදිසා. '**භාසුරා**'ති භාසතෙති= භාසුරා, සද්දරම්මණගහණසමත්ථාති අත්ථො. '**හෙමලතාකාරා**'ති හෙමලඞ්ගුම්බාකාරා. '**රතනපල්ලවලඞ්කතා**'ති රතනෙහි පල්ලවෙහි අලඞ්කතා. '**හෙමලතාකාරා**'ති සම්බන්ධො. '**හෙමබිම්බනිභ**'න්ති චන්දබිම්බසදිසං. '**ඌරු කරිකරාකාරා**'ති මෙ ඌරු හත්ථිසොණ්ඩාකාරා. '**පීවරා**'ති චිත්තානං ඌරූනං අන්තරෙ පිවරා. '**අනුපුබ්බසො**'ති අනුපුබ්බෙන විත්ථාරා එතෙන ඌරූනං ආසන්නම්පි සම්පන්නාතං දස්සෙති. '**මිගජඞ්ඝාවා**'ති එණිජඞ්ඝාවිව. '**ගුළ්හගොපඵකා**'ති ගුළ්හසණ්ඨානගොපඵකා. '**කුම්මුන්නතා**'ති කුම්මපිට්ඨිරිවානුපුබ්බුන්නතා. '**වට්ටුලලඞ්ගුලා**'ති වීසතිඅඞ්ගුලියො ආසන්නම්පි අනුපුබ්බුන්නතා. '**කමලා**'ති රත්තකමලාභා. '**නලුණා**'ති මුදුකා, තරුණකමලාරිවාභා. '**මහාවාපි**'න්ති මහන්තං උදකවාපිකං. '**උදකවාරගාම**'න්ති එවන්නාමකං පදෙසං, ඔසානගාථායං:– '**සුභතොරසාන**'න්ති බුද්ධපුත්තානං, 'පාලෙන්ති'ති වත්තබ්බෙ ගාථාබන්ධසුඛත්ථං පාලෙන්තිති රස්සවසෙන ලිඛන්ති, යථා "ඛග්ගං බන්ධිත්වාමනො''ති ආදිසු, අයං ගාථා උපජාති නාම.

ලයිඤ්චසහස්ස වත්ථුං නිට්ඨිතං.

වත්ථෝ 'සොපකරණ'න්ති උපකරණසහිතං, සපරික්ඛාරං වා. 'කාලවල්ලියො'ති ලතාවල්ලියො. 'මහන්තං තම්බක'න්ති මහන්තං භූමිකං මහාථලං වා. 'උබ්බිතු'න්ති උබ්බාලිතුං. 'වට්ටපාසාණ'න්ති ආමලවට්ටසිලං. 'තාලො'ති තස්මිං ලතානිකායෙ. 'අඞ්ගණෙතො'ති පථවිතලෙ. 'පාදුනී'ති ලිඞ්ගවිපල්ලාසොයං, පාදෙනාත්‍ථො. 'වන්දිත්වා'ඉති වන්දිත්වා. 'ජිනො නො'ති අම්භාකං භගවා. 'පාරමී'ති සමතිංසපාරමී. 'චිත්වා'ති උපචිනිත්වා. 'සුගති'න්ති ඉධ නිබ්බාණමධිප්පෙතං. 'පත්ථො'ති පත්ථරිතො. 'ධරමානො'ති ධරන්තො ජීවන්තො. 'ලංකායං යක්ඛුපද්දවං සමෙතා'ති එත්ථ කථං ආගම්මාති? භගවා කිර බොධිතො සත්තමෙ මාසෙ යක්ඛානං උපද්දවං සමෙතුං එකකොව පඨමෙ ගමනෙ ලඞ්කායං. 'පතිට්ඨාපෙසි සාසන'න්ති ඔවාදං පතිට්ඨපෙසි. 'ජලා'ති එලමූගා. 'පන්නජන්නාදි'න්ති තෙසං පන්නා ච ජින්නාදයො ච භින්දිංසු. 'උපෙක්ඛිතු'න්ති මජ්ඣත්තෙන භවිතුං. 'සුසංමට්ඨ'න්ති * සුට්ඨුමට්ටං කත්වා සුධොවිත්වා, 'උදකකද්දමසුක්ඛාඛණ්ඩාන'න්ති උදකපරිඛ කද්දමපරිඛ සුක්ඛපරිඛසංඛාතං. 'මහාරණ'න්ති මහාසඞ්ඛාතං. 'දප්පිතො'ති දප්පෙන මානෙන ඉතො යාතො පවත්තොති=දප්පිතො. 'අහම්බරෙ'ති අහං අරෙ, අරෙති අනාදරෙ ආලපනං. 'මහෙල'න්ති මහිරාජානං. 'චත්තිංසබලකොට්ඨකො'ති බලානං බත්තිංසබන්ධාවාරෙ. 'සුනිසිතාසිනා'ති තනුභාවෙන සුනිසිතෙන තිණ්හෙන අසිනා. 'නිරීතික'න්ති † නිරුපද්දවං, නිරාමයං වා. 'අපරද්ධො'ති විරුද්ධො රාජා. 'ගජ්ජන්තො'ති සීහනාදං නදන්තො. 'හත්ථ'න්ති සොණ්ඩං. 'වීසු දන්තාසු'ති වෙ දන්තෙ. 'විරජ්ජිතු'න්ති පරිවජ්ජිතුං. 'ගන්තුං වා'ති ගමිතුං ච. 'ඉමිනා ලද්ධොකාසෙන මයා'ති මයා ඉමිනා අපරාධසඞ්ඛාතොකාසෙන ලද්ධෙන. 'උස්සුක්කමනො'ති උස්සුක්කචිත්තො. 'මමස'ති මම වසෙ. 'ඉමං පුර'න්ති ඉමං ලඞ්කාදීපෙ මහාපුරං. 'බුද්ධො'ති බුද්ධිසම්පන්නො. 'පච්චක්ඛොසී'ති පටිඅත්ථොපි, 'ඉධා'ති ඉධ ලොකෙත්‍යත්ථො. 'යොධ ජෙති'ති යොධ නරො ජෙති ජිනාති, 'චජෙති'තිපි පාඨො, තස්ස චජෙති ජහාතීත්‍යත්ථො, 'ඛලු'ති එකංසෙන, ඉතිහවු ගණ්හාතුං අරිනා සසෙනෙ අසමත්ථො, මහාසතෙනා විජෙතුං සමත්ථො හොතීති යොජනා. 'සසූරො'ති සො සූරො. 'ස

* 'සුට්ඨුමට්ට'න්ති මුද්දිත රසවාහිනියං.

† නිරාසඞ්කාන්ති,මුද්දිත රසවාහිනියං.

යොධො'ති සො මහායොධො. '**ජිතො සො ච ජගතාස**'න්ති යො එවං භූතො යොධො සො භවන්තානං අත්තනො පක්ඛදසනේන ජිතො. '**සොවසතො**'ති ඉහ ලොකෙ වසන්තො. '**තෙස**'න්ති රාගාදිවෛරීනං, ඉතො දීපතො ගන්ත්වාන මයා යත්ථ කත්ථචි ඨානෙ වසතා එාසු ලභිතබ්බංව, එත්ථ ගන්ත්වා විහාරෙසුන්ති අජ්ඣාහාරයොජනා. '**සංයම**'න්ති සඤ්ඤතානං ඉන්ද්‍රියසංවරං වා. '**අජ්ඣුපාගමි**'ති සමුද්දෙදකස්ස අජ්ඣොත්ථරණවෙලඞ්ඝනො. '**බොධිසීනාන**'න්ති මහාබොධිරුක්ඛමූලෙ උදකාවසෙචනං. '**වරසාලීතණ්ඩුලාන**'න්ති ඛුද්දසක තණ්ඩුලානං. '**වාරෙසි**'ති * මං හත්ථං ගිලිතුං නිවාරෙසි. '**උග්ගලිත්වා**'ති උඩ්ඩං ගලිත්වා. '**තස්සා**'**භිමානවඩ්ඪනාරහ**'න්ති අභිමානභාවං තස්ස වඩ්ඪනාය අරහං. '**පාසබද්ධා මිගො විය**'ති පාසබද්ධනා බද්ධො මිගො විය, 'පාසබද්ධනා බද්ධො විය'ත්තිපි පාඨො,පාසබද්ධනා බද්ධො මිගො වියාති අත්ථො. '**භූමිස**'න්ති ඵලෙ පිරභූමියං. '**චොලරට්ඨෙ**'ති චොළිය රට්ඨෙ. '**ඉතො**'ති ඉතො අභිභාකං ඝිතදෙසතො. '**මහාසීලො**'ති සො මහාපබ්බතො. ලබුජඉච්චාදි ගාථාසු, ලබුජා ච අම්බාච ජම්බුයො ච රම්භා ච, ලබුජම්බජම්බුරම්භා, තෙ ආදි යෙසං= අම්බුපනසාදීනං තරූනං තෙසං රාජිහි විරාජිතො '**ලබුජ=ෂෙ=විරාජිතො**', තථා,නාගා ච චම්පකාච පුන්නාගා ච= නාගචම්පකපුන්නාගා,ඵුල්ලා එව පාදපා=ඵුල්ලපාදපා,නාගචම්පකපුන්නාගසඞ්ඛාතා ඵුල්ලපාදපා, තෙහි සමුජ්ජලන්ති විරාජන්තීති= නාගචම්පකපුන්නාග ඵුල්ලපාදපසමුජ්ජලො,ලෙණං නාම ලීනත්ථාය කතනඩ්ඩානං, **පබ්භාරො**නාම † ඡින්නපපාතො, සොභෙති වා. '**භාසුරො**'ති එතෙහි භූසිතො, සිතසෙතතෙන නිරාමිසසුඛඩ්ඪානීයභූතෙන රතනිඩ්ඩානදිව්වාඩ්ඩානෙන සංකිණ්ණෙන. '**මාලකාලි**' මාලකපන්තීති. '**විරාජිතො**'ති විලසිතො. '**අනන්තසකුණාන**'න්ති අනන්තසකුණානං. '**නෙකනිජ්ඣර**'ති නෙකනිජ්ඣරෙහි. '**නිඝොසාස**'න්ති අනෙකනදිප්පභවං පපාතනිගෙඝාසං. '**දෙවදුන්දුභිසන්නිභ**'න්ති දෙවමහාභෙරිසදිසං. '**සිඛිනො**'ති මයූරා. '**මුදා**'ති ආමොදමානා. '**කෙකානාදෙනා**'ති ‡ තෙසං යෙව මයූරානං කෙකාති රාවනිනාදෙන. '**දෙවානමම්බොධනො**'ති දෙවානං,

ආරභථ නික්කමථ යුඤ්ජථ බුද්ධසාසනෙ
ධුනාථ මච්චුනො සෙනං නළාගාරංව කුඤ්ජරො'ති

---

* 'මාරෙහිති' මුද්දිත රසවාහිනියං.

† සම්භාරො, මුද්දිත රසවාහිනියං.

‡ කෙකානාදෙහිති, මුද්දිත රසවාහිනියං.

යොගීනං අවභාසනවසෙන, යොගීති සද්දුවකාසාරිනොත්‍යත්ථො,සො අයං පබ්බතසඞ්ඛාතො වාරණො තිදසානං දෙවානං අසුරාරිරණෙ සරණො එරාවනවාරණො වියාති යොජනා. **'එරාවණඤ්ඤනගෙහ'**ති ඕමනතීති ජස්සිසො එරාවනදන්තාගෙ නමනන්ති. **'ඤුරඤ්ඤුඤ්ඤා'**ති එක පඤ්ඤාසාධිකසතකොටියො චතුසට්ඨිඑකූනසට්ඨි සහස්සාධිකලක්ඛා දෙවා නමවනන්ති. **'ශෛ'**ති යත්ථ,සෙලගෙහි සම්බන්ධො. **'මංජරි'**ති පුප්ඵවණ්ණමජ්ජරී. **'සලවමෙශෙසි'**ති වානරෙහි, **'සිහමෙගහි වලිතා'**ති සකුණෙහි ආලුලිතා. **'ශඤ්ඤුගගතා'ලිපාලිසි'**ති යත්ථ යස්මිං උග්ගතාහි භමරපන්තීහි. **'නභ'**න්ති ආකාසො. **'නීලම්බුදොපම'**න්ති නීලමෙඝොපමං,තදිත්‍යාදිගාථායං **සරසිකාමිනී** සරසිසඞ්ඛාතවනිතා නදිකන්දරසඞ්ඛාතාහි බාහාහි. **'ආලිඞ්ගිතා'වා'**ති ආලිඞ්ගිතා ඉව,යහිං පබ්බතගෙහ සොභනාහි දිප්පන්ති, පබ්බතසංඛාතං නරාධිපං රාජානං ච ආලිඞ්ගිතා සොභනාහි. **'දෙවඟනාහි සඤ්ජගනජායානන්දනසන්නිභා'**ති එතෙ රුක්ඛා සංසිතජායා දෙවඟනානං නන්දනසන්නිභා සොභනාහි. **'තාලහින්තාලා'**ති තාලරුක්ඛා ච හින්තාලරුක්ඛා ච. **'සින්දිසන්නිරගොණවකා'**ති සින්දිකා ච සන්නීරා ච නිගගුණ්ඩිකා ච. **'ඵුල්ලපඞ්කජකල්හාරකොරවුප්පලමාලිනි'**ති ඵුල්ලපඞ්කජකල්හාරකොරවුප්පලමාලිනි,කුරුතො භාවො කොරවං. **'පොක්ඛරඤ්ඤො'**ති පොක්ඛරණියො. **'නරොරගසුරාදීහි'**ති නරා ච උරගා ච සුරා ච තෙ ආදයො යෙසං තෙහි=නරොරගසුරාදීහි. **'සන්තා'**ති සන්තමනසා. **'සදෙවාන'**න්ති සදෙවකානං ලොකානං. **'කුසලොදය'**න්ති කුසලානං උදයජනනං.

'සද්ධාලතං'ති සද්ධාසන්තතිං. **'මනොනිස්සිත'**න්ති හදයෙ දස්සිතං නිස්සිතං නිබාතං. **'ධම්මම්බුනා'**ති ධම්මකථාවාරිනා, සා සද්ධාලතා වඩ්ඪිතා. **'චරිතානුකූල'**න්ති රාගාදිකෙ තිකෙ සද්ධාදිකෙ තිකෙති එකච්චිකමූල මිස්සිතෙ ති එවංවුත්තාය චොමිස්සකාය චතුසට්ඨි චරිතාසු අඤ්ඤතරිස්සා චරියාය අනුකූලකම්මට්ඨානං, විත්ථාරතො ඉච්ඡනෙන විසුද්ධිමග්ගතො ගහෙතබ්බං. ගාථාසු, චම්පකා ච නාගා ච පුන්නාගා ච සාලා ච සලලා ච අගරු ච සීතලගන්ධිකා ච නීපරුක්ඛා ච අසොකරුක්ඛා ච වකුලාදිකාරුක්ඛා ච සන්ති. **'දෙවගන්ධිකා'**ති වරගන්ධිකා. තාලඉත්‍යාදිගාථායං, තාලරුක්ඛා ච හින්තාලරුක්ඛා ච සන්නීරරුක්ඛා ච රම්භා ච පූගා ච තාල=පෙ=පූගා, තෙසං පන්තියො,තාලහින්තාල=පෙ=පන්තියො. **'දූඩසා**

ගරසඞ්ඝනිභා'ති ද්‍රුඩකසමුද්දසදිසා. 'භොගින්දභොගසණ්ඨානබාහො'ති
නාගානං භොගසදිසො. 'අබ්භුග්ගතො'ති අභිඋත්තුඞ්ගො.
'සඞ්ඛගීවො'ති සඞ්ඛරතනායාමො. 'සුඛසම්ඵස්සදො'ති සුඛ
සම්ඵස්සස්ස දදො. 'ඉන්දනීලච්ඡදො'ති ඉන්දනීලවණ්ණච්ඡදනො
'චාරුචාමීකරච්ඡුපිකා'ති රජතියහෙමච්ඡුපිකා. 'තොහෙවා'ති
තෙහි එව භික්ඛූහි. ඔසානගාථායං 'එවංවිධ'න්ති එවං පකාරං,
පුඤ්ඤන්ති වත්තබ්බෙ ගාථාබන්ධසුඛත්ථං අනුනාසිකලොපො.
'පුඤ්ඤ'න්ති සුචරිතං. 'ඵලොදයාවහ'න්ති ඵලුදයං ආව
හන්තං. 'කාරියථා'ති * වත්තබ්බෙ රස්සං කත්වා කරියථඉති
වුත්තං. 'සයාති'ති සො පුග්ගලො යාති. අයං ගාථා ඉන්දවංසා
වුත්ති නාම.

දුග්ගතසෙනස්ස වත්ථුං චතුත්ථං.

——(෦)——

පඨමෙ 'දීනො'ති දලිද්දො. 'කපණො'ති වරාකො. 'අනාලයි
කො'ති අනාලම්බො. 'සහයූකකුචෙලක'න්ති යූකෙහි සද්ධිං තව
වත්ථයුගං, තිලජම්පි නත්ථි පගෙව අඤ්ඤං කටසාරාදිකො සෙය්‍ය
ත්ථං චෙව ආවෙය්‍යත්ථඤ්ච අපසෙය්‍යත්ථඤ්ච හොතීති. 'අස්සසන්තො'ති
මුහුං මුහුං අස්සසන්තො පස්සසන්තො. 'රුදම්මුඛො'ති රොදමාන
මුඛො. 'ජිනාසො යාසී'ති ජිනනආසාය ආසි, විපල්ලාසොයං
ජිනාසොත්‍යත්ථො. 'අසඤ්ඤතා'ති † දුස්සීලතා. 'තථාවිධො
'පී'ති ත්වං එවං මයා වුත්තවිධොපි. 'අත්තසත්තුකො'ති අත්තනො
පටිසත්තුභූතො, යො හි එවංවිධො සො අත්තසත්තුකො අත්තාන
අප්පියො නාම:—

අත්තානං චෙ පියං ජඤ්ඤා රක්ඛෙය්‍ය නං සුරක්ඛිතං
තිණ්ණමඤ්ඤතරං යාමං පටිජග්ගෙය්‍ය පණ්ඩිතොති,

අයම්පන තිණ්ණන්නං යාමානං අත්තනා නගච්ඡති, තෙනාහ ථෙ
රො, 'අහො තයා සමො නත්ථි තිභවෙ අත්තසත්තුකො'ති. 'සමඝ'
න්ති යෙන කුසලෙන අඝං. 'නිමිසා'ති මච්ඡා, 'එසා නජ්ජාය'න්ති
එතිස්සං නදියං. පාඨීනාදිසු පඨීමච්ඡා පාචුසා මච්ඡා

* 'කාරෙථ'ඉති මුද්දිත රසවාහිනියං.
† 'අධඤ්ඤතා'ඉති මුද්දිත රසවාහිනියං.

සිඟුමච්ඡා සවඞ්ගමච්ඡා රොහිතමච්ඡා ආදියෙසං සුංසුමාරාදිනං තෙ සිඟු=ප=රොහිතාදයො. **'පාලයන්ත'**න්ති තං අඛණ්ඩං පංච සීලං පාලයන්තං. **'අලං'**ති පරියත්තං සමත්ථං. **'උප්පලකලාපෙ'**ති උප්පලහත්ථකෙ. **'පුරිසානමනෙනාගන්ධො'**ති පුරිසානං අනෙනාපරියාපනෙනා. **'වසෙ වත්තාපෙතු'**ති වසෙ අනුවත්තාපෙතු. **'සස්සුසසුරගෙහෙ'**ති * එත්ථ සස්සූති භරියාය මාතා, සසුරොති භරියාය පිතා, තෙසං ගෙහෙ. **'නක්ඛත්තපාඨකා'**ති අඪවිසතියා නක්ඛත්තපථෙ ජානනකා ගණකා. **'සුරියග්ගාහො'**ති රාහුනා අසුරින්දෙන ගහිතසුරියො සුරියග්ගාහො නාම. **'නක්ඛත්තපපිළා'**ති † ඉත්ථං නාම නක්ඛත්තං අසුකෙන නාම නක්ඛත්තෙන ගහෙන වා පිළිතනන්ති එවමාදිනා නක්ඛත්තුපපිළා. **'දෙවදුන්දුභී'**ති ඝටසද්දො පඨවිකම්පනාදි යෙසං උක්කාපාතදෙවතා රොදදීනනෙන පඨවිකම්පාදයො. **'ආවරණ'**න්ති ‡ උදකාවරණං. **'නෙදිසං'**න්ති න එදිසං. **'මාදිසා'**ති මම සදිසා. **'කරින'**න්ති හත්ථිනං අයමෙව වා පාඨො, **'ලුද්ධො'**ති ලුබ්භනෙනා. **'සො'**ති සො කෙසරී. **'තුම්හාකං පුරිසෙහි කාතබ්බං මයාපි කාරාපෙථා'**ති තුම්හෙ පන සයමෙව පුරිසෙහි කාතබ්බං, කරොන්තා සමානාපි මයා කාරාපෙථාති, මයාති එත්ථ උපයොගෙ කරණවචනං, යථා "තිලෙහි ඛෙත්තෙ වපතී"ති. **'හත්ථාලම්බක'**න්ති හත්ථෙන ඔලම්බිතබ්බං භණ්ඩිකං. **'අඩ්ඪකුම්භසාරමත්ත'**න්ති කුම්භසාරස්ස අඩ්ඪභාගමත්තං, චත්තාරි හි සතසහස්සානි එකො කුම්භො ද්වෙ සතසහස්සානි අඩ්ඪකුම්භො. ඔසානගාථායං, **'නිමෙසාන'**න්ති මච්ඡානං. **'අලත්ථ'**න්ති අලභිං. අයං ගාථා උපජාති නාම.

මහාතෙලස්ස වත්ථුං පඨමං.

ජඨෙ **'තෙලමංස'**න්ති මෙදමිස්සිතමංසං. **'මධුමංස'**න්ති හදයමංසාදි. **'වේණමංස'**න්ති පප්ඵාසමංසං. **'පරිභණ්ඩ'**න්ති සානියාදීහි පරික්ඛිත්තං. **'ලාජපචමානි'**ති ජලජථලජරුක්ඛතිණලතාගච්ඡපුප්ඵානි ලාජපඤ්චමානි, අථවා නන්දියාවට්ටාදීනි, තෙනාහු:—

නන්දියාවට්ට මකුලං මල්ලිකා මකුලං තථා
දබ්බතිණංච සිද්ධත්ථං ලාජපඤ්චමකානිචාති,

---

* 'සසුරස්ස ගෙහෙ'ති මුද්දිත සරවාහිනියං.

† 'නක්ඛත්තපිළා'ති මුද්දිත රසවාහිනියං.

‡ 'මාතිකං'ති මුද්දිත රසවාහිනියං.

'සඛජ්ජක'න්ති පූපඛජ්ජකසහිතං. 'අනන්තරාභතෙන සම්පාදිත'න්ති ඉමිනා නිප්පාරිවාසිකභාවං දස්සෙසි. 'තෙජිද්ධිවික්කමො'ති තෙජො ච ඉද්ධි ච වික්කමො ච යස්ස සො= තෙජිද්ධිවික්කමො. 'රූපෙන මකරද්ධජෙ'ති රූපෙන මාරසෙනො. 'සච්චසන්ධො'ති සච්චෙන සච්චංඝටනෙනා සච්චසන්ධො. 'චාගී'ති චාගවා. 'පවෙච්ඡති'ති නිවෙදෙති. 'අසොකා'ති * අසමා හණ්ඩමූලා එව. 'ආයසබ්බ'න්ති අයසමානං සුසුක්කමග්ගං. 'යුගං'න්ති සකටයුගං. 'අසොකමාලඤ්චා'ති අසොකං මාලාපිණ්ඩඤ්ච. 'පල්ලවඛණ්ඩා'ති රත්තමඞ්කුලඛණ්ඩා. 'උප්පලංවා'ති වත්තබ්බෙ රස්සං කත්වා 'උප්පලංව'ඉති වුත්තං, වාසද්දෙන චෙත් උප්පලං වා යාකාචිපි වා අම්බුජජාතීති අත්ථාධිකං දස්සෙති අයමත්ථො උප්පලං වා අඤ්ඤං කිඤ්චි වා අම්බුජජාතං උදකඤ්ච කද්දමඤ්ච පටිච්ච උප්පජ්ජති ඉව යථා එවං තං පෙමං ඉමෙහි කාරණෙහි ජායතෙති. 'පදුමාකාර'න්ති පදුමූපමා. 'හෙමමොරස්සා'ති සුවණ්ණමොරස්ස. 'නෙත්තරසායනා'ති නෙත්තානං රසාවහා පවරා. 'ඌරූ'ති වෙ ඌරුයො පවරා උත්තමා. 'හෙමරම්භොපමා'ති සුවණ්ණකදලික්ඛන්ධොපමා 'හත්ථෙන පමිතබ්බ'න්ති හත්ථප්පමාණෙන මිනිතබ්බං. 'තරඞ්ගභඞ්ගි'න්ති වීචිමාලාභඞ්ගිං. 'රූපසාගරෙ'ති රූපසඞ්ඛාතෙ මහණ්ණවෙ 'වලිත්තය'මච්ඡින්නං'ති තව රොමරාජිං වලිත්තයං අවිච්ඡින්නං හුත්වා. 'උරෙරුහානී'ති උරෙ රුහන්තානි සොණ්ණබුබ්බුලකචන්දසමානි සම්බන්ධො. 'සොණ්ණබුබ්බුලකා'ති සුවණ්ණබුබ්බුලසණ්ඨානා. 'සමා'ති සමමා සමා අවෙකල්ලා හුත්වා ඨිතා. 'උත්තරසාගරෙ'ති උත්තරකායසඞ්ඛාතෙ රූපසාගරෙ, 'පාණිපල්ලවලඞ්කතානි' සුරත්තමුදුකරතල සඞ්ඛාතපල්ලවාලඞ්කතා. 'කප්පලතාය සංජාතා පාරොහා'ති තව සරීරසඞ්ඛාතකප්පරුක්ඛාරූළ්හායලතාය ස්ජාතපාරොහා භූතා. 'වත්තසාරදිචන්දො, තෙ හාසරංසිවිම්භිතො'ති තෙ තව වත්තමුඛසඞ්ඛාතො සාරදිකචන්දො සහස්සරංසියා විම්භිතො. 'විකාසයති'ති ඵුල්ලාපෙති. 'මනොකෙරවකානනං'ති මම මනොසඞ්ඛාතං කුමුදකානනං. 'පක්කකක්කාරිබීජානං පන්තීවා'ති † සිලාකද්දමෙ පටිපාටියා සමප්පිතානං පක්කකක්කාරිබීජානං පන්තිවිය. 'දන්තපන්තියො'ති සමවත්තාළිස දසනපන්තියො. 'හන්ති'ති ආහනන්ති සොභන්ති, 'රත්තොට්ඨංසුවිම්භිතා'ති නිග්‍රොධපක්කරත්තොට්ඨෙසු විම්භිතරංසිමාලා. 'සිඟාරමඤ්ජරෙ

---

* 'තතො'ති පෙළ. මු: ර:

† 'පක්කකරකබීජානං පන්තිවා'ති මු: ර:

බද්ධසොණ්ණ'ච හෙමකඤ්චිය'න්ති සිඞ්ගාරකරණසඞ්ඛාතෙ බුන්දිරෙ. හෙම
යඤ්ඤියං බද්ධකෙනූපුරෙ ච. 'විලලිවලලි විරජන්ති අඞ්ගනා විය කා
මුකො'ති දගනාඝෙන කාමොව = කාමුකො, කාමො එතස්සත්ථීති
වා=කාමුකො, නිච්චමාලඞ්ඛොහාරෙ පුරිසෙ එථ අභිරමන්තීති අවස
සන්තා විය. 'නීලමෙලලිකධම්මිල්ල'න්ති නීලං නාගවෙල්ලිතා
නව ධම්මිල්ලං. 'කාසිජා'ති ගුනනං සිඤ්ජකලාපා ව. 'මාලතිමා
ලාදාමෙනා'ති වනමල්ලිකපුප්ඵදාමෙන. 'සුභෙ'ති සුන්දරවණ්ණෙන.
'අමෙපෙඛා'ති දුම්මෙඞ්ඛහෙතුනා, මණිමුත්තාසදිසං විරතනං
සුවාණී ලොකො පරිවජ්ජති, සා රතනිනී දුකකුලා අපි චණ්ඩාල
සඞ්ඛාතෙ දුක්කුලෙ ජාතා අපි මයා ගාහියා එවාති. 'චතුරතනතප්ප
දෙසෙ'ති චතුහත්ථඨානෙ. 'නාභිමිගනාභි'න්ති නාභිමණ්ඩිතබ්බං.
'කටුකාභිකා'න්ති කටුකං අභිනන්ති ජේදො, කටුකඤ්චෙව අභිනබ්බං
න්‍යායො, අථවා කටුකාභිනන්දීන සබ්බථා පාපං කටුකවිපාකං,
උදාහරණෙදෙපි එසෙව නයො.'ධඤ්ඤා'ති පුඤ්ඤලක්ඛණසම්පන්නා.
'ජෙ'ති ඉස්සරස්ස හීනආලපනමෙතං, නෙ 'ජෙ'ති අනාදරෙ ආල
පනානීති හි වුත්තං. 'භොගනුකාමා දෙහලිනී'ති භොගානුකාම
සඞ්ඛාතා දෙහලිනී. 'සුපක්කං දක්ඛං ඵල'න්ති සුපරිපක්කං සෙරෙ
ය්‍යඵලං "අඤ්ඤා සෙරෙය්‍යකොද්දී,,ති පරියායො. 'භින්නනුසාපිණ්
නා හොති'ති සා පිණිතමනා භින්නා හොති.'ලද්ධා සහකාරජං ඵල'
න්ති සහකාරජඵලං සා ලද්ධා,සහකාරජඵලං නාම සහකාරඵලං,
යං ලොකෙ තිලකඵලන්ති වුත්තං. 'කදුබුජ්ඣිති දිස්වාන ච
න්දං පඞ්කජකානන'න්ති මම ආනනසඞ්ඛාතං පඞ්කජං අ
සොකමාලදෙවියා මුඛසඞ්ඛාතං චන්දං දිස්වා කදා බුජ්ඣි
ති විකාසති එවාති. 'සාමා'ති සුවණ්ණවණ්ණා. 'පිණී
සොතාණී'ති පිණිතකප්පිතවිත්තාස්ස. 'ධඤ්ඤා'ති ධඤ්ඤවතී. 'සා
ඤ්ඤා සාලිනී'ති සාලිනී රාජකඤ්ඤා. 'කොමලාපඞ්කජාහා'
ති කොමලා අංකජපත්තසණ්ඨානා. 'මච්ඡමෙනාජාකාරරෙඛා'
ති මච්ඡමෙනාජසදිසරෙඛා. 'ගහිරා'ති ගම්භීරා. 'නාමභාහුඛා
න්ධා'ති එසා රත්තාතුඞ්ගනඛවතීති. * 'හංසගානා'ති හං
සගමනලීලා.† 'සුපාණී'ති සුන්දරපාණී. 'සූරොරූ'ති සුන්දරොරූ.
'භුනං මජ්ඣෙ'ති භමුකන්තරෙ. 'තිසූල'න්ති තිසූලලක්ඛණං.'ජ
තනාකාරං සදිතුවරඟ'න්ති ජිතනාසමානංවරඟවෙ.'මත්තාලකබී'ති
මත්තපමත්තාලකබී.'නාසින්'ති නාසසං දෙවියං.'විලසති'ති විරොචති.

---

* හංසයන්තා, මු: ර: † සුවාණී, මු: ර:

'අසංකුතරසො'ති පීදිතරසො. 'අපනීතා'ති අප්පවිනීතා, ඉදං වුත්තං හොති එවරූපා කුමාරිකා මම පුත්තස්ස මනාපා තස්මා මයා අපනීතා අභවිස්සාති අත්තනොපකාරං දස්සෙති. 'ගොකණ්ණපතො'ති මතගොකණ්ණපතො. 'ගොරොචනමෙවා'ති ගොනමත්තරෙ ගොරොචනසීලමෙව; තෙනාහු:-

'ගහණියා පතිමීළ්හෙ තථා කද්දමතුප්පලං
ගොහි ගොරොචනාචෙව වඩ්ඪ වස්සන්තරෙ තථා,' ති

'අත්තනො නාමෙනා'ති අත්තනො නාමසදිසකෙන නාළියම්මහාවිහාරන්ති ලද්ධවොහාරෙනාති අත්ථො. 'අමච්චානං ච ජනෙනා'ති දෙවකුමාරො අයමුඛා ගණ්හාතීති ආයත්තකානං අමච්චානං වචනෙන. 'සාඛා'ති සෙතදිබ්බොසධෙන. 'අඤ්ජනමනෙනනා'ති පිවනමනෙනන. 'කඩුකච්ඡුවණ්ණාදයො'ති කඩු ච කච්ඡු ච වණො ච කඩුකච්ඡුවණා, තෙ ආදයො යෙසං දද්දුකුට්ඨාදීනං හොන්ති තෙ කඩුකච්ඡුවණ්ණාදයො, ගණ්ඩකාන්ති වණ්ණාදයොතිපි පාඨො. 'වලිංවලිත'න්ති වලිත්තචානං. 'අලමෙවත්තංගදං භුවි'ති ඉමස්මිං පඨවිතලෙ අමතං ඔසධං අලමෙව පරියත්තමෙව. 'අබ්‍යාධී'ති මහාබ්‍යාධිරහිතො. 'නිරාතඞ්කො'ති උද්ධතබ්‍යාධිනිග්ගහතො. 'දුට්ඨගාමිණිරඤ්ඤො රජ්ජෙ පිතා ජනා අගු' තිපිතා කාකවණ්ණතිස්සරාජා ච ජනා ච නගරවාසිනො දුට්ඨගාමිණිරඤ්ඤො රජ්ජෙ ආසුං. 'තස්සා'ති තස්ස දුට්ඨගාමිණිරඤ්ඤො. 'විස්සුතො'ති පාකටො. 'සුතො'ති ඔරසපුත්තො, 'සම්බද්ධ'න්ති පටිබද්ධං, 'තදච්චයෙ'ති තස්ස රඤ්ඤො අච්චයෙන. 'අට්ඨාරසසමාසමො' ති අට්ඨාරසපච්චන්තිකරාජානො සමාසනෙත්තාසමිතො, ඔසානගාථායං, 'සුජනප්ජනා'ති ජනානං සුට්ඨුපජනහූතා. 'සොභදන'න්ති සුභං දනං දත්වා, අථවා සොභදනන්ති සුභං දනං දදන්තානං, 'ථූපා'ති චත්තාළීස රස්සං කත්වා ථූපා ඉති වුත්තං 'නිධායා'ති විනිධාය ඨපෙත්වා. 'චිණ්ණථා'ති උපචිනාථ, 'වසථා' ති වසිස්සථ. 'ගතාභිරමෙම්හ'ති ගතාභිඅරමෙම්හති ඡෙදො, රමෙමාති සුට්ඨුරම්මතරෙ, වුද්ධියං හෙට්ඨා අකාරො; අයං ගාථා මාලිනී නාම.

සාලිරාජකුමාරස්ස වත්ථුං පඨමං.

සත්තමෙ 'නිච්චුස්සව'න්ති නිරන්තරං උස්සවවන්තං. 'වරාකී' ති ලාමකා. 'සූනා'ති සූනඛී. 'නාළෙන්ති'ති පහරන්ති. 'පතිගෙස්ස

තී’ති පතිත්වා සෙති. **‘දුක්ඛභාගී’**ති දුක්ඛස්ස පාපස්ස සාමී. **‘යො කාමම්හිදිසෙ සත්තෙ’**ති යො ජනො කාමම්පි එකංසෙන ඊදිසෙ සත්තෙ දිස්වා. **‘ඝාස’**න්ති ආහාරං. **‘විහෙඨයිත්වා’**ති එවං විහෙඨෙත්වා. **‘ඡඩ්ඩෙත්වා’**ති අත්තනො ගහිතං කුච්ඡිගතං ඝාසං ඡඩ්ඩෙත්වා වමිත්වාති අත්ථො. **‘අත්තානමනපෙක්ඛා’**ති මම අත්තානං ලොකමත්තං අනපෙක්ඛිත්වා. **‘වාරං චත්තිංසසංවච්ඡරෙහි කොටිගෙහං සම්පාපුණී’**ති තෙසං පරිවත්තනෙන දනවාරං චත්තිංසසංවච්ඡරෙහි ගෙහෙසු කොටිං පාපුණි, චත්තිංසසංවච්ඡරෙ එකෙකස්මිං ගෙහෙ දනවාරං පත්තන්ති අධිප්පායො. **‘ගාළ්හවෙදන’**න්ති බාළ්හං දුක්ඛවෙදනං පත්තං, සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති. අයං ගාථා උපජාති නාම.

චූළනාගත්ථෙරස්ස වත්ථුං සත්තමං.

අත්ථමෙ**‘තෙන වඩ්ඪිතාය සද්ධි’**න්ති තෙන විහාරෙන වඩ්ඪිතෙන සහ. **‘ධූමරක්ඛපබ්බතෙ’**ති එවංනාමකෙ පබ්බතෙ. **‘පාණිස්සරා’**ති සඞ්ඛා. **‘එකපොක්ඛරා’**ති එකතාලෙනබද්ධභෙරියො. **‘කංසතාලාදිකෙ ඝනෙ’**ති ඝනභෙදෙ කංසතාලාදිකෙ තුරියෙ. **‘සඞ්ඛවංසාදි’**න්ති සුසිරභෙදෙ වංසසඞ්ඛාදිතුරියෙ. **‘ලයානුයාත’**න්ති තාරාදිලයානුගං ගීතිස්සනං. **‘පුච්ඡථ මෙ සංසය’**න්ති ත්වං මෙ පුච්ඡං කථෙහි. **‘ඉච්ඡාදයකනෙකෙහී’**ති ඉච්ඡාදයකෙහි අනෙකෙහි. **‘කෙනා’**ති ආදිසු කෙන වතෙන කෙන සීලෙන රක්ඛිතෙන. **‘දසිදසවා’**ති දසිදසා එතස්ස සන්තීති=දසිදසවා. වත්ථුප්පවචයො. **‘ධනධඤ්ඤවා’**ති එත්ථාපි එසෙව නයො. **‘ධම්මදාන’**න්ති ආදිසු අහං සබ්බදානෙසු උත්තමං ධම්මදානං අදාසින්ති අත්ථො. **‘යතිනන්දනං’**ති යතීනං නන්දනීයං ආරාමං. **‘ධරා’**ති අයං මහී. **‘කූටම්පි අස්සා’**ති අස්ස පබ්බතස්ස කූටම්පි. **‘තෙලභාජන =පෙ= සන්තවයිකා’**ති ඉතො තස්ස සුසමතලභාවං දස්සෙති. ඔසානගාථායං:-**‘සග්ගසම්පත්තිදාන’**න්ති සග්ගමොක්ඛසම්පත්තිදායකං. **‘දිබ්බ’**න්ති දිබ්බසදිසං. **‘අනුගාමිනිධාන’**න්ති ථාවරජඞ්ගමසමානුගාමිනං චතුන්නං නිධීනං අනුගාමිනිධිභූතං. **‘දානමනන්ත’**න්ති දානසඞ්ඛාතං දිබ්බමනන්තං. **‘ථාමසා’**ති ථාමෙන-අයං ගාථා උපජාති නාම; සඤ්ඤමනන්තගගාසහිතාති.

මෙසවණ්ණාස්ස වත්ථුං අට්ඨමං.

නවමෙ. '**බහුලමස්සූ**'ති බහුමස්සුමා. '**සසමංසසූපෙනා**'ති සසමංසූපදිස්සකෙන. '**සසකාඛීරාසි**'ති සසානං අඛීරාසි. '**ඔනීතපත්තපාණීසූ**'ති පත්තතො උනීතහත්ථෙසු. '**අත්තනො පාපිත**'න්ති සෙට්ඨිපුත්තෙන ආරාධිකවසෙන පාපිතං. '**නූනාසං තෙහ කානකම්මන්ති මඤ්ඤමානො**'ති නූන තෙන ථෙරෙන මහාරහං කතං කම්මන්ති චින්තෙන්තො. '**බව්හාබාධත්තන**'න්ති බව්හාබාධස්ස භාවො බව්හාබාධත්තං, තං තප්පච්චයො. '**ජනෙතුබ්බිග්ගමානසි**'න්ති උබ්බිග්ගමානසභාවං ජනෙති. '**භදන්තස්සන්තිකා**'ති භද්දන්තස්ස සකාසතො, '**බන්ධපටිපාටි**'න්ති අභොච්ඡින්නප්පවත්තිබන්ධපටිපාටිං. '**සන්රාමරලොක**'න්ති සදෙවමනුස්සං ලොකං. '**සිවමජසං**'ති නිබ්බාණගමනමග්ගඵලං. '**රතනත්තයමාමකො**'ති රතනත්තයම්පියායතසීලො, මමාති ලද්ධියං නියතො මාමකො, මම බුද්ධො ධම්මො සංඝො චාති රතනත්තයෙ මාමකො එතස්සාති=රතනත්තයමාමකො. '**කරගගතො**'ති වරහත්ථගතො. '**යතිස්සර**'න්ති යතිසෙට්ඨං. '**ජනෙසගෙහා**'ති ජනානං ජනෙසු වා අග්ගො සෙට්ඨො, ජනොසභොති වා පාඨො. '**ජානොපචිතපුඤ්ඤස්සා**'ති ජාන උපචිතපුඤ්ඤස්සාති ඡෙදො, ජාන ජානාහීති අත්ථො. ඔසානගාථායං '**අසම්ඛකාපානපි**'ති අනුනාසිකලොපො. * '**විනාපපුඤ්ඤමපි**'ති අප්පම්පි පුඤ්ඤං උපචිතං. '**ජහාථදිවස**'න්ති දිවසං ජහාථ; අයං ගාථා උපජාති නාම.

ධම්මදින්නත්ථෙරස්ස වත්ථුං නවමං.

—— ○ ——

දසමෙ '**රඨිකපුත්තො**'ති රඨෙ නියුත්තො රඨිකො, තස්ස පුත්තො=රඨිකපුත්තො. '**විපාකම්හි**'ති විපාකදානකාලෙ. '**උපමෙතාවෙ**'ති උපමෙතුං. '**අනුබීජම්හා**'ති අනුවත්තන්තො බීජම්හා. '**මහානිලම්බුදොපමො**'ති මහානීලො අම්බුදොපමොති=නීලො මහාඅම්බුදොපමො, නීලම්බුධරසදිසකායො, '**සොභෙති**'ති වපති, බුද්ධපුත්තස්සානුසාසනිසඞ්ඛාතෙ භූතලෙහිසම්බන්ධො. '**පවාලවණ්ණ**'න්ති පවාලස්සවණ්ණං. '**රාජමාසෙ**'ති මහාමාසෙ. '**කම්මාසවණ්ණ**'න්ති කාලමාසවණ්ණං, කුම්මාසවණ්ණන්තිපි පාඨො, කබරවණ්ණන්ති අත්ථො. '**කාලමාසමුග්ගෙ**'ති නීලමාසමුග්ගපූරිතපසන්නසස්සතාස

* "කතපුඤ්ඤකම්මමපි" ති: මු: ර:

කටෙ, '**නිගගුණ්ඩිවණ්ණ**'නාති*සිඤ්ඩුවාරිතපුප්ඵවණ්ණං, ඉදං පන පච්චෙකං යොජෙතබ්බං, නීලමාසපුණ්ණ පංචසකටසතෙ නිගගු ණ්ඩිපුප්ඵවණ්ණගොනසහස්සං යොජාපෙසි; අවසාන ගාථායං, '**ශිථාලසිස**' නාති ආලසියං හිත්වා '**යථායථා**'ති යථා යථා ඉච්ඡති තථා තථා. අයං ගාථා උපජාති නාම.

රතිකපුත්තස්ස වත්ථුං දසමං.

——◦◎◦——

දුතියො සොධ වග්ගො අට්ඨමො.

වත්ථුද්දානං

> ඛණ්ඩදෙවො පුස්සදෙවො ලභියාදිවසභො තථා
> උඩ්ඩාසෙනො මහානෙලො සාලිවූලනාගො තථා
> මෙඝවණ්ණො ධම්මදින්නො රතිකපුත්තොති තෙදසාති.

ඉති පඨම=පෙ=සමත්තා.

නවමස්ස සිලුත්තවග්ගස්ස පඨමෙ '**දෙවරබ්භලෙණෙ**'ති එවනාමි කෙනබණ්ඩිතෙ ලෙණෙ, දෙවරො හි සාමිභාතා, තෙනාහු—"ජායාය භාතිකො ජාරො සාමිභාතා තු දෙවරො"ති, දෙවරෙන බ්භං බණ්ඩි නං දෙවරබ්භං. '**සිළුතෙනා**'ති සරසප්පො, සිළුතෙනා වාති පරි යායො,**සවණපථෙ**'ති සවණූපචාරෙ.'**තස්මිංයෙව ඛණෙඑකොගො ධො**'ති තස්මිං යෙව වම්මිකෙ ආවසන්තො ගොධො.'**අජාතිං ජාතිම න්තං සො**'ති සො ධම්මො ජාතිමන්තං ජාතිධම්මපුග්ගලං අ ජාතිං නිබ්බාණං කරොති. '**සකණ්ටකාවතිධම්මො**' ති සක ණ්ටකවතිභූතො ධම්මො. '**අපායගමනජ්ඣෙ**' ති සෙසො.'**අ මතාගඳෙ**'ති අමතොසධභූතො, '**යොයංධම්මනිහො**'ති හො,! සාධවො සො අයං ධම්මනිඝරසප්පො, සොයං ධම්මානිහොතිපි පාඨො, හො සො අයං ධම්මාති සුත්වාති අත්ථො, විපල්ලාසොයං, එවං ධම්මාති සුත්වානාති ආදිසු විය. අවසානගාථායං '**උපාසන්තු**'ති උපසෙවන්තු, එසො මෙ ගති සරණං පරායණන්ති පයිරුපා සයන්තු. '**ඨානෙ ච ගමනෙ**'ති ඨිතෙච ගමනසමයෙ ච. '**සයනා සනෙ**'ති සෙය්‍යායං ච නිසින්නෙ ච; එතෙ බ්‍රහ්මවිහාරසඞ්ඛාතං චතුඉරියාපථං දසෙසති; තෙනාහ භගවා:-

> 'තිට්ඨං චරං නිසින්නො වා සයානො වා යාව තස්ස විගතමිද්ධො
> එතං සතිං අධිට්ඨෙය්‍ය බ්‍රහ්මමෙතං විහාරං ඉධමාහු;ති
>
> "සයනෙ ආසනෙ ඨානෙ
> ගමනෙ චාපි සබ්බදති ච"

---

* කාලවණ්ණනාති, මු: ර:

අයං ගාථා උපජාති නාම, ඡන්දසඤ්ඤවංසට්ඨඉන්දවංසානං පාදසඞ්කල
තත්තා තෙනාහ:–

අනන්තරොදීරිතලක්ඛණා චෙ පාදවිමිස්සා උපජාතියො තා
එවංකිරඤ්ඤාසුපි මිස්සිතාසු වදන්තිජාතිස්විදමෙව නාමන්ති.

සිලුත්තනාගස්ස වත්ථුං පඨමං.

———○ ◌ ○———

දුතියෙ '**විධොලො**'ති එවන්නාමකො. '**නානාඔදකචරා**'ති නානප්පකාරා උදකචරා මිගසූකරමොරසුවවට්ටකාදිචාරකසත්තා. '**බිළාරසංඝො**'ති* බිළාරමූසිකසංඝො. '**සිමකුවෙණිබලිසාදයොපි**'ති†සිමා යොච කුවෙණි ච බලිසා ච තෙ ආදි යෙසං භූතසත්තානං හොන්ති තෙ සිමකුවෙණිබලිසාදයො, තත්ථ සිමා නාම උබ්බට්ටකමුඛා පච්ඡි, කුවෙණී නාම, කුමිනී "පියං කුවෙණී කුමිනං"ති පරියායො වුත්තො,'**ධනුපාසචාගුරාදිනෙසාදභණ්ඩං**' ති ධනුදණ්ඩනුකූටපාසඋද්දුකබලවාගුරාදිකං නෙසාදභණ්ඩං. '**පක්කලොහිතානී**'ති ආමකලොහිතානි, '**තදත්ථා**'ති ඛාදනත්ථාය මරණං සන්ධාය,'**මරණස්ස නභායසී**'ති මරණතො නභායසි, තිධාතුයොගෙ අපාදනෙ ඡට්ඨී, යථා 'සබ්බෙතසන්ති දණ්ඩස්ස සබ්බෙ භායන්ති මච්චුනො'තිආදිසු විය. '**ධම්මිස්සරීරිතා**'න්ති ධම්මෙන සත්තානං ඉස්සරභූතෙන භගවතා ඊරිතං කථිතං. '**කිංචන**'න්ති කිම්පි භයන්ති සම්බන්ධො. '**නාගින්ද**,'ති තං ආලපති. '**වජිරූපමභවො**'ති කිලෙසසෙලඛණ්ඩපදාලන සමත්ථතාය වජිරභූතො ධම්මො, වජිරූපමභවොන්තිපි පාඨො, අයං ධම්මො වධජරාදිඅන්තරායං කරොන්තීති අත්ථො. '**වද තං සබ්බ**'න්ති, සබ්බෙ ත්වං මය්හං තං ධම්මං වදහි '**අවිසංකා**'ති නිරාසංකා හුත්වා.'**භාගිනෙ**'ති භාගිනෙ.'**මිතො**'ති පමිතො.'**වීතසර**'න්ති රතිවිරහිතං වීතස්සරං.'**විභාවිතු**'න්ති විභාවෙතුං පකාසෙතුං වණ්ණෙතුං.'**යස්ස අයොමයොනද්ධං අග්ගිජාල**'න්ති යස්ස නිරයස්ස අයොමයකපාලෙන ඔනද්ධං අග්ගිජාලං.'**බහල**'න්ති මහාඝනං '**අග්ගිජටාදිත්ත**'න්ති අග්ගිජාලෙනආදිත්තං. '**අණ්ණවොදක**'න්ති ගම්භීරපක්ඛිත්තං ඛාරොදකං, '**චතුද්දිසානො**'ති චතුහි දිසාහි. '**තස්සනොවසමානස්සා**'ති තස්ස පාපකස්ස පුග්ගලස්ස අන්තෙනිරයකුච්ඡියං වසමානස්ස. '**සුඛුමාලසරීරිනො**'ති සුඛුමාලසරීරිස්ස.'**විලීයමානගත්තස්සා**'ති විලීනගත්තස්ස. '**ඛලගත්තස්සා**'ති පක්ඛලගත්තස්ස. '**මුච්ඡගත්තස්සා**'ති විසඤ්ඤිභූතස්ස. '**ආසභාගාභිභූතංසස්සා**'ති ආසාභිභූතස්ස දුක්ඛෙන අභිභූතස්ස.'**ආසාසෙනා**'ති උපායාසෙන දුක්ඛෙන කසිරෙන. '**විකම්පනො**'ති විපත්ථිතමානස්ස නාථරහිතස්ස

* සාලූරසංඝොති මු: ර: යං:   † බලිසාදයොති මු: ර: යං:

‘**සිම්බලිං**’ති සිම්බලිවනං. ‘**අයොමය**’න්ති අයොමයං යන්තං, ‘**ජාලාමාලාපරික්ඛිත්ත**’න්ති ජාලාමාලාය පරික්ඛිත්තං. ‘**උද්ධං යොජනමුග්ගත**’න්ති උද්ධං යොජනං උග්ගතං. ‘**ආබාධයන්තා**’ති විජ්ඣයන්තා, ‘**දීනො**’ති ඛින්නො. ‘**උබ්බඩ්ඪමානා**’ති උපරිකඩ්ඪමානා. ‘**ජඝාසො**’ති නිසම්පාලො. ‘**විනිමීලෙන්තා**’ති ඛිලත්ථානිමිසො හුත්වා, අනිමිසචක්ඛූනි අපෙත්වා. ‘**ගූහස**’න්ති ගූහයන්තො ගුප්පපෙන්තො. ‘**විමොචනො**’ති විගතච්චිතෙනා. ‘**නඅක්ඛාතෙන පතනාබ්බ**’න්ති අක්ඛාතෙන වණ්ණෙනෙන පතනබ්බං. ‘**අනන්තර**’න්ති වෙමජ්ඣං. ‘**නිරයග්ගි ඉධග්ගින**’න්ති නිරයෙ අග්ගි ඉධලොකෙ පකතිඅග්ගිනා ච. ‘**තිසතතිසතවිධස්සා**’ති තිසතසත්තතිවිධස්ස පොසස්ස. ‘**හිමවා සාසපන්තර**’න්ති හිමවා පබ්බතො සාසපස්ස වෙමජ්ඣං. ‘**ගූථනිරයො**’ති එකො, ‘**උස්සදනිරයො**’ති එකො. ‘**කුක්කුල**’න්ති එකො. ‘**කොටිසිම්බලී**’ති එකො. ‘**අසිපත්තවන**’න්ති එකො. ‘**ඛාරොදකානදී**’ති එකො. ‘**අඞ්ගාරපබ්බතො**’ති එකො. ‘**සංඝාතො**’ති එකො. ‘**රොරුවො**’ති එකො. ‘**කාළහත්ථී**’ති පබ්බතප්පමාණො කාළහත්ථී එකො. ‘**මහායන්තො**’ති යන්තපබ්බතනිරයොති එකො. ‘**ලොහකුම්භාදිකා**’ති එත්ථ ආදිසද්දෙන සංජීවො කාළසුත්තො පතාපො අවීචිනිරයො ච සබ්බං ගය්හති විචක්ඛණෙහි. ‘**අම්භා**’ති භාමිතා. ‘**භීමා**’ති භිංසක රූපා. ‘**දුබ්බචො**’ති දුබ්බචනියො අවණ්ණනියො. ‘**කින්නු පාදෙ දහිස්සති**’ති මම පාදෙ කින්නු දහිස්සතීති අසද්දහන්තො. ‘**ඉසින**’න්ති බුද්ධාදීනං ඉසීනං. ‘**න තං පපොති ආලය**’න්ති තං නිරයසඞ්ඛාතං ආලයං නප්පපොති. ‘**පතිකාරපෙක්ඛොපි**’ති සප්පටිකම්මොසිනොපි. ‘**එකජාලීභූතාන**’න්ති එකජාලභූතානං. ‘**පරිරුද්ධා**’ති උපරිඨිතා. ‘**අතිමඤ්ඤසුබුස්ස සො**’න්ති අති අප්පතරස්ස රාජසම්පත්ති ආදිකස්ස අත්ථාය. ‘**සම්මුහුත්තෙනා**’ති යං පාණාතිපාතාදිකම්මං කිබ්බිසං මුහුත්තෙන. ‘**යෙනාය**’න්ති යෙන මොහෙන අයං ලොකො. ‘**අමතෙවා**’ති අමතොසධස්මිං. ‘**හත්ථගතෙ**’ති පාණඝාතනාසමත්ථෙ විසයෙ එකස්මිං හත්ථගතෙ; අවසානගාථායං ‘**පුරෙපතෙකෙ**’ති පුබ්බෙ එකෙ නරා පන. චරන්තීති යොජනා. ‘**පනුදිත්වා**’ ඉති පනුදිත්වා. ‘**ජිනප්පසන්නා**’ති බුද්ධප්පසන්නා. අයං ගාථා උපජාති නාම.

නෙසාදස්ස වත්ථුං දුතියං.

තතියෙ ‘**සුතං සබ්බ**’න්ති සබ්බධම්මං අත්තනා සුතං. ‘**එකස්සුතියා**’ති එකවාරසවණාය. ‘**අනක්ඛරවිභිනා**’ති අක්ඛරූනක්ඛරතං සක්ඛරං අකත්වා. ‘**පෙමපාසෙනා**’ති සිනෙහපාසෙන. ‘**ගාළ්හා**’න්ති දළ්හං. ‘ර

ගණ්ඨිණිකා'ති රාගසඞ්ඛාතාය ගණ්ඨිනියා. 'පීළා'ති පීළා ආවිසිත්වා, 'රාගවම්මෙන වම්මිතා'ති රාගවම්මෙන නාසිතා. 'රාගපජ්ජොත'න්ති රාගප්පජ්ජලිතං පදීපං. 'රත්තිය'න්ති තණ්හාරත්තියං. 'විසමජ්ජෙ'ති රාගසඞ්ඛාතෙ විසමෙ මග්ගෙ 'අජගරොරගසද්දූලඅච්ඡ ඔකාලකුලාකුලෙ'ති අජගරසප්පමහොරගබ්‍යග්ඝගඤ්ඡකනාකක කුලෙහි ආකුලභූතෙහි. 'උණ්ණාසකුණහුංකාර අසිවොරුසිවාරුණෙ'ති උණ්ණා ච සකුණා ච හුංකාරා ච අසිවා ච උරුසිවා ච තෙහි රුතෙහි විඝොසො, තත්ථ උණ්ණාසකුණාති සකුල සකුණා, හුංකාරොසකුණ විසෙසො. අසිවාති මහාසිවා. උරුසිවාති ඛරුකා. 'ආමකසුසානෙ'ති ආමකසුසානපත්ත සුසානෙසු 'කාලාන දුතියං ගණ්හ'න්ති දුතියං කරිත්වා. 'සරාවුධ'න්ති රාගාවුධෙන සහිතං. 'ගහණං වන සංයුත'න්ති තණ්හාගහණං ගහණෙති යුත්තං වෙලුගුම්බගන්ථිකගච්ඡගණසංයුත්තං වා. 'අගා'ති අගමාසි. 'අපගතභෙරවා'ති විගතචත්තභයභෙරවා. 'භයාමහ'න්ති භායාමි අහං ඉති සද්දි භාසෙය්‍යාති සම්බන්ධො. 'භයංනාසං සු කිත්තිමං'න්ති භයස්ස නාසෙන කිත්තිමන්තං. 'විවිසන්තරෙ'ති විවිසෙ අන්තරෙති ඡෙදො, සෙනි තං ආලපති, 'එණිමිගිරණා'ති එණෙණති මිගිණෙණ. 'සලිලමගාධෙ'ති මහාසලිලෙ අගාධෙ මහාසමුද්දෙ. 'චන්දසමවදනා'ති චන්දමුඛී. 'නිලනයනකී'ති නිලනෙත්තා. 'ජලධිතරන්ති'ති සමුද්දං තරන්ති. 'කාසි ත්ව'න්ති කා ත්වං ආසි. 'උරගපති'ති තං ආලපති. 'ජීවා'ති ජීවාහි. 'වනිතාසො'ති භරියායො. 'රමන්තු'ති රමාපෙන්තු. 'සුණා'ති සුණාහි. 'චිත්තවසගාහ'න්ති චිත්තාවසස්සගාහං පතිඤ්ඤං ගහෙත්වා අහන්ති අත්ථො. 'වාමකරභොරූ'ති සුන්දරකරභොරූති ආලපති. 'මහානිසාය'න්ති මහාතිමිරෙ. 'පාණාධිකො'ති මම පාණතො පියො. 'ධවො'ති සාමිකො. 'ගති'න්ති පරායනං. 'බාලෙ'ති අනාදරෙ නාලපනං. 'වද'ති වදාහි. 'දළ්හනසිනා'ති දළ්හපෙමා දළ්හතණ්හා. 'සහායිකා මෙ'ති මම සඛිනී; ඔසානගාථායං. 'සාධුධම්මෙ'ති කුසලධම්මෙ 'ධම්මානුපෙත'න්ති ධම්මෙන උපෙතං ධම්මූපසංහිතං. 'අවෙනති'ති එත්ථි අභිගමෙන්ති පටෙන්ති; අයං ගාථා උපජාති නාම.

හෙමාය වත්ථුං තතියං.

චතුත්ථෙ 'එකං සල්ලික'න්ති එවංනාමකං සූචිලොමසල්ලං. 'සල්ලො'ති සල්ලකො. 'සූචියො'ති තස්ස ලොමභූතාසූචියො. 'ගොරූසකො'ති ගොසූපෙ. 'සද්දසතා'ති සද්දං කුරුමානා. 'ද්‍රොණ'ති

දුක්ඛප්පත්තො සහායෙ. **'පරම්මුඛා'**ති පරාදිඩ්ඪමුඛා, යථා කත්ථචි නිසින්නා මුඛං දට්ඨුං අසක්කොන්ති අත්ථො. **'මිත්තපතිරූපා'**ති අමිත්තා මිත්තපතිරූපකා. **'චිත්තතාපන'**න්ති මනසොනුතාපකරණං. **'පාණාතිපාතථෙය්‍යාදිපාපානො'**ති පාණාතිපාත අදින්නාදාන කාමෙසුමිච්ඡාචාර මුසාවාද සුරාමෙරයාදිපාපතො. **'මඤ්ජුවාණී'**ති මඤ්ජුභාණී, අයමෙව වා පාඨො, **'සම්මිත්ත ලක්ඛණං'**ති සුමිත්තලක්ඛණං. **'මිත්තානං දිසො'**ති මිත්තානං දෙස්සාපියො. **'අත්තසත්තුකො'**ති අත්තනාව අත්තනො පතිසත්තුභූතො; ඔසානගාථායං:– **'උත්තමමජ්ඣිමාධමෙ'**ති උත්තමෙ මජ්ඣිමෙ හීනෙ ච මිත්තෙ. **'තදා තදා තෙහි සියා පයොජනං'**ති තදා තදා කාලෙ තං මිත්තකරණං අත්ථන්ති යොජනං සියා. **'දුක්ඛෙන එකො 'පසවෙථ තෙ'**ති තෙ එවරූපෙ එකොව ඉධලොකෙ දුක්ඛෙන පසවෙ පසවෙය්‍ය; අයං ගාථා උපජාති නාම.

කාණසිගාලස්ස වත්ථුං චතුත්ථං.

පඨමෙ **'දූරපරිවජ්ජං'**ති දූරපරිවජ්ජනං මූලභරියකමෙව ඨපෙත්වාති අත්ථො. **'හාරකෙයූරකටකනූපුරාදී'**ති මුත්තාහාරකෙයූර හත්ථපාදවලයාදි. **'උස්සවං'**ති ඡණං. **'හරිණො'**ති මිගො. **'කලිත්තනෙත්තො'**ති කලලනෙත්තො, අයමෙව වා පාඨො. **'එත්ථ අත්ථි'**ති එත්ථ හි අත්ථි. **'කුන්දදසනා'**ති කන්තදස්සනා. **'වදනං'**ති මුඛං. **'මත්තක්ඛී'**ති මත්තචක්ඛුකා. **'විනෙකා'**ති විනා එකා. **'කාමුකං'**ති පුරිසං. **'ගජානන'**න්ති හත්ථිමුඛං. **'ආසිලිස්සති'**ති විනද්ධිස්සති. **'නෙතෙ විසුං විසුං'**ති එතෙ විනා හුත්වා නසොභන්ති. **'ඉන්ද්‍රජාලකරූපොවා'**ති මායාකාරානං ඉන්ද්‍රජාලාවිලාසරූපො ඉව. **'අමෙජ්ඣාපොත්ථකො'**ති දුම්මෙධානං පොත්ථකොව. **'චින්තිතො'**ති චින්තිකතො. **'එකචාරෙනා'**ති එකස්මිංයෙව මුඛචාරෙ. **'එකරත්තිපරිවාසා'**ති කුච්ඡියං එකරත්තිමත්තම්පි පරිවාසතො. **'උක්කාරූපමො'**ති උක්කාරභූමිසමො. **'කාකො'**ති වනකාකො මහාකාකො. **'සොණො'**ති සොණසිගාලො. **'රාගඞ්කිත චක්ඛුන'**න්ති රාගෙන අඞ්කිතානං චක්ඛූනං. **'ජරාය අනුසත්තො'**ති ජරාය උපද්දුතො. **'මන්තයුද්ධෙනා'**ති මන්තෙත්වා යුද්ධෙන මන්තං ජපෙත්වා යුද්ධෙන වා. **'හත්ථම්පිස්ස නරුච්චතී'**ති හත්ථම්පිස්ස නච්ඡාදෙති භත්තං භුඤ්ජිතුං අස්ස චිත්තං න රුච්චතීති අත්ථො. **'එසො පරගතො අපරජ්ඣති'**ති තස්ස ච සාමි

නං අයං අත්තනො පරපටිබද්ධානි මයාම්පි ච ගරහාති යොජනා. '**දණ්ඩනාදිකා**'ති දණ්ඩං ආදදන්තීති=දණ්ඩාදනා තං ආදි වධබන්ධනතාළනාදිනං තෙ හොන්ති=දණ්ඩනාදිකා. '**අසය්හං දුක්ඛං**'ති අසය්හං නිරයදුක්ඛං. '**ඝටචාපිසූ**'ති ඝටිචාපිසු, අයමෙවවා පාඨො. '**කාමං**'ති යථාකාමං. '**සරදබ්භ**'න්ති සරදෙ අබ්භං මෙඝං ආකාසං වා. '**වට්ටිකං**'ති දීපවට්ටිකං. '**වණ්ණුතෙලෙනා**'ති බහුවාරං පචිතෙන කාපොතිකවණ්ණෙන සුගන්ධතෙලෙන. '**දීපංකුරුණෙ**'ති දීපං ජලියනෙ. '**නිග්‍රොධොදුම්බරස්සත්ථපුප්ඵදුමවිභූසිතො**'ති නිග්‍රොධපුප්ඵ උදුම්බරපුප්ඵ අස්සත්ථපුප්ඵදුමෙන පිළන්ධිතො. '**මහාරාජීවකානන**'න්ති මහන්තරාජීඉව කානනං වා. '**කෙරවං වනං**'ති කුමුදවනං කෙරවං චන්දකන්තං චන්දිකං කුමුදං ති පරියායො. '**අතිදක්ඛා**'ති අමනුස්සෙන පරමාරණතො භූතවෙජ්ජා. '**අධුනානික්ඛිත්තං**'ති අධුනා නික්ඛිත්තං ජඞ්ඝිතං. '**උදකපසන්නං**'ති පසන්නමන්තං උදකං. '**දෙඩ්ඪාඩ්ඪා**'ති * දඩ්ඪ උත්තරාධරොඩ්ඪා. '**ශිමලොචනො**'ති හෙසවචක්ඛුකො. '**මන්තං පරිවත්තෙන්තො**'ති මන්තං ජපිත්වා. '**අමනුස්සං ආවහෙත්වා**'ති අමනුස්සං ආවිසාපෙත්වා. '**වධායොපක්කමෙ**'ති වධාය උපක්කමෙය්‍ය. '**අලග්ගිං ගුණභාජනං**'ති ගුණසඞ්ඛාතං භාජනං අලග්ගිං. '**සිවාමවෙච්චාව වානිජ**'න්ති සිවනාමො අමච්චො ඉව නන්දිවානිජං වධාය උපක්කමි. '**විතරණ**'න්ති විගත සංගාමං. '**චතුමාරරණඤ්ජය**'න්ති දෙවපුත්තකිලෙසාභිසංඛාරඛන්ධසංඛාතං චතුමාරරණං. '**කරුණාගුණජ**'න්ති කරුණාසඞ්ඛාතගුණතො ජාතං, කරුණානිසංසතො ජාතං වා. '**පරිපීතාමතරස**'න්ති පරිපීතං අමතරසං. '**පුඤ්ඤාකර**'න්ති පුඤ්ඤස්ස ආකරං සඤ්ජානනට්ඨානභූතං. ඔසාන ගාථායං:–'**බල්ලු**'ති එකංසෙන. '**සුබුද්ධයානි**'ති සුඛස්ස උදයභූතානි.

නන්දිවාණිජකස්ස වත්ථුං පඤ්චමං.

ඡට්ඨෙ '**ඍතතං භති**'න්ති යං වා තං වා භතිකම්මං, යත්තභතින්තිපි පාඨො, උච්ජුයන්තපීළනෙන භතින්ති අත්ථො. '**සකටගිනනවනෙ**'න්ති එවන්නාමකං මහාවනං, සෙසං වුත්තනයමෙව:–අවසාන ගාථායං, '**සන්තො**'ති සප්පුරිසා. '**සීලසඤ්ඤමෙ**'ති සීලෙ ච සංයමෙ ච. '**අත්ත**'න්ති චිත්තං. '**නිවෙසෙථා**'ති නියොජෙථ. '**පයාථා**'ති ගමිස්සථ පාපුණිස්සථ, අයං ගාථා උපජාති නාම.

නකුලස්ස වත්ථුං ඡට්ඨං.

* දශෙඩ්ඪා. මු. ර.

සත්තමෙ 'පරික්ඛීණස්ස'න්ති තතො පරික්ඛීණං සස්සං. 'භවාභවෙ'ති භවෙභවෙ. 'තිතික්ඛ'න්ති තිතික්ඛාමි සහාමි. 'සිත්ථමත්තම්පී'ති එකං සිත්ථමත්තම්පි උළාරං. 'බුද්ධනලා'ති බුද්ධසඞ්ඛාතා මහග්ගිනා, කිංනු ලභතෙ න ලභතෙ. 'අලද්ධන්නා'ති අලද්ධභත්තාහාරා, 'විච්ඡඩ්ඩිත'න්ති සඞ්ඛාරට්ඨානාදිසු තත්ථ විච්ඡඩ්ඩිතං. 'නිමජ්ඣිත'න්ති තත්ථ ජනෙහි චෙලසිඞ්ඝානිකාදිකං නිමජ්ඣිතං. 'විජාතාන'න්ති විජාතානං ඉත්ථීනං, න්හාපයන්තානං අපෙපාසිතං. 'මල'න්ති ගබ්භමලං. 'ඉදානජ්ජා'ති ඉදානි අජ්ජ. 'කතඤ්ඤූ'ති අත්තනො පරෙහි කතගුණං ජානාතීති=කතඤ්ඤූ, කතං විදතී ජානාතීති=කතවෙදි. 'සාලිධාර'න්ති ධඤ්ඤවුට්ඨිධාරං; ඔසාන ගාථායං:-'සද්ධො'ති සද්ධාවන්තො පුග්ගලො. 'දානවාහන'න්ති දානමයං යානං. 'සීලමයාතපත්ත'න්ති ආතපං තායති රක්ඛතීති=ආතපත්තං, ඡත්තං, සීලමයං ආතපත්තං=සීලමයාතපත්තං, සීලසංඛාතඡත්තං ධාරෙය්‍යාති අත්ථො. අයම්පි ගාථා උපජාති නාම.

අම්බාමච්චස්ස වත්ථුං සත්තමං.

අට්ඨමෙ 'මිත්තං දුබ්භති'ති අත්තනො මිත්තං මිත්තධම්මතො දුබ්භති. 'කතං විනාසෙතී'ති අත්තනා කතං උපකාරං විනාසෙති. 'කාම'න්ති එකංසෙන. 'නාත්තනොපි ඝරං හොති'ති අත්තනො ඝරංපි න අත්තනො ඝරං ඉති හොතීති අත්ථො. 'උපසප්පතී'ති උපගච්ඡති. 'ධිත් තං පටිසෙධෙන්තී'ති ධිති ගරහායං නිපාතො, ධිරත්ථු තෙ ඉතිච, තං පන පටිසෙධෙන්තීති අත්ථො. 'ලොකවජ්ජානී'ති වදස්ස භාවො වජ්ජං, ලොකස්ස වජ්ජං=ලොකවජ්ජං, සොකවජ්ජානීතිපි පාඨො, සොකදෙසානීති අත්ථො. 'අවණ්ණා'ති දොසා, අවණ්ණභණනං වා. 'අවමඤ්ඤන්තී'ති අතිමඤ්ඤන්ති. 'තිරියග්ගතො'ති තිරච්ඡානගතො. 'සො භාගී සබ්බදුක්ඛස්සා'ති සො නරො සබ්බදුක්ඛප්පත්තනස්ස භාගී භවති,

වානරස්ස වත්ථුං අට්ඨමං.

නවමෙ 'තිබ්බසූරියෙනා'ති ගිම්හකාලසූරියෙන. 'වනගහණං මිලාතං සීනපණ්ණ'න්ති විතං ගච්ඡගුම්බලතාගහණංච මිලාතං තුරාලීනං සංකුචිතපත්තං. 'ඝම්මාභිතත්තා'ති අති උණ්හාභිභූතත්තා. 'බලං පොථෙන්තා'ති බලමණ්ඩලං ධඤ්ඤකරණමණ්ඩලං පොථෙන්තා. 'නාකම්හා'ති නාකරිම්හ. 'අදම්හ භත්ත'න්ති භත්තං අදම්හා. 'ලාභො නභාසො පඨමීව දූරෙ'ති ලාභො අම්හෙහි දූර

නභතො පඨවී ඉව. '**ඉතො චිතො සිබ්බිතණ්ඩුලකණන**'න්ති ඉතො ච ඉතො ච තුණ්ණකාරෙන අග්ගළුප්ප කරණවසෙන සංසිබ්බිතං ථූලවත්ථං. '**සාසුකාමණ්ඩ**'න්ති උක්කට්ඨසදිසං මණ්ඩභූතං. '**හත්ථිගවාස්සාමහිසාදිනානාකුලාකුලාන**'න්ති හත්ථී ච ගාවො ච අස්සා ච මහිසා ච ආදී යෙසන්තෙ=මහිසාදයො, නානාකුලෙහි ආකුලා=නානාකුලාකුලා මහිසාදයො ච තෙ නානාකුලාකුලා චෙති=මහිසාදිනානාකුලාකුලා, තෙසං මහි=පෙ=කුලානං. '**කුලානමජ්ඣෙ**'ති අඩ්ඪානං කුලානං මජ්ඣෙ ජාතා අම්හ. '**දීනා**'ති ඛීනා දලිද්දා. '**පුඤ්ඤචිතා**'ති බහුපුඤ්ඤුපචිතා. '**සෙම ජමාය අම්හෙ**'ති මයං ජිමායං සයාම. '**ලූඛම්පිඅප්පකන්ති**'ති මම දනං ලූඛං ඉති ච අප්පං ඉති ච. '**නිධෙමා**'ති නිදහිස්සාම. '**ගිරිකොපින**'ති අහජාතං. '**පහීනභවබන්ධනො**'ති විගතසංයොජනො. '**ජයම්පතිත්ත**'න්ති ජයම්පතිභාවං. '**නාපෙපාවකස්සාමා**'ති නපෙපාවා අකස්සාමාති ජෙදො, අකස්සාමාති කරිස්සාමාති විපල්ලාසොයං. '**ඉමං කිලිට්ඨභොජන**'න්ති ඉමං සංකිලිට්ඨභොජනං. '**දිසාපක්ඛගතා**'ති දිසාසු පක්කන්තා. '**ජයම්පතිකා**'ති ජායාච පතිච. '**දනාදිනං කස්සා**'ති දනාදීනං පුඤ්ඤකම්මානං කස්ස කම්මස්ස, නිද්ධාරණෙ චෙතං සාමිවචනං. '**කඳන්නමත්ත**'න්ති කුච්ඡිතං අන්නං ලාමකං කිලින්නං භත්තං. '**මහාවිභූති**'න්ති මහාසම්පත්තිවන්තං. '**දනෙ**'ති සංඝසංඛාතෙ සුට්ඨුදන්තෙ. '**වසතං ඉධා**'ති ඉමස්මිං ඨානෙ වසන්තානංවා. '**කිත්තාවතකො**'ති කිත්තකප්පමාණො. '**අපාපකම්මා**'ති තුම්හෙ පාපරහිතකම්මවන්තා වසිස්සථ. '**අනන්තරා**'ති එකං බුද්ධන්තරං. '**කෙතුමතී**'න්ති එවන්නාමකං රාජධානිං. '**මුනිනො සකාසෙ**'ති මුනිනො සාසනෙ, ඔසානගාථායං. '**දනමයනාව**'න්ති දනසංඛාතං නාවං. '**අනූනපඤ්ඤ**'ති අනන්තපඤ්ඤවන්තා. '**සංසාරපාපදුරිතාකරසාගරස්සා**'ති සංසාරසංඛාතස්ස පාපස්ස දුරිභාවානං ආකාරභූතස්ස සාගරස්ස. '**පයන්ති**'ති ගච්ඡන්ති. අයං ගාථා වසන්තතිලකානාම.

ජයම්පතිකානං වත්ථුං නවමං.

දසමෙ '**උපද්දුතා**'ති දූසිතා පීළිතා. '**ඉන්දවාරුණිරුක්ඛමූල**'න්ති ඉස්සරභාවෙන ඉන්දසදිසත්තා ඉන්දො ච සො වාරුණො චාති=ඉන්දවාරුණො, ඉන්දවාරුණොච සො රුක්ඛොචාති=ඉන්දවාරුණිරුක්ඛො ඉන්දවාරුණිරුක්ඛස්ස මූලං=ඉන්දවාරුණිරුක්ඛමූලං, තං ඉන්ද=පෙ=රුක්ඛමූලං; තත්ථ තස්ස මූලං සමීපන්ති විග්ගහො, '**චරිමාලොපංඨපෙත්වා**'ති පච්ඡිමං ආලොපං ඨපෙත්වා. '**හත්ථපිණ්ඩොආස**'න්ති හත්ථා

පිට්ඨෙ තාළිතං. **'වාසර'**න්ති දිවසං. **'තස්සජ්ජ මම මහල'**න්ති තස්ස භික්ඛුනො දස්සනං මම අජ්ජ මහලං හොති; තෙන වුත්තං:-

ඛන්තී ච සොවචස්සතා සමණානං ච දස්සනං
කාලෙන ධම්මසාකච්ඡා එතං මහලමුත්තමං ති,

'අකාලික'න්ති දීඝකාලවිරහිතං. **'අහො'**ති අච්ඡරියං. **'ඛෙත්තමහග්ගතතා'**ති ඛෙත්තසෙට්ඨතා; ඔසාන ගාථායං, **'සීලවන්තම්හිය'**න්ති සීලවන්තාරියපුග්ගලාවතියං. **'සඩාලවාලවලයෙ'**ති සඩා ච ආලවාලා=සඩාලවාලා, සඩාලවාලාච සා වලයොචෙති=සඩාලවාලවලයො, තස්මිං සඩාලවාලවලයෙ **'ජනිතකප්පමහාදුමින්දො'**ති දුනබීජතො ජනිතො කප්පට්ඨිතිමහාකප්පරුක්ඛරාජා. **'ලභතෙ'**ති රොපකො පුග්ගලො ලභති, අයං ගාථා වසන්තතිලකා නාම.

දෙවපුත්තස්ස වත්ථුං දසමං.

වත්ථුද්දානං

සිළුත්තෙනා නෙසාදෙ හෙමො කානසිගාලකො තථා
නාළිවාතිජනකුලොච අංඛාමදෙවා වානරො තථා
ජයම්පතී ච නවමො දසමො රුක්ඛදෙවතා,

ඉතිපරම=පෙ=පීකාසමත්තා.

සිළුත්තවග්ගො නවමො.

දසමස්ස චූලගල්ලවග්ගස්ස පඨමෙ. **'පධානසරස්මි'**න්ති පධානමනුයුත්තානං සීතට්ඨානභූතෙ සරෙ. **'එකාදසහි'**ති තිකටුකතිඵලචතුමධුරසඞ්ඛාතෙහි දසහි ඔසධෙහි, දසමූලිකෙහීතිපි කෙචි. **'චීවරගබ්භෙන'**ති චීවරපාරුපනාරහට්ඨානෙ. **'සුපටිච්ඡන්න'**න්ති පුරතො ච අනොලම්බන්තං තිමණ්ඩලිකං සුපාරුතං. **'වීජමානො'**ති උණ්හපරිළාහවූපසමත්ථං වීජයන්තො. **'පූරිතපාරමියො'**ති මුහුත්තජිනසන්තිකෙ ලද්ධබ්‍යාකරණො කප්පසතසහස්සාධිකානි සොළස අසංඛෙය්‍යානි පූරිතසමතිංසපාරමී, මෙත්තෙය්‍යො හි බොධිසත්තො ඉතො කප්පසතසහස්සාධිකානං සොළසන්නං අසඞ්ඛෙය්‍යානං මත්ථකෙ ජම්බුදීපෙ පභාවන්තො නාම චක්කවත්තිරාජා හුත්වා ද්විසහස්සදීපපරිවාරිතෙසු චතුසු මහාදීපෙසු සත්තෙ පංචසීලෙසු පතිට්ඨාපෙත්වා ධම්මෙන සමෙන රජ්ජං කාරෙසි, තදා මුහුත්තො නාම සම්මාසම්බුද්ධො ලොකෙ උදපාදි, සො ධම්මචක්කං පවත්තෙත්වා අනෙකසතසහස්සවසීගණපරිවුතො සත්තෙ විනයන්තො තත්ථ තත්ථ විහාසි, අථ රාජා චක්කවත්තී බුද්ධො ලොකෙ උප්පන්නොති සුත්වා ඡත්තිංස යොජනිකාය පරිසාය පරිවුතො භගවන්තං උප

සංකමිත්වා සත්තරතනෙහි පූජෙත්වා වන්දිත්වා පරිසාය සද්ධිං එකමන්තං නිසීදිත්වා ධම්මං සුත්වා පසන්නචිත්තො චක්කවත්තිවිභූතිං පහාය පබ්බජිත්වා රතනත්ථෙරො නාම හුත්වා ගගනතලෙ චන්දො විය පාකටො බුද්ධසාසනෙ ලොකියඉද්ධියා ජොතෙන්තො අත්ථධම්ම සමොධානෙන බුද්ධත්තං පත්ථෙසි, සම්මාසම්බුද්ධො සම්පජ්ජිස්සති නු ඛො ඉමස්ස පත්ථනාති අනාගතංසඤාණං පෙසෙත්වා ඉතො කප්ප සතසහස්සාධිකානං සොළසන්නං අසඞ්ඛෙය්‍යානං මත්ථකෙ එකස්මිං භද්දනාමකෙ කප්පෙ ගොතමබුද්ධස්ස නාම භගවතො පච්ඡාභාගෙ මෙත්තෙය්‍යො නාම බුද්ධො භවිස්සතීති අද්දස, අථ ඛො භගවා රතනත්ථෙරං චතුන්නං පරිසානං මජ්ඣෙ පාකටං කත්වා බ්‍යාකාසි, තෙන වුත්තං:-

> කප්පසතසහස්සම්හි සොළසෙ ච අසංඛයෙ
> මෙත්තෙය්‍යො නාම නාමෙන බුද්ධො ලොකෙ භවිස්සති
> සඤ්ජාතනගරන්තස්ස කෙතුමති භවිස්සති
> මාතා බ්‍රහ්මවතී නාම සුබ්‍රහ්මා නාම සො පිතා
> පරෙහිතො සංඛරඤ්ඤො මෙත්තෙය්‍යස්ස භවෙ සදා
> අසොකො බ්‍රහ්මදෙවො ච අග්ගා හෙස්සන්ති සාවකා
> සීහො නාමස්සුපට්ඨාකො උපට්ඨිහි ච තං ජිනං
> පදුමා සුමනා චෙව අග්ගා හෙස්සන්ති සාවිකා
> සුමනො චෙව සංඛො ච භවිස්සන්තග්ගුපට්ඨකා
> යසවතී ච සංඝා ච භවිස්සන්තග්ගුපට්ඨිකා
> බොධි තස්ස භගවතො නාගරුක්ඛොති වුච්චති
> අසීතිවස්සසහස්සා ආයු තස්ස මහෙසිනො
> අට්ඨපඤ්ඤාසරතනො උග්ගතො සො මහාමුනී ති,

'ඛණ්ඩසෙතච්ඡත්ත සතසහස්සෙහී'ති එත්ථ කන්තසෙතච්ඡත්ත සතසහස්සෙහීතිපි පාඨො, කන්තෙහි මනාපෙහි සෙතච්ඡත්ත සත සහස්සෙහීති අත්ථො. **'සෙතඞ්ගරාගලිත්තඞ්ගා'**ති සෙතහොචෙව සෙතවණ්ණරාගෙහි ලිත්තහො ච. **'සන්දන'**න්ති රථං. **'ඔභාසයං'**ති ඔභාසයන්තො. **'පණ්ඩරච්ඡත්තෙ'**ති සෙතච්ඡත්තෙන. **'පතාකායො'**ති කදලියො. **'ධජෙ'**ති මහාධජෙ. **'සෙලෙන්තා'**ති ධජෙහි අපාකටසද්දං කරොන්තා. **'වීජෙන්තී'**ති වීජයන්ති. **'පඤ්චඞ්ගිකානී'**ති:-

> ආතතං චෙව විතත මාතතවිතතං ඝණං
> සුසිරංචෙති තුරියං පඤ්චඞ්ගිකමුදීරිත න්ති,

එවං වුත්තානි පඤ්චඞ්ගිකානි. **'සත්තසරානුගං'**ති සත්තහි සරෙහි අනුගතං, වීණාය හි සරා සත්ත හොන්ති, ගාමා තයො, මුච්ඡනා

එකවීසහි මනුසෙසසු, එකෙකසරස්ස සත්තසත්තානිඑකූනපඤ්ඤාස ඨානානි හොන්ති, තෙන වුත්තං:-

සරා සත්ත තයො ගාමා චෙකවීසතිමුච්ඡනා
ඨානානෙකූනපඤ්ඤාස ඉච්චෙතං සරමඩලන්ති,

සත්ත සරා නාම උසභාදයො, තෙන වුත්තං:—

උසභො ධෙවතො චෙව ඡජ්ජගන්ධාරමජ්ඣිමා
පඤ්චමො ච නිසාදෙති සත්තෙතෙ ගදිතා සරා,ති

තෙසු පන

ඡජ්ජං නදන්ති මයුරා ගවො නදන්ති උසභං
අජා නදන්ති ගන්ධාරං කොචා නදන්ති මජ්ඣිමං
පුප්ඵසාධාරණෙ කාලෙ කොකිලො ගෙති පඤ්චමං
අස්සා තු ධෙවතං ගෙති නිසාදං ගෙති කුඤ්ජරො,ති

තයො ගාමාති එකෙකතන්තිසරො තයො සරසමූහා, තෙන වුත්තං:-

ඡජ්ජො ච මජ්ඣිමො ගාමා තයො සාධාරණො ති ච,

එකවීසතිමුච්ඡනාති තෙසු සත්තසු සරෙසු එකෙකස්මිං තිස්සො තිස්සො මුච්ඡනාති එකවීසති, තෙන වුත්තං:-

සරෙසු තෙසු පච්චෙකෙ
තිස්සො තිස්සො හි මුච්ඡනා ති,

ඨානානෙකූනපඤ්ඤාසාති තෙස්වෙකෙකස්මිං සත්තසත්තඨානානි සියුං, තෙන වුත්තං:-

සියුං තථෙව ඨානානි
සත්ත සත්තෙව ලබ්භරෙ ති,

සත්තසු ච සරෙසු ද්වාවීසති සුතියො හොන්ති

තිස්සො ද්වෙ චතස්සො ච චතස්සො කමතො සරෙ
තිස්සො ද්වෙ චතස්සොති ද්වාවීසති සුතී සියුන්ති,

මහාපිකායං පන අඤ්ඤථාව වුත්තා සුතියො, වුත්තං හි තත්ථ:-

චතුරොසුති විඤ්ඤෙය්‍යා පඤ්චමො පඤ්චමෙසිතො
තිසුති පාපිතං ධාරො පතිසුති උසභො තථා
ඡජ්ජොචතුසුති ඤෙය්‍යො තිස්සො ද්වාවිසුතී තථා
චතුසුති වෙධගොති පඤ්චමොති සුතිමතො ති

සබ්බමෙතං නාම සත්තතො ගහෙත්වා කාතබ්බන්ති. **'තාරාදිලය සංයුතං'**ති තාරො ආදි යෙසං ලයමඩානං තෙ හොන්ති=තාරාදයො, තාරාදයො ච තෙ ලයා චෙති=තාරාදිලයා; එත්ථහි:-

උච්චතරෙ රවෙ තාරො ඵාව්‍යත්තමධුරෙ කලො
ගම්භීරෙ තු රවෙ මන්‍ද්‍ර තාරාදි තීසවථො කලෙ
කාකලී සුඛුමෙ වුත්තො ක්‍රියාදිසමතා ලයො ති.

‘නන්තියො’ති සතතනන්තියො. **‘තම්බබිම්බාධරාචාරුපයොධරභරාසුභා’**ති තම්බබිම්බමිව තිම්බරුසක ඵලසමානා සුභා චාරුපයොධරභාරා, තිම්බබිම්බධරාතිපි පාඨො. **‘සබ්බාවයවමණ්ඩිතා’**ති සබ්බෙහි හත්ථපාදෙරුජඞ්ඝාවයවෙහි මණ්ඩිතගත්තා ජනා. **‘නච්චන්ති’**ති නවරසවන්තං නච්චං නච්චන්ති, නාටකානං හි නවනාට්‍යා රසා හොන්ති, තෙනාහු:-

සිඟාරො කරුණො වීරා බ්භුත හස්ස භයානකා
සන්තො බීභච්ඡ රුද්‍දානි නව නාට්‍යරසා ඉමෙති,

තෙසං විත්ථාරභෙදො අමරකොසාදිසු ගහෙතබ්බො. **‘භාවභාවරසූපෙතා’**ති පියභාවසංඛාතෙන සිඟාරාදි රසෙන උපෙතා. **‘නයනුස්සවා’**ති නයනස්ස දස්සනා උස්සවභූතා. **‘සෙතකාලවල්ලිගුම්බ’**න්ති සෙතපුප්ඵවන්තං පිප්ඵලී ගුම්බං. **‘රතනාවභො’**ති රතනාභපච්චභො. **‘රත්තමාලවන’**න්ති ඛනවෙරවනං, නත්තමාලවනන්තිපි පාඨො. **‘කන්ධානාතපසංවරං’**ති ආතපසංවරණත්ථං සාඛහගං මණ්ඩපං කත්වාන. **‘සොණ්ණවණ්ණා’**ති සුවණ්ණවණ්ණා. **‘කොසාතකීගුම්බ’**න්ති පීතපුප්ඵිතං වනකොසාතකීගුම්බං. **‘ගිරිකණ්ණිකාවනං’**ති වනකණ්ණිකාවනං, වලලිකාවනන්තිපි වදන්ති. **‘වණ්ටෙනා’**ති වණ්ටෙන සිතං දීඝවණ්ටං. **‘ගාවො චරාපය’**න්ති ගාවො චරාපෙන්තො. **‘සිකතාතලෙ’**ති වාලිකාකිණ්ණං සමතලං. **‘අග්ගිකංචියා’**ති දීඝග්ගිකමිව. **‘ගොපානසිදණ්ඩක’**න්ති ගොපානසියා දණ්ඩකං, ගොපානසාවිජ්ජනසලාකන්ති කෙචි, **‘වලලිමුඛී’**න්ති විලිවමුඛිකං. **‘එකංපදරබන්ධ’**න්ති එකං සාරරුක්ඛපදරං, සෙතුකරණත්ථාය උපනෙසි. **‘නෙකබ්‍යූහසමාකිණ්ණා’**ති සමන්තතො අනෙකබ්‍යූහෙහි ආකිණ්ණා. **‘දුද්දික්ඛා’**ති චක්ඛුපසාදනියකරණත්ථාය සුඛෙන අනපෙක්ඛනියො. **‘චක්ඛුමොසනො’**ති පස්සන්තස්ස චක්ඛුනො මොහනංකරානො. **‘සබ්බසොවණ්ණයො’**ති සබ්බසුවණ්ණමයො, සබ්බසොවණ්ණමයොතිපි පාඨො, සොයෙව අත්ථො. **‘වල්ලිදනාදිනො’**ති විලීවදනාදිකස්ස. **‘කතිපයපීටකෙ’**ති භිත්ති පිටකපූරෙ වදන්ති, තස්ස වෙදිකස්ස කාරකස්ස වා සන්තිකං. **‘බොධිවෙදික’**න්ති බොධිපරික්ඛෙපං. **‘ඡත්තචාමරකෙතවො’**ති ඡත්තං ච චාමරං ච කෙතුච=ඡත්තචාමරකෙතවො, කෙතු වුච්චති මහාධජො. **‘අඨමඞ්ගලආදයො’**ති:-

සංඛො චක්කං පුණ්ණකුම්භො ගජො සිරිවච්ඡො තථා
අංකුසො සත්තමො ධජො සොවත්ථිකාති තෙ අට්ඨාති

ඉමෙ අට්ඨ, **'චන්දොව ගහමජ්ඣගො'**ති * කුජාදීනං පඤ්චන්නං ගහානං අට්ඨවීසතියා නක්ඛත්තාදීනං ච මජ්ඣගතො චන්දො ඉව. **'මඤ්ජුවාණී'**ති මංජුස්සරො මංජුභාණීතිපි පාඨො, සොයෙව අත්ථො. **'ගොපෙසිතො පුරෙ'**ති ඉතො පුරෙ ගොපෙපා අසීති ජෙදෙ. **'සත්තරතනමයකලසසතසහස්ස'**න්ති සත්තරතනමයං සතසහස්සකලසං, කලසං වුච්චති උදකඝටං, තං පන චසනට්ඨානෙ පුප්ඵඝටභූතං. **'අච්ඡුත්තරසතමංගල'**න්ති "පාදෙසු යස්ස ජාතානි චෙ චක්කානි මහෙසිනො"ති එවමාදිකං අට්ඨසතමංගලවිධානං. **'ධම්මඝොසකදෙවෙසී'**ති ධම්මසවණෙ ධුත්ත දෙවෙහි. **'අභිත්ථුත ගුණඝොසො'**ති අභිත්ථවිතගුණනිග්ඝොසො, **'සකලදෙවනයනමත්තභමධුකරාන'**න්ති සකලදෙවානං නයනසඞ්ඛාතානං මත්තාලිගණානං. **'පදුමායමානො'**ති පදුමමිව කුරුමානො. **'දිසා තාහි භාසෙන්තො'**ති සබ්බා දිසා තාහි පභාහි පභාසෙන්තො විරොචන්ති. **'කෙතුමතිය'**න්ති කෙතුමතියං රාජධානියං. **'කලිසාසනෙ'**ති කලි වුච්චති දොසො පරාජයො වා, කලිං සාසති හිංසතීති=කලිසාසනං, තස්මිං, කලිනාසනෙතිපි පාඨො, අප්පරෙ පන කලිසන්නාසනෙති වදන්ති. **'පංචඞ්ගපතිට්ඨිතෙනා'**ති හත්ථපාදතලාව සංඛාත පංචඞ්ගපතිට්ඨිතෙන, සෙසං උත්තානත්ථමෙවාති. අයං ගාථා ඉන්දවංසා වුත්ති නාම.

චූලගල්ල වත්ථුං පඨමං.

දුතියෙ **'අබ්භන්තරිකො'**ති අනෙතවාරිකො. **'සාකච්ඡන්තො'**ති සාකච්ඡං කරොන්තො. **'පමුස්සි'**ති විනස්සි. **'ඉස්සරභත්තිකො'**ති එවන්නාමකො. **'ඝනපරිචයො'**ති ඝන විස්සාසිකො. **'ඉස්සරනිම්මිතො'**ති ඉස්සරෙන බ්‍රහ්මුනා නිම්මිතො. **'භස්මච්ඡරාගලිත්තඞ්ගො'**ති භස්මනා රාගෙන ලිත්තඞ්ගපච්චඞ්ගො. **'ජල්ලධරො'**ති රජොජල්ලධරො. **'පාණිපත්තෙනා'**ති පාණිපත්තායමානෙන. **'ජගත්තයෙ'**ති ලොකත්තයෙ. **'සුරාපානොපකරණත්ථාය'**ති සුරාපානපරිභොගූපකරණත්ථාය. **'ඝටිං ගහෙත්වා'**ති තාලිසයට්ඨිං ගහෙත්වා. **'අගුණො'**ති සීලාදි ගුණරහිතො. **'හිරිවජ්ජිතො'**ති පාපලජ්ජාය විරහිතො, සීලං තස්ස කුතො අත්ථි. **'සමාධිකො'**ති කො සමාධි භවිස්සති. **'උපජිකානම්පී'**ති එවන්නාමකානං ඝිර බාහිරපබ්බජිතානං. **'තිත්තිකථා'**ති තිත්තිං කථා. **'මනුස්සකස්සා'**ති එකස්ස මනු

* ජන්දොවනභමජ්ඣගො, මු. ර.

සස්සජාතිකස්ස. **'සාරතරධනෙනා'**ති අතිසාරභූතධනෙන. **'සඞ්ඛා'**ති සඞ්ඛාය. **'කිඤ්චි කිඤ්චී'**ති ථොකං ථොකං. **'එතම්පී'**ති එතං ගිරිමහන්තම්පි. **'තංදාන'**න්ති තං පණ්ඩරගස්ස දින්නදානං. **'ඛජ්ජභොජ්ජලෙය්‍යපෙය්‍යාදීනී'**ති මොදකාදි ඛාදනීයං ඛජ්ජං ච, අන්නාදි භොජනීයං භොජ්ජං ච, මධුඵාණිතාදි ලෙහිතබ්බං ලෙය්‍යං ච, යාගුපානකාදි පාතබ්බං පෙය්‍යං ච ඛජ්ජභොජ්ජලෙය්‍යපෙය්‍යානි, තානි ආදීනි යෙසං සායිතාදීනං තානි භොන්ති ඛජ්ජ =පෙ= පෙය්‍යාදීනි, ඔසාන ගාථායං:– **'අවෙරමත්ත'**න්ති අවෙරභූතමත්තං. **'ජනා'**ති ජනගණා. **'ඛෙත්තෙසනඞ්ගණෙසූ'**ති අනඞ්ගණෙසු බුද්ධපුත්තභූතෙසු ඛෙත්තෙසු. **'පමාදත්ථා'**ති පමාදං කරොථ. අයං ගාථා උපජාති නාම.

පණ්ඩරඞ්ගස්ස වත්ථුං දුතියං.

තතියෙ **'සිප්පිආභරණානී'**ති සිප්පිකෙන මාසකරූපෙන කතානි ආභරණානි "සිප්පිකානං සතං නත්ථි කුතො කංසසතා දුවෙ" ත්‍යාදිසු විය හි සිප්පිසද්දො මාසකරූපවාචකො, **'හෙමරජතකොසෙ'**ති සුවණ්ණරජතමයෙ කොසකෙ. **'දානවරාවටා'**ති දානෙ බ්‍යාවටා, දස්සනංච වන්දනං ච දානංච මානං ච මය්හං අභාසීති අජ්ඣාහාරො. **'තෙ මිත්තපතිරූපකා'**ති තෙ අමිත්තා මිත්තපතිරූපකා නාම. **'තුච්ඡවණ්ණන'**න්ති තුච්ඡං මුසාභණනං. **'මිච්ඡාසූ'**ති මිච්ඡාකිරියාසු. **'කෙළිසීලකා'**ති කීළනසීලා. **'දුට්ඨො'**ති කුපිතො. **'ඉණපණ්ණං ඵාලෙත්වා'**ති ඉණලිඛිතං ලෙඛනං ඵාලෙත්වා; අවසානගාථායං:– **'සඞ්ඛා'**ති සඞ්ඛාය, **'ලද්ධ'**න්ති ධම්මෙන ලද්ධකං පච්චෙකපච්චයං. **'සාමිනී'**ති භරියා. **'සාමිකො'**ති පති, ඉති තෙ උභොති අත්ථො. **'සාධූන'**න්ති සප්පුරිසානං. **'සුප්පසන්නා'**ති අත්තනො දානසීලෙසු සුට්ඨුපසන්නා, අයං ගාථා සාමඤ්ඤ ගාථා නාම, චතුප්පදසහිතා ඡන්දසි අනාගතා, තෙන වුත්තං:–

නාදිස්සතෙත්ථ යං ඡන්දං පයොගො දිස්සතෙ යදි
විසමක්ඛරපාදන්තං ගාථා සාමඤ්ඤනාමතොති,

දුබ්බිධිමහාතිස්සස්ස වත්ථුං තතියං.

චතුත්ථෙ **'දහරසාමණෙරො'**ති **'ඤත්වා'**ති යොජනා, සො කිර අනාගත සඤ්ඤාණෙන ඤත්වා, **'තන්'**ති තං ධනසාරං. **'විස්සජ්ජාපෙත්වා'**ති වලඤ්ජාපෙත්වා. **'භික්ඛුසඞ්ඝ'**න්ති භික්ඛුසඞ්ඝෙ. **'සීලවා'**ති සීලවන්තො, විපල්ලාසොයං. **'ජීවිතංවෙතෙ'**ති එතෙ

අත්තනො ජීවිතං ඉව, සම්මාසම්බුද්ධස්ස සාසනං පාලෙන්තං. '**සන්නද්ධයොධාවා**'ති සන්නද්ධකවචා යුද්ධයොධා ඉව. '**කෙලසාරිසීසපාතනෙ**'ති කිලෙසාරීනං සීසපාතනෙ සබ්බකම්මෙ. '**නිරාමය**'න්ති නිරොගසමෙතං. '**සම්භාවිතස්ස චිත්තස්සා**'ති යං අරියසංඝං භාවිතස්ස පුග්ගලස්ස චිත්තකායතො. '**හොතෙතං සංඝරතන**'න්ති හොති එතං උත්තමං සංඝරතනං. '**නාථිය**'න්ති බුද්ධධම්මං නිස්සාය සංඝො නාථියො හුත්වා. '**පත්ථා ආගච්ඡන්ති**'ති පත්ථරිත්වා වා ආගච්ඡන්ති. '**අත්තනො උපකරණෙහී**'ති අත්තනො උපක්ඛරණෙහි උපාසනෙහි වා. '**සයනාසනසම්පන්න**'න්ති සයනෙහි ච ආසනෙහි ච සම්පන්නං. '**නච්චන්ති චතුරච්ඡරා**'ති එත්ථ නවවිමානෙ චතුරා විලාසසම්පන්නා දෙවකඤ්ඤා, නච්චන්ති, යථා "කුසලා නච්චගීතස්ස සික්ඛිතා චාතුරිත්ථියො"ති, නච්චන්ති චතුරා එත්ථාතිපි පාඨො, චතුරාති විච්ඡා ලොපො විපල්ලාසො ච, චතස්සො දෙවකඤ්ඤායො එත්ථ එකස්මිං කූටකෙ නච්චන්තීති අත්ථො. '**භාවභාවවිලාසෙහී**'ති භාවභාවසහිතෙහි සිරිවිලාසෙහි. '**නාගසව්හයෙ**'ති නාග ඉති අව්හයෙ. '**සමණුද්දෙසො**'ති සාමණෙරො. '**නස්සමානමුද්දිස්ස**'න්ති පරතො ඉමෙ අද්ධානස්සිස්සන්තීති එවන්තස්ස මානධම්මං උද්දිසන්තෙනා. '**මධුරන්නෙන**'ති රසභොජනෙන. '**පුච්ඡාමි තං දෙවපුත්ත**'න්ති අහං තං පුච්ඡාමි. '**තවිමං අනුභොන්තස්සා**'ති තව ඉමං අනුභොන්තස්සාති ජෙදෙ, '**කිවත්තකො**'ති කතිප්පමාණො, '**යස්සඅන්ත**'න්ති යස්ස ආකාසස්ස අන්තං, චක්ඛුමා පුරිසො පස්සති, '**තංහොති**'න්ති තං සම්පත්තිං භුඤ්ජන්තස්ස මම කාලෙ ජිනගොචරං හොති, ඔසානගාථායං:– '**තථෙවලද්ධ**'න්ති ධම්මෙන ලද්ධං, '**පචුරානුභාව**'න්ති අවෙජ්රානුභාවං, පරොසද්දිජො, පවජ්රානුභාවන්ති වා පවජානුභාවන්ති අත්ථො, අයං ගාථා උපජාති නාම.

තිස්ස සාමණෙරස්ස වත්ථුං චතුත්ථං.

පංචමෙ '**වාමන්තන්තා**'ති ලක්ඛණකතන්තා. '**පාදපටෙ**'ති පාදෙන අක්කමනියෙ පටෙ, පාදපුඤ්ජනපටෙනිපි වදන්ති. '**ධුරවිහාරෙ**'ති සන්තිකවිහාරෙ. '**වස්සගෙහන්තා**'ති වස්සගාමගණනාය. '**ගාමන්ත**'න්ති * ගාමන්තරං, අඤ්ඤගාමන්ති අත්ථො, '**අද්ධාන**'න්ති දීඝමද්ධානං. '**වස්සවාසෙනා**'ති වුට්ඨඅත්තස්ස වාසෙන. '**සම්භත**'න්ති සම්භරිතං. '**සක්කත්ත**'න්ති දෙවින්දස්ස භාවං. '**අබුද්ධෙනා**'ති අපඤ්ඤවතා. '**අචාචිය**'න්ති අචච

* ගාමන්තරං. පෙල.

නියං අවණ්ණනීයං. 'නිරාමිස'න්ති ලොකාමිසෙන නිරාමිස රසං. 'නෙත්තරත්තාදිදනෙහි'ති චක්ඛුරුහිරාදි දනෙහි. 'නව දනමයා'ති නව දනවණ්ණනා. 'දෙවජිව්හග්ගරඞ්ගම්හි'ති දෙවතානං ජිව්හග්ගසඞ්ඛාතෙ රඞ්ගෙ වාසමණ්ඩලෙ නිච්චං නච්චන්ති මණ්ඩිතා, තව ගුණප්පකාසිනි වනිතාති යොජනා. 'සද්ධාගතො'ති සො ඉධාගතොති ඡෙදො, අවසාන ගාථායං:- 'සග්ගසොපාන මග්ග'න්ති සග්ගමග්ගසොපානං. 'භූසිත'න්ති අලංකාරභූතං. 'චාරුමග්ග'න්ති චාරුදස්සනමග්ගං රුචිරමග්ගං වා. 'ඉස්සාරමග්ග'න්ති අග්ගං ඉස්සරියභාවං, අයං ගාථා මාලිනී නාම. සායං මත්තගග සහිතාති.

ගොපාලඋපාසක වත්ථුං පඤ්චමං.

——○○——

ඡට්ඨෙ 'උපකණ්ඨා'ති මජ්ඣිමනිකාය සායනනාගතාය. 'මලින'න්ති මලග්ගහිතං. 'ථූල'න්ති ඛරං පටානිභූතං, 'දිබ්බම්බරෙ'ති දිබ්බවත්ථෙ, අම්බරසද්දො හි වත්ථපරියායො, 'තදහෙවා'ති තස්මිං යෙව දිවසෙ. 'ථම්භාදී'ති ථම්භාආදයො යෙසං කූල වංසාදීනං තෙ හොන්ති=ථම්භාදයො, ගොපාණසියො ආදයො යෙසං කූටාගාරකණ්ණිකාදීනං තෙ හොන්ති= ගොපාණසිආදිකා, තෙසු. 'නානාවිරාගම්බරලඞ්කතානී'ති නානා වණ්ණවිරාගවත්ථෙහි අලංකතානි. 'පාවාරපච්චත්ථරණත්ථතානෙ'ති පාවාරාදිකෙන පච්චත්ථරණෙන අත්ථතා තෙ. 'භාසන්ති'න්ති පභාසන්ති. 'කිංකිණිරවකෙහී'ති කිංකිණික සද්දෙහි නිච්ඡාරෙන්තෙහි. 'අමන්දනාදවහමාසිනිච්ච'න්ති මන්දො තනුකො වුච්චති නමන්දො අමන්දො, අමන්දො අනප්පකො නාදො=අමන්දනාදො, තං ආවහාතීති=අමන්දනාදාවහං, නිච්චං ආසි අහොසීති. 'කණකාවභාසා'ති සුවණ්ණවණ්ණාභා. 'පයොධරා'ති පයොධරභාරා, අයමෙව වා පාඨො, 'බිම්බාධරා'ති තෙහි පයොධරබිම්බෙහි බිම්බධරා. 'මුඛම්බුජා'ති මුඛසඞ්ඛාතා පදුමා. 'නෙත්තමධුබ්බතෙහී'ති චක්ඛුවයසඞ්ඛාතමධුකාවනෙහි. 'සුගන්ධකාසඤ්ඤුපතිසෙවිතාහී'ති සුගන්ධාහි කාසඤ්ඤුහි පතිසෙවිතාහි. 'භාසන්තමාලායුතඋන්නතම්හී'ති ඔභාසන්තෙන මාලායුතෙන උන්නතම්හි, 'පභාසසා'ති සා පභාසනං අකාසි. 'දිවස්මි'න්ති දෙව ලොකෙ, ඔසාන ගාථායං.:- 'ඛණභංගුර'න්ති ඛණෙන භජ්ජන සභාවං ඉති. 'යතෙය්‍යා'ති යත්තං කරෙය්‍ය විරියං කරෙය්‍යාතත්ථො, අයං ගාථා වසන්තතිලකා නාම.

පූවභත්තදායිකාය වත්ථුං ඡට්ඨං.

——○○——

සත්තමෙ **'මහාජුරික'**න්ති මහාපොත්ථිකං. **'හත්ථස්ස ලද්ධායාස'**න්ති හත්ථස්ස ලද්ධා යාසභාවං කසිරභාවං. **'ඨානෙපතිට්ඨිත'**න්ති සුඛෙත්තසඞ්ඛාතෙ ඨානෙ පතිට්ඨිතං. **'සො කලිඞ්ගරඛණ්ඩක'**න්ති කණ්ටකසහිතං මහාකලිඞ්ගරං, නිරත්ථකත්ථෙන හි බ්‍යඤ්ජනං කලිඞ්ගරන්ති වුත්තං. **'හත්ථෙන දූරමකාසී'**ති හත්ථෙන අපනෙත්වා දූරමපනයනං අකාසි. **'පතිමාසරෙ'**ති බුද්ධබිම්බට්ඨපිත මහාසරෙ, **'එකග්ගමනො'**ති කම්මඤ්ඤභූතකායචිත්තො කමනීයභූතකායචිත්තො කල්ලභූතකායචිත්තො වා, **'ඛණ්ඩෙ'**ති වත්ථඛණ්ඩෙ කත්ථචි මහාඛණ්ඩෙ එකසම්පසිංකෙ, තං හි ඛණ්ඩිකාකාරත්තා ඛණ්ඩන්ති ලද්ධනාමං ථවිකන්ති කෙචි, **'පාලියාකතමණ්ඩපෙ'**ති මග්ගපාලියා කතමණ්ඩපෙ. **'හවාභව'**න්ති හානවඩ්ඪිං. **'භරියායත්ත'**න්ති භරියාධෙය්‍යං. **'කලත්තං සඞ්ගහෙ'**ති භරියං සඞ්ගහෙ භරියං සඞ්ගහෙය්‍ය, කලත්තසද්දො හි භරියාපරියායො, තෙනාහු:-

"දාරො ජායා කලත්තං ච ඝරණී භරියා පියා,
පජාපතී ච දුතියා සා පාදපරිචාරිකාති"

'දුග්ගුණා'ති නිග්ගුණා. **'රූපං පිපීයති'**ති තස්සා රූපසොභග්ගං තෙහි දුග්ගුණෙහි පිපීයතෙ. **'තනූරුහා'**ති ලොමා, **'සලාලා'**ති බහු ලාලා පග්ඝරිතළාලාවත්තත්ථො, **'කුලවිජා'**ති කුලවයතොජාතා, **'ඛරා'**ති තද්ධහදයා, **'ඛල්ලාටා'**ති ඛල්ලාකාරමහානලාටිකා, විරලකෙසරොමමහාසීසා. **'සිරාවිතතදෙහිනී'**ති නීලවණ්ණාහි මහාසිරාහි ඉතොචිතොචබද්ධදෙහිනී. **'ඛජා'**ති වඞ්කපිට්ඨිකා, **'කාණා'**ති එකචක්ඛුඅන්ධා, **'කෙකරා'**ති විසම පෙක්ඛණලොචනා, **'අන්ධා'**ති ද්විචක්ඛුඅන්ධා, කාණාති ච අන්ධාති ච එකචක්ඛුවා ද්විචක්ඛු වා හොතු කාණා නාම, පවත්තිකාලෙ අන්ධා නාම, ජච්චන්ධාති අයමෙව තෙසං විසෙසො. **'විසමක්ඛී'**ති එකා ඛුද්දකා එකා මහන්තා අක්ඛි. **'මධුපිඞ්ගලා'**ති පිඞ්ගලා මධුවිය පිඞ්ගලනෙත්තා. **'නික්ඛන්තබබ්බුවාකාරනෙත්තා'**ති රුක්ඛබිලතො නික්ඛන්තබබ්බුවාකාරනෙත්තා:-

යත්ථෙකො ලබ්භතෙ බබ්බු දුතියො තත්ථ ජායති
තතියො ච චතුත්ථො ච ඉදං තෙ බබ්බුකාබලන්ති

එත්ථ විය බබ්බුසද්දො බිළාරවාචකො දට්ඨබ්බො. **'පීණාකිණී'**ති පිණ්ඩනාසිකා. **'වංකනාසා'**ති දක්ඛිණතො වා වාමතො වා ඛණ්ඩනාසිකා. **'කුසී'**ති * සෙතකුසී, රත්තකුසී වා. **'සපෙසාදරා'**ති

---

* තුසී-පෙල.

ආහාරෙන සුහිතසප්පසදිසොදරා. **'වණී'**ති වණරොගිනී. **'කා කජ්ජරභාසී'**ති කාකෙන මිව ජජ්ජරභාසිතා. **'විභාසා'**ති විගතභාසා අපාකටවචනා. **'අලක්ඛිකා'**ති එවරූපා ඉත්ථී අලක්ඛිකා හොති. **'ඛරස්සරා'**ති භගස්සරා. **'කොධමනා'**ති කුජ්ඣනසීලා. **'සෙරිචාරී'**ති අත්තනො විත්තවසෙන චාරිණී, **'මහග්ඝසා'**ති සාධුරසභොජනසීලා. **'කඩීනා'**ති එඩා. **'උණ්ණාලා'**ති මහාවිධා. **'විධවා'**ති විගතො ධවො ඉමායාති විධවා. **'සඛියො'**ති ජාතු ගොප්පක සඛියො රවන්ති. **'සාරිනී'**ති අතිචාරිනී, අථවා අත්තනො දෙසපටිච්ඡාදනත්ථං පුනප්පුනං සාමිකං සාරෙතීති=සංසාරිනී. **'අස්සවාගුණවා'**ති අස්සාසපස්සාසවන්තී ගුණවන්තීති මාභායි අහං එවරූපවෙවරූපංච කත්වා ධනං නිබ්බත්තෙතස්සාමි ත්වං සුඛං හොහීති එවමාදිනා සාමිකං තුච්ඡස්සාසනවසෙන ගුණවන්තීත්‍යත්ථො. **'සාධුසාධව'**න්ති සා නාරි ධවං අත්තනො අත්තනො පතිං සාධුකාරිණී හොති, **'පණිපාතෙ'**ති අත්තපණිපාතනෙන පණිපාතෙතීති රතනත්තයමාමකා වත්ථුත්තයමාමකා හුත්වා, යානාරි නාතිචාරිණී සා පියරූපෙන පුත්තං ජනෙන්තී සකසකරූපෙන ධීතරං ජනෙන්තීති සම්බන්ධො, **'පක්ඛලති'**ති පක්ඛලිතං. **'චරිතබ්බාචරෙනිධාති'**ති ඉධ ලොකෙ චරෙන චරිතබ්බා, **'භිසමුළාල'**න්ති මූලාලසහිතං භික්ඛං, භිසමූලන්තිපි පාඨො, ඔසානගාථායං. **'සංසාරදුග්ගවිපිනෙ'**ති ගමනවිරහිතෙ සංසාරමහාවිදුග්ගෙ, **'භයදෙ'**ති අපායභයාදි භයං දෙනෙන්ත, **'දානසුරපාදපමච්චුළාර'**න්ති දානසඞ්ඛාත කප්පරුක්ඛං අතිඋළාරං, **'සුඛමෙසමානා'**ති සුඛං ගවෙසමානා, **'අමතප්ඵලානි,**ති අමතසඞ්ඛාතානි තස්ස කප්පරුක්ඛස්ස මහප්ඵලානි අනෙතපච්ඡිමභවෙ අනුභොන්තීති. අයං ගාථා වසන්තතිලකා නාම.

දුතිය ජයම්පතිකානං වත්ථුං සත්තමං.

—— ०:०:० ——

අඩ්ඪමෙ **'මාතායතනනරක'**න්ති * එවනාමකං, **'කෙවට්ටගාම'**න්ති මච්ඡබන්ධානං ගාමං, **'කණ'**න්ති † දණ්ඩං, **'කපල'**න්ති කපාලඛණ්ඩං, **'විසද්ධතරසො'**ති ජිව්හාය සායිතරසො, **'උපද්දුතා'**ති ඵාලිතා, **'එසනා'**ති ගවෙසනන්තා, **'වත්තුංඛිත්වා මුනිස්සර'**න්ති සම්මාසම්බුද්ධං ඨපෙත්වා කො වස්ස විපාකං සබ්බෙන සබ්බං වත්තුං සක්කොතීති සම්බන්ධො, **'තංචිනා'**ති සම්මාසම්බුද්ධා අඤ්ඤත්‍ර, **'සොණ'**න්ති සුනඛං, **'සමාගත'**න්ති සුට්ඨුආගතං, **'දණ්ඩොඩො'**ති දණ්ඩො අධරොට්ඨො යෙන සො=දණ්ඩොට්ඨො, කුණ්ඩො හි ලොකෙ

* මුගායතනනරකං-පෙල. † යොගං-පෙල.

සබ්බං අදරොධං දංසති, පිණ්ඩමිවසංජානියා ඛිත්තං භත්තපිණ්ඩං පච්ඡාපි. 'නන්දනා'ති තං ආලපති, 'රුණ්ණෙනාපී'ති රුණ්ණෙන අපි, සෙසමෙත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

සඞ්ඝදත්තත්ථෙරස්ස වත්ථුං අට්ඨමං.

නවමෙ 'කුඤ්චිකාමුද්දිකා'ති තාලකුඤ්චිකං ච මුද්දිකඤ්ච, 'මකරමච්ඡො'ති ‡ මහා මකරසඞ්ඛාතො බාලමච්ඡො, 'ජීවිමත්තමපි විවණ්ණා'ති තස්සා ජීවිමත්තමපි වෙවණ්ණියංනාහොසි, 'කිමිකුලාලයෙ'ති අසීතිකිමිකුලානං වාසභූතෙ, 'කුණපාවිසොළසා'ති ද්වත්තිංසකුණපජාතියො, 'අත්තං හොකුණපෙජාතං'ති අත්තං මහාකුණපෙ ජෙගුච්ඡිතරසජීවකෙ කුණපෙ ජාතං ද්වත්තිංසකුණපා අහු, තෙනාහු:-“පතිතම්හාපි කුණපා ජිගුච්ඡං කායනිස්සිත”න්ති. 'කුණපෙරතා'ති අඤ්ඤො කොචි සත්තො වා ජීවො වා එත්ථ නත්ථි, අථ කුණපං එව කුණපෙරතං කරොති, 'නාසිණායා'ති නන්භාය. 'මොහස්ස ආනුභාවමහො'ති අහොඅච්ඡරියං අයං න යස්ස කස්සචි මොහස්සෙවානුභාවො, 'වායසා'ති කායං භුඤ්ජිතුං ආසා භුත්වා, කුලලාතිපි පාඨො, මහාගිජ්ඣාති අත්ථො. 'සුවානා'ති මහාසොණා. 'පච්චෙකංච පටික්කූල'න්ති පච්චෙකං පච්චෙකං කොට්ඨාසං භුත්වා සීතං ලබ්භතෙ, 'ද්වත්තිංසකුණප'න්ති ද්වත්තිංස කුණප සහිතං, 'ධීරා'ති පණ්ඩිතා, 'සම්පන්නා'ති පඤ්ඤාසම්පන්නා, ධිති සම්පන්නාතිපි පාඨො, ඔසානගාථායං:- 'විහායා'ති ඔහාය, 'නවයොබ්බනෙ'ති දහරෙ, 'සංඛාරගත'න්ති සඞ්ඛාරධම්මං, අයං ගාථා උපජාති නාම.

අඤ්ඤතරකුමාරිකාය වත්ථුං නවමං.

දසමෙ 'විනයපිටක පරියාපන්න'න්ති

කොටිසතසහස්සානි අසීති සතකොටියො
පඤ්ඤාසසතසහස්සානි ඡත්තිංසා ච පුනාපරෙ
එතෙ සංවරවිනයා සම්බුද්ධෙන පකාසිතා
පෙය්‍යාලමුඛෙන නිද්දිට්ඨා සික්ඛාවිනයසංවරෙති,

එවං වුත්තං සික්ඛාපදං, 'අනෙසනසම්භූත'න්ති වෙළුදානාදිනා එකූනසතියා අනෙසනෙ සම්භූතං, 'යොනිසොපච්චවෙක්ඛිත්වා'ති “පටිසඞ්ඛායොනිසො පිණ්ඩපාතං පටිසෙවාමී”ති ආදිනා යොනි

‡ මහමච්ඡොති-පෙළ.

සො ඤාණෙන පච්චවෙක්ඛිත්වා, **'සංවිනා'**ති යං සීලං ඨපෙත්වා, **'සීලජල'**න්ති සීලසඞ්ඛාතං සලිලං, **'මල'**න්ති කායමලං චිත්තමලං, **'සජලදවාතා'**ති සජලා උදකවාතා මහාමණ්ඩලිකා වාතා, **'හරිචන්දන'**න්ති ගොසීතචන්දනං. **'හාරා'**ති මුත්තාහාරා. **'මණයො'**ති මණිආදිරතනානි. **'චන්දකිරණඞ්කුරා'**ති චන්දෙ ච කිරණංකරොචාති විග්ගහො, තත්ථ කිරණඞ්කුරොති=කිරණංකුරො, සුරියො, සොභනෙනවාත්‍යත්ථො, **'වණ්ණරාජානො මුත්තාමාණිවිභූසිතා'**ති සීලාලංකාරං විනා සොභන්ති යථා යතිනො භික්ඛවො සීලභූසනභූසිතා සොභන්ති, **'යථා'**ති නිපාතමත්තො අයමෙත්ථ යොජනා, යථා රාජානො මුත්තාමණිවිභූසිතා සොභන්ති එවං යතිනො සීලභූසනභූසිතා සොභන්ති, **'අන්ධකාරං'**ති අනුඅන්ධකාරං විවිධන්ධකාරං. **'තපොධනො'**ති § තපොසීලං ධනමෙතස්සාති=තපොධනො, සීලවන්තස්ස භික්ඛුනො කායගන්ධො ච පාමුජ්ජනි දෙවානං පියං කරොති සීලගන්ධො කා එව කථා භවෙය්‍ය. **'ආවිසාති'**ති දසදිසාසු අප්පටිඝො හොති, **'මහප්ඵලාභොන්තිනො'**ත්‍ර ඉතිසද්දො හෙත්වත්ථො ඉති තස්මා සීලවා පුග්ගලො පූජාසක්කාරභොජනො හොතීති යොජනා, **'නබාධෙන්ති'**ති නපීළෙන්ති නබ්‍යාබාධෙන්ති නධාසෙන්ති, **'මූල'**න්ති තණ්හාසඞ්ඛාතං මූලං, **'අච්චන්ත'**න්ති සන්තාපනාය. **'අයං නිබ්බාණසම්පදා'**ති සා අයං නිබ්බාණසම්පදා අත්ථි සා අයං අච්චන්තසන්තාපනාය තං එව නිබ්බාණං, **'නිම්මදො'**ති නිග්ගතමදො, **'හත්ථිනොසමන්තා'**ති හත්ථිනො සීතඣානස්ස සමන්තා, ඔසාන ගාථායං. **'සීල'**න්ති සීලවන්තං. **'පණිපාතයන්ති'**ති පණිපාතං කරොන්ති. **'සීල'**න්ති ධම්මාසීඣානවසෙන වුත්තං, අථවා සීලවාති අත්ථො, **'තිලොකෙහි'**ති තීසු ලොකෙසු සත්තලොකෙ හි. **'නමස්සනීය'**න්ති නමස්සනීයො. අයං ගාථා උපජාති නාම.

තිස්ස මහානාගත්ථෙරස්ස වත්ථුං දසමං.

චූලගල්ලවග්ගො දසමො.

තත්ථ වත්ථුද්දානං.

චූලගල්ලො පණ්ඩරහො දුබ්බිසීතිස්සමෙව ච
තිස්සො වා සාමණෙරො ච ගොලූපාසකමෙවච
හත්තපුටදායිකා ච වෙ ජයම්පතිකා තථා
සංඝදත්තකුඤ්ඤතරිත්ථි තිස්සනාගොථ දසමො
ඡවගලක්ඛිතාසඞ්ඛවත්ථුපතිමණ්ඩිතා සීහලකථාති,

§ තපොවනෙ, මු: ර:

අථ වග්ගුද්දානං.

මිගපොතකො පංචමො ච ඡට්ඨො ච උත්තරොලම්බියො
සත්තට්ඨා යොධසංයුත්තා සිලුත්තෙරා නවමො තථා
දසමො චූලගලෙලා ච ඡවග්ගා සීහලෙ මතාති.

ඉති සතවත්ථුපතිමණ්ඩිතාය රසවාහිනියා අත්ථවණ්ණනා සමත්තා.

එසා විරචිතා තෙන රසවාහිනි වණ්ණනා,
අතිසංඛෙපවිත්ථාරා නානානයාභිලංකතා.

සිද්ධා අනන්තරායෙන සිද්ධත්ථව්හෙන සාමිනා,
කවිනා රචිතා යෙන මහානිපාතවණ්ණනා.

ධම්මපදස්සලීනත්ථවණ්ණනා අත්ථවණ්ණනා,
සද්දත්ථභෙදචින්තාය සාරසඞ්ඛිවිලාසිනී.

අට්ඨාරසගණ්ඨිපදං ගොත්‍රජගානගව්හයං,
මිත්තගුණ්ඨූපගණ්ණන ගතිදීපනිවණ්ණනා.

අඤ්ඤෙඤ්ඤදසං නිපුණත්ථානං වණ්ණනා රචිතා බහූ,
කලාදිපසුජෙකෙන සද්දනිඝණ්ඩුකෙසුච.

හොරාසත්ථෙ ආයුබ්බෙදෙ සද්දසත්ථෙසු බහුසු,
වොහාරෙ පරදෙසානං නානාදෙසෙසු පාකටෙ.

අනන්තරායෙන යථා සිද්ධා සාරත්ථදීපිකා,
අනන්තරායෙන තථා භාසා සිජ්ඣන්තු පාණිනං.

බුද්ධොති නාමමත්තස්ස කතකිච්චස්ස තාදිනො,
යාවතාව අයං ධාතු සාසනත්ථස්ස ඤූතවෙ.
යො බුද්ධො ලොකගරු මෙත්තෙය්‍යො සාරදෙසකො,
තස්සෙව අරහො හුත්වා සාසනෙ පබ්බජෙය්‍යහන්ති.

ඉති සිද්ධත්ථකවිනා විරචිතා සාරත්ථදීපිකා නාම රසවාහිනී ටීකා සමත්තා.